

”Kuinka monella menee kerrasta oikein”
- Ammatillisen identiteetin kuvauksia ammatinvaihtajien blogikirjoituksissa
Tiina Raitanen

Aikuiskasvatustieteen pro gradu-tutkielma
Kevätlukukausi 2023
Kasvatustieteiden laitos
Jyväskylän yliopisto

TIIVISTELMÄ

Raitanen, Tiina. 2023. "Kuinka monella menee kerrasta oikein"- Ammatillisen identiteetin kuvauksia ammatinvaihtajien blogikirjoituksissa. Aikuiskasvatustieteen pro gradu -tutkielma. Jyväskylän yliopisto. Kasvatustieteiden laitos. 86 sivua, 2 liitesivua.

Tässä tutkimuksessa mielenkiinto kohdistuu siihen, millaisia ammatillisen identiteetin ja siihen liittyvän toimijuuden kuvailuja ammatinvaihtamisesta kirjoittavien suomalaisten blogikirjoittajien kertomuksissa esiintyy. Lisäksi tavoitteena on selvittää sitä, millaisin tavoin kirjoittajat asemoivat itseään ympäröivään maailmaan pyrkiessään selittämään ammatillista identiteettiään.

Tutkimus on toteutettu tarkastelemalla vuosien 2017 ja 2022 välisenä aikana julkaistuja suomalaisia blogikirjoituksia, joissa on kerrottu vapaaehtoisesta ammatinvaihtamisesta. Aineisto on haettu Blogit.fi-sivustolta käyttäen hakusanoja "Ammatti-identiteetti", "Ura kriisi", "Ammatinvaihto", "Alanvaihto", "Alanvaihto" sekä "Minä + työ". Hakusanoja käyttäen on saatu yhteensä 22 tekstin aineisto, joka on sisältänyt eri ikäisiä, -sukupuolisia ja -ammattikuntaa edustavia henkilöitä. Aineistoa on tarkasteltu laadullisen sisällönanalyysin kautta.

Tutkimuksessa on käynyt ilmi, että kirjoittajat tarkastelevat ammatillisen identiteettinsä rakentumista elämän polkuna. Ammatillisen identiteetin ja yksilön toimijuuden voitiin aineiston perusteella tunnistaa olevan keskenään vahvasti yhteen kietoutuneita. Aineistossa esiintyi vahvasti ammatillisen identiteetin ja toimijuuden tarkastelua yhteiskunnan tarjoamien mahdollisuuksien ja sen perinteisten arvojen kautta. Tutkimuksen johtopäätöksenä on, että omaa ammatiaan vaihtavat henkilöt tarkastelivat omaa identiteettiään merkittävästi pohtiesaan omaa ammatillista tulevaisuuttaan. Lisäksi yksilöiden valinnat ammatinvaihtamiseen liittyen pohjautuvat merkittävän paljon siihen, millaisena oman toiminnan ajatellaan näyttäytyvän muun yhteiskunnan silmissä.

Asiasanat: Ammatillinen identiteetti, identiteettityö, toimijuus, muuttuva työelämä, ammatinvaihto

SISÄLTÖ

TIIVISTELMÄ	2
1 JOHDANTO	5
2 AMMATILLINEN IDENTITEETTI	8
2.1 Identiteetti on prosessi	8
2.2 Ammatillisen identiteetin rakentuminen	10
2.2.1 Ammatillinen identiteetti murroksessa	11
2.2.2 Työelämän muutos ja identiteettityö.....	13
2.3 Toimijuus ammatillisen identiteetin muovaajana.....	14
3 OMAELÄMÄKERRALLINEN LÄHESTYMISTAPA IDENTITEETTIIN	19
3.1 Identiteetti luodaan kertomalla tarinaa	19
3.2 Elämäntapahtumat muovaavat yksilön todellisuutta	21
3.3 Yksilö peilaa identiteettiään maailmaan	22
4 TUTKIMUSKYSYMYKSET	26
5 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN	27
5.1 Tutkimuksen konteksti ja tutkimuskohde	27
5.2 Aineiston keruu.....	29
5.3 Aineiston kuvaus	31
5.4 Aineiston käsittely ja analysointi.....	33
5.5 Tutkimuksen eettisyyskysymykset	35
6 TULOKSET	37
6.1 Yleiskatsaus tulosten rakentumiseen.....	37
6.2 Elämä ja ammatillinen identiteetti nähdään matkana.....	39
6.3 Ammatillisen identiteetin teemat	42
6.3.1 Roolit - Koska olen tällainen, olen myös tuollainen.....	42

6.3.2	Jahkaileva - Kuka olen?	44
6.3.3	Tekevä - Elämä on polku, jossa olen jo matkalla	47
6.3.4	Refleктоiva - Haluan olla vanhana ylpeä siitä, kuka olen	49
6.4	Toimijuus mukailee ammatillisen identiteetin kuvauksia.....	50
6.4.1	Jahkaileva - Mitä teen, pelottaa?.....	51
6.4.2	Tekevä - Suunnitelmallisuutta ja avointa keskustelua.....	54
6.4.3	Refleктоiva - Löysin unelmani ja elän hetkessä	56
6.5	Minä yhteiskunnassa	58
6.5.1	Hyväksyjä - Kyseenalaistaja on petturi	60
6.5.2	Skeptikko - Halu haastaa yhteiskunnan normeja kasvaa.....	62
6.5.3	Aktivisti - Rikotaan perinteitä	64
7	POHDINTA.....	66
7.1	Tulosten tarkastelu	66
7.1.1	Ammatillinen identiteetti.....	66
7.1.2	Toimijuus.....	68
7.1.3	Positointi.....	70
7.2	Tutkimuksen arviointi ja luotettavuuskysymykset	73
7.3	Jatkotutkimusaiheet.....	78
	LÄHTEET	81
	LIITE 1 - AINEISTO	87

1 JOHDANTO

Kasvion (2014) mukaan nyky-yhteiskuntien keskeiseksi yhteiseksi piirteeksi on muodostunut se, miten työ- ja urapyrkimykset ovat ryhtyneet dominoimaan ihmisten elämää. Kuitenkin Kasvio (2014) näkee itse työn tulevaisuuden hyvin epävarmaksi. Pölönen (2020) puolestaan katsoo muuttuvan työelämän korostavan jatkossa nimenomaan yksilöiden inhimillisemmän ja henkilökohtaisemman pääoman kehittämistä, kun digitalisaation myötä yksinkertaisimpia töitä siirtyy enenevässä määrin koneelle. Toivasen (2021) mukaan työn murroksen keskiössä ei ole pelkästään digitalisaatio, vaan myös se, miten työtä tekevien yksilöiden työidentiteetit rakentuvat sosiaalisen vuorovaikutuksen kautta etenkin erilaisia taustoja omaavien työntekijöiden välillä. Tämän lisäksi globalisaation ilmiöt muuttavat täysin sosiaalista ympäristöämme (Kuzior ym., 2022). Tämä murros haastaa myös työssäkäyvien ammatillisen identiteetin ja siksi identiteettityön tulisi olla erityisen suuren huomion aiheena tarkasteltaessa tulevaisuuden työelämää ja sen tarpeisiin vastaamista.

Kasvatustieteissä identiteetin käsite on saanut nostetta erityisesti siksi, että siinä törmäävät yksilöllisyys ja yhteisö, joiden välinen suhde on keskeinen kaikessa yksilön kehitystä, oppimista ja kasvua koskevassa tutkimuksessa (Eteläpelto, 2007, s. 98). Puolestaan Alasuutarin (2007, s. 174) näkemyksenä on, että ilmiönä identiteetti kiinnostaa tutkijoita ja ajattelijoita siksi, ettei identiteettiä pidetä saavutettuna ominaisuutena, vaan se on monitulkintainen ja jopa helposti särkyvä. Identiteettiä työstetään jatkuvasti ja siksi monet tutkijat näkevät identiteetin enemmänkin verbinä kuin substantiivina (Alasuutari, 2007, s. 174).

Aikuiskasvatustieteellisestä näkökulmasta ammatillisen identiteetin ajankohtaisuutta voidaan perustella työelämän epävakauden kautta (Eteläpelto, 2007, s. 92). Lisäksi työelämän epävarmuuden takia ammatti-identiteeteistä on tullut aiempaa epävakaampia, sillä työelämä vaatii entistä enemmän oppimista ja joustavuutta samalla kun ammatti-identiteettien oletetaan rakentuvan entistä

yksilöllisemmiksi ammatillisen kasvun ja elinikäisen oppimisen kautta. Ammatillista identiteettiä on tutkittu runsaasti opetustyöhön, hoitoalalle tai johtamistyöhön suuntautuvien koulutuksessa ja ammatillisessa kehittämisessä. Perusteltua olisi kohdistaa katse laajemmin ammatillisen identiteetin muokkautumiseen nimenomaisesti muuttuvan työelämän ja uudistuvien työurien kontekstissa.

Yle (2017) uutisoi siitä, miten työelämässä tapahtuvan muutoksen nopea tahti huolestuttaa sekä työelämässä jo nyt olevia aikuisia sekä nuoria, jotka vielä suunnittelevat tulevaisuuden työelämän mahdollisuuksia. STTK:n (2022) mukaan teknologinen kehitys on kiihdyttänyt nykyisenlaisen työn murrosta siten, että teknologian käyttö lisääntyy sellaisissa töissä, joita ei ole aiemmin mielletty teknisiksi aloiksi. Lisäksi ihmiset työllistävät itseään uudentlaisilla tavoilla perinteisten tapojen sijaan kuten yrittäjyyden tai freelancerina toimimisen kautta, mutta toisaalta myös arvomaailmassa on tapahtunut muutosta, kun esimerkiksi vapaa-aikaa arvostetaan entistä enemmän. Sitra (2022) esittää, että uuden työn maailmassa liikuttaisiin joustavasti yli perinteisten rajojen, mutta tällä hetkellä haasteena ovat Suomen jäykät rakenteet ja työkuluttuuri, jotka eivät tue tulevaisuuteen siirtymistä muutoksen vaatimalla nopeudella. Lisäksi tämä johtuisi siitä, että elämä nähdään edelleen sellaisena, jossa koulunpenkiltä siirrytään suoraan opiskelemaan sitä alaa, josta lopulta jäädytään eläkkeelle.

Tämän tutkimuksen mielenkiinto kohdistuu siihen, miten ammatinvaihtajat kuvailevat blogikirjoituksissa omaa ammatillista identiteettiään ja siihen liittyvää toimijuutta. Lisäksi tässä tutkimuksessa siirretään katse siihen, millä tavoin kirjoittajat asemoivat itseään suhteessa ympäröivään maailmaan pyrkiessään selittämään omaa identiteettiään. Katse tässä työssä kohdistuu viimeisen kuuden vuoden, eli vuosien 2017 ja 2022 välisenä aikana julkaistuihin blogikirjoituksiin.

Eteläpelto (2007, s. 139) kuvaa, miten identiteettiä rakennetaan elämäkerrallisten prosessien kautta. Tällaisissa kertomuksissa yksilölliset kokemukset tuotetaan sosiaalisesti ymmärrettävään muotoon (Syrjälä, 2018, s. 269). Yksilön koko elämäkerta näin muovaa identiteettiä ja yhtä lailla työelämää, kun yksilön osallistuminen työelämään muovaa henkilön ammatillista identiteettiä. Tässä tutki-

muksessa identiteetin rakentumista tarkastellaan tästä näkökulmasta käyttämällä elämäkerrallisena aineistona suomalaisia blogikirjoituksia. Tutkimuksen kohteena tässä tutkimuksessa on alustablogit, jotka ovat yhteisellä blogialustalla olevia, avoimia blogikirjoituksia, joita kuka tahansa voi perustaa (Rydenfelt, 2016, s. 211). Näissä kirjoituksissa yksilö kertoo oma-aloitteisesti ammatinvaihtamisesta, toimijuudesta ja ammatillisesta identiteetistään ilman, että aineistojen kirjoittajia olisi erikseen pyydetty tuomaan asiaa esiin tai esitetty tähän liittyviä kysymyksiä. Ammatinvaihtamiseen viitataan tässä tutkimuksessa siten, että yksilö käsittelee kirjoituksissaan joko toiselle alalle siirtymistä tai omalla nykyisellä alallaan merkittävästi uudenslaisiin tehtäviin hakeutumista oma-aloitteisesti. Kirjoituksissa henkilöt ovat voineet sekä jo olla toteuttamassa näitä toimenpiteitä ammatinvaihtoa varten että vasta tekemässä pohdintoja tähän liittyen.

2 AMMATILLINEN IDENTITEETTI

2.1 Identiteetti on prosessi

Identiteetin käsite on luotu kuvaamaan yksilöiden välisiä eroja paremmin, kuin aiemmin käytetyt temperamentin ja persoonallisuuden käsitteet, jotka ovat viitanneet enemmänkin yksilön synnynnäiseen ja biologiseen taustaan (Eteläpelto 2007, s. 98). Eteläpellon (2007) mukaan terminä identiteetti antaa paremman käsityksen siitä, että se on ihmisten itsensä tekemää, jatkuvasti rakentuvaa ja vuorovaikutuksessa edelleen muovaantuvaa. Siksi se terminä soveltuu myös erinomaisesti sosiokulttuuriseen kehitys- ja oppimistutkimukseen. Lisäksi Eteläpelto (2007) korostaa sitä, miten identiteetin käsite luo mahdollisuuden käsitellä myös vastuun ja vallan merkitystä yksilölliselle ja sosiaaliselle elämälle. Mahlakaarto (2010, s. 178–179) nostaa esille, että mitä enemmän epävarmuutta yksilön sosiaalisessa ympäristössä on, sitä enemmän yksilöltä vaaditaan aktiivista identiteettineuvottelua ja rajojensa työstämistä: samoin yksilön on jatkuvasti luotava uudenlaisia strategioita oman identiteettinsä eheyden luomiseksi ja jatkuvuuden varmistamiseksi.

Kasvatustieteen käsitteistössä (1983, s. 61) identiteetti määritellään minäkäsityksen yhtenäisyytenä, kun yksilön minäkuva on sekä sopusoinnussa omien ihanteiden kanssa, että realistinen suhteessa itseen ja ympäristöön. Berzonsky (2004, s. 304) piirtää kuvan identiteetistä minäteorian, jossa yksilö muodostaa kuvaa itsestään, rakentaa menettelytapoja ongelmien ratkaisemiseksi sekä käsitteellistää tapahtumia ja henkilökohtaisia kokemuksiaan. Vastaavasti Eteläpelto (2007, s. 141) tuo esille, miten identiteettiä tulisi tarkastella enemmänkin yksilön prosessina, kuin lopputuloksena, sillä aktiivinen toimijuus ja subjektiivisuus syntyy oman äänen ja toiminnan kautta, jossa yksilö jatkuvasti neuvottelee niiden rajoista. Näin ollen identiteetti ja sen rakentuminen vaativat yksilöltä aktiivista toimijuutta ja pakottaa samalla pohtimaan sitä, millaista kriittistä ajattelua oman

ammattillisen identiteetin muovaaminen vaatii. Näin ollen keskustelu ammatillisesta identiteetistä tulee liittää läheisesti siihen, millaiset keinot ja mahdollisuudet yksilöllä on toimia aktiivisesti oman identiteettinsä muovaajana.

Eteläpelto (2007, s. 96–97) tähdentää, että identiteetin käsitettä on pidetty tieteellisessä keskustelussa jopa niin itsestään selvänä, ettei sitä ole erikseen määritetty. Lisäksi tuolloin identiteetti on nähty vain yksilön persoonallista ja sosiaalista todellisuutta välittävänä ilmiönä, joka on rakentunut yksilön ainutlaatuisessa suhteessa yhteiskuntaan. Ja niin kauan, kuin tätä identiteetin ilmiötä on pidetty mutkattomana, ei sitä ole myöskään tieteellisessä keskustelussa problematisoitu (Eteläpelto, 2007, s. 96–97). Identiteettiä ei voi kuitenkaan nykypäivänä määritellä yksilön pysyväksi ominaisuudeksi, vaan sillä on kompleksinen, vuorovaikutteinen suhde tiettyyn hetkeen yksilön historiassa, jossa ”joksikin tuleminen” prosessi on käynnissä (Juuti & Littleton, 2010, s. 243).

Kasvatustieteen käsitteistössä (1983) tunnistettiin tarpeelliseksi myös määritellä identiteetikriisi, jollainen voi ilmetä ihmiselämän murroskausissa, kuten murros- ja keski-iässä tai suurten elämänmuutosten tai sairauksien yhteydessä. Tuolloin identiteetin muodostumisen puute näyttäytyy tyypillisesti oman tien etsimisenä (Kasvatustieteen käsitteistö, 1983, s. 61). Näin yksilön identiteetin prosessimaisuus on herkkä ulkoisille vaikutteille, kun yksilö pyrkii tasapainottamaan ympäristön vaikutusta omaan minäkuvaansa. Tämän tutkimuksen kontekstissa identiteetikriisi ja tätä kautta tapahtuva identiteettityö nousee erityisen mielenkiintoiseksi juuri työelämän murroksen näkökulmasta.

Koska persoonallisen identiteetin muodostumiseen vaikuttaa kognitiivisten tekijöiden lisäksi myös kulttuuriset ja sosiaaliset tekijät (Sramova & Fichnova 2008, s. 358), ei voida jättää huomiotta työelämän vaikutusta yksilön identiteetin muodostumiseen. Työelämän haasteet osoittavat, että identiteettityö on välttämätöntä tässä muuttuvassa työelämässä (Mahlakaarto, 2010, s. 177). Tynjälä (2014, s. 111–12) puolestaan katsoo erityisen tärkeäksi identiteettiin liittyvän keskustelun ajankohtaisten globaalien haasteiden takia: uudenlaisten työidentiteettien ja oppimistapojen kehittäminen on merkityksellistä, sillä nuo haasteet liittyvät aina jollain tapaa työpaikoilla ratkottaviin työssä tapahtuvan oppimiseen

haasteisiin. Työelämän ja vapaa-ajan rajat ovat hämärtyneet työelämän muuttuessa niin paljon, että ”työ” ja ”minä” joutuvat käymään jatkuvaa vuoropuhelua. Ajankohtaista työelämäkeskustelua seuratessa näyttää siltä, että tällaista identiteettineuvottelua vaaditaan yksilöiltä jatkossa entistä enemmän.

2.2 Ammatillisen identiteetin rakentuminen

Ammatillisella identiteetillä viitataan siihen, millaiseksi yksilö käsittää itsensä tarkasteluhetkellä sekä työhönsä että ammatillisuuteensa liittyen, ja millaiseksi hän haluaa tulla (Eteläpelto & Vähäsantanen, 2006, s. 26). Kuten Eteläpelto ja Vähäsantanen (2006) esittävät, identiteetti on sidoksissa tarkasteluhetkeen ja siten identiteetti on muuttuva asia, joka tarkasteluhetkestä ja kontekstista riippuen kehittyy. Vastaavasti ammatillinen identiteetti on yksilön oma, elämänhistoriaan pohjautuva kokemus itsestään ammatillisena toimijana (Eteläpelto & Vähäsantanen, 2006, s. 26). Eteläpelto (2007, s. 139) kuvaa, kuinka oppiminen ja identiteetin rakentaminen liittyvät vahvasti toisiinsa tarkasteltaessa aikuisen oppimista työssä ja kulttuurisissa ympäristöissä. Tällaisen oppimisen kautta yksilö luo uudenlaisia merkityksiä ympäristöstään ja muovaa samalla käsitystä omasta itsestään (Eteläpelto, 2007, s. 139). Alasuutarin (2007, s. 196) mukaan arkipäiväinen vuorovaikutus pakottaa yksilöitä omaksumaan erilaisia rooleja tilannesidonnaisesti. Tämän mukaan vaihtelevissa tilanteissa yksilöt hakevat jatkuvuutta ja koherenssia, ja siksi tuemme herkästi toistemme persoonallisuuksia ja valitsemme erilaisia asemia, joiden kautta esitämme itseämme. Identiteetin rakentaminen voi olla siten myös esittämistä toimimalla erilaisten roolien kautta.

Yksilön halukkuus rakentaa tietynlaista identiteettiä on keskeistä esimerkiksi asiantuntijuuden kehittymisessä (Ropo & Gustafsson 2006, s. 53). Ammatillisen identiteetin muodostuminen voidaan siten nähdä aktiivisena toimijuutena tietynlaisen lopputuloksen saavuttamiseksi. Näin ollen se, millä tavoin yksilö haluaa tuoda itseään esille muille jonkin alan ammattilaisena vahvistaa hänen omaa identiteettiään muiden nähden. Tuolloin voidaan puhua Alasuutarin (2007, s.

196) viittaamasta koherenssin hakemisesta, jolloin yksilön on toisin sanoen helppompaa myydä itsestään tietynlaista kuvaa saavuttaakseen halutunlaisen identiteetin.

2.2.1 Ammatillinen identiteetti murroksessa

Identiteetti syntyy jatkumossa, kun yksilö saattaa menneisyyden yhteen ennakoitun tulevaisuutensa kanssa (Onnismaa, 2006, s. 13). Vähäsantanen ja Eteläpelto (2006, s. 28) tuovat kuitenkin esille, ettei työelämä tarjoa enää sellaista jatkuvuutta ja ennustettavuutta, jota ammatillisen identiteetin rakentaminen yksilön osalta edellyttää. Lisäksi monilla aloilla vaaditaan yksilöiltä pitkäjänteistä itsensä kehittämistä ja ammatillista kasvua, jotka sitoutuvat omaan persoonaan ja minään. Samalla kun organisaatiot itse kilpailevat tulospaineissaan, edellyttävät ne henkilöstöltä jatkuvaa uudistumista ja sitoutumista sekä vastuuta oman hyvinvointinsa ja ammattitaitonsa ylläpidosta ja kehittämisestä (Mahlakaarto, 2010, s. 176). Toisin sanoen yksilöiden ammatilliseen identiteettityöhön kohdistuu entistä enemmän paineita, mutta epäselvempiä resursseja. Hanhimäki ja kumppanit (2021, s. 320) kuvaavat identiteettiä arjen kompassiksi, jossa omaa työuraa koskevat tavoitteet ja unelmat ohjaavat yksilön toimijuutta koskien omaa koulutusta ja työelämää. Yksilö joutuu sitomaan itseään muuttuvaan työympäristöön, jonka murros haastaa myös hänen yksilöllisen kehittymisensä. Vastaavasti yksilö joutuu pohtimaan entistä enemmän sitä, missä menee oman henkilökohtaisen ja työhön liittyvän identiteetin raja. Toisaalta yksilö voi joutua pohtimaan, onko henkilökohtaisen ja työhön liittyvän identiteetin rajoja tarpeen erottaa tai yhdistää henkilökohtaisen kasvun edistämiseksi.

Koska ammatillisen kasvun ja oppimisen oleellisiksi osiksi nähdään yksilön identiteettiä ja minuutta koskevat prosessit (Ropo & Gustafsson, 2006, s. 51), on oleellista pohtia työelämän tarvetta tukea erilaisia identiteetin tukemismalleja, sillä muuttuva toimintaympäristö siirtää katseen yksilön valmiuksiin hallita monimutkaista toimintaympäristöään (Hänninen, 2006, s. 191). Mahlakaarto (2010, s. 175) näkee työelämän muutoksen koskevan yksilöiden ammatillista, persoonallista ja sosiaalista identiteettiä uudella tavalla, koska sekä oma hyvinvointi

että mahdollisuudet selvitä muuttuvassa toimintaympäristössä edellyttävät jatkuvaa oppimista ja epävarmuuden sietämistä. Yksilön tulee siten tietää, kuka hän on, mihin hän kuuluu ja millaiseksi hän haluaa tulla, saadakseen voimavaroja työhönsä ja hyvinvointinsa ylläpitämiseen (Mahlakaarto, 2010, s. 175). Ammatillisen identiteetin eheyttä ei siksi tulisi nähdä vain keinona päästä työelämässä eteenpäin paremmin palkattuihin työtehtäviin, vaan yksilön hyvinvoinnin kannalta oleellisena tekijänä. Muuttuvassa työelämässä mukana pysymiseksi on siten perusteltua kannustaa yksilöitä ammatillisen identiteetin tarkasteluun.

Eteläpelto (2007, s. 92) esittää huolensa siitä, voiko joustava ja yrittäjämäinen kulttuuri työmarkkinoilla johtaa siihen, että työmarkkinoilla on entistä enemmän yksilöitä, joilla ei ole mahdollisuutta kehittää joustavia työidentiteettejä. Ihmisten elämänlaadun sekä yhteiskunnallisen kehittymisen keskeisiä edistäjiä kuitenkin ovat ne ammatilliset taidot ja kyvykkyydet, joita yksilöt useimmiten hyödyntävät palkkatyössä (Collin & Billett, 2010, s. 212). Mahlakaarto (2010, s. 178) tähdentää, kuinka yksilöt suhtautuvat työelämän muutoksiin eri tavoin, rakentamalla erilaisia yksilöllisiä identiteettejä niiden mahdollisuuksien ja sosiaalisten ehtojen pohjalta, joita heillä on hyödynnettävissään. Siten Mahlakaarton (2010) mukaan ympäristössä tapahtuvaa muutosta tarkastellaan suhteessa omaan minään arvioiden samalla, millainen rooli heillä on työhönsä tai siellä toimivaan yhteisöön tai millaisia uhkia tai valmiuksia he kokevat omien tavoitteidensa saavuttamisessa.

Eteläpelto (2007, s. 93) huomauttaa, että keskustelu työidentiteeteistä nousee huomionarvoiseksi erityisesti silloin, kun ne muuttuvat joko ongelmallisiksi, tai kun niihin kohdistuu merkittävä muutospaine. Toisin sanoen niin kauan, kuin identiteetit nähdään muuttumattomina, vakaina ja yhdenmukaisina, ne eivät herätä juuri keskustelua, mutta kun identiteetit ovat epävarmoja tai toivotun yhteiskuntakehityksen kannalta haasteellisia, kiinnostus niitä kohtaan kasvaa. Eteläpelto (2007, s. 93) näkee identiteetin eräänä avainkäsitteenä, jonka kautta nopeasti muuttuvan maailman vaikutusta yksilöön voidaan kuvata. Alasuutari (2007, s. 177) esittää, ettei identiteetti herättäisikään niin paljon mielenkiintoa, mikäli sen muodostuminen olisi täysin rationaalista ja tietoista.

Ammatillisen identiteetin muovaamiseen voi kohdistua myös yksilön itsensä asettamia haasteita. Toivanen (2021) havaitsi tutkimuksessaan, kuinka työpaikan vaihtajat kokevat pelkoa ammatillisten kasvojensa menettämisestä, silloin kun he arvioivat itseään suhteessa perinteiseen urapolkuun, jossa pyritään pääsemään uralla ylöspäin, eikä niinkään sivulle. Tällöin yksilö voi joutua omien tavoitteidensa ja yhteiskunnan odotusten ristiaallokkoon, pohtiessaan omaa sijaintiaan tulevaisuuden työelämässä.

2.2.2 Työelämän muutos ja identiteettityö

Viitala (2014, s. 203–205) painottaa, miten epävarmuuden kasvaessa työelämässä nousee myös yksilön sosiaalisen roolin, minäkäsityksen ja ihmisenä kasvamisen merkitys ja näistä asioista tulee entistä tärkeämpiä edellytyksiä yksilön sekä menestymiselle, että hyvinvoinnille työelämässä. Manka ja Manka (2016, s. 15) esittivät kuitenkin huolensa siitä, että työelämän murros globaalissa mittakaavassa jakaa kokonaisia yhteiskuntaluokkia lopulta menestyjiin ja häviäjiin sen perusteella, kuka on valmis muuntautumaan.

Dufva ym. (2021) kritisoivat sitä, kuinka keskustelu työn ja työelämäntulevaisuudesta on siiloutunut, sillä se on liikkunut pitkälti globalisaation, väestönrakenteen ja teknologisen kehityksen ympärillä. Kuitenkin heidän mukaansa näiden näkökulmien lisäksi tulisi tarkastella entistä enemmän sitä, että muutos vaikuttaa hyvinkin moninaisesti eri aloihin sekä työkuulttuureihin ja osaamistarpeisiin. Lisäksi esille nostettiin kiire puuttua ekologiseen jälleenrakentamiseen, sillä ilmastonmuutoksen työelämään kohdistuvien vaikutusten laajuus ja vauhti voi yllättää ja ilmiöllä voi olla hyvinkin odottamattomia yhteisvaikutuksia.

Hanhimäki ja kumppanit (2021) tutkivat korkeakoulutettujen toimijuutta ja identiteettiä omissa uratarinoissaan. Tutkimuksessa huomattiin uratarinoissa painottuvan oman uran suunnitelmallisuuden, jolloin samalla korostui oman identiteetin ja toimijuuden itsenäisyys. Toisessa ääripäässä näyttäytyi sattumanvaraisuuteen painottuvat tarinat, joissa puolestaan painottui identiteettiä ja toimijuutta ohjaavat ulkopuoliset ja sosiaaliset tekijät. Merkityksellisintä Hanhi-

mäen ja kumppaneiden (2021) havainnoissa oli, kuinka korkeakoulutettujen uratarinoissa esiintyneet moninaiset identiteetit, erosivat monipuolisuutensa puolesta perinteisemmästä, suunnitelmallisesta urapolusta. Näin ollen moninaisten identiteettien ja toimijuuden kuvausten voitiin nähdä haastavan voimassa olevat koulutus- ja työllisyyspolitiikat, sillä ne eivät välttämättä vastaa tulevaisuuden identiteettitarpeisiin.

Pölönen (2020, s. 9–10) summaa, kuinka arvostamamme taidot ovat määryntyneet aiemmin työelämän tarpeiden perusteella, mutta informaatiovallankumous on syrjäyttänyt kaiken sen osaamisen, jota vielä aiemmin pidettiin tärkeänä. Pölönen (2020) nostaa arvokkaaksi nykytyöelämään sydämen taidot. Sydämen taitojen peräänkuuluttamisella viitataan yksilön luonteen ja intohimon yhdistelmän tärkeyteen, sillä hänen mukaansa yksilöä, joka tietää, millainen ihminen on ja joka tekee työtä, joka saa antamaan kaikkensa, on koneen vaikea päihittää (Pölönen, 2020, s. 70). Käytännön tasolla tämä tarkoittaa ammatillisen identiteetin tietoista tunnistamista ja siihen liittyvää työstöä. Työelämän murrokseen liitetään moninaisia syitä ja hyvinkin erilaisia kriittisiä painopisteitä, mutta keskusteluissa nousee aina esiin sama argumentti: muutos itsessään ei ole mitään uutta, mutta muutoksen ennennäkemätön vauhti on yllättänyt meidät kaikki (Pölönen, 2020; STTK, 2022). Näin ollen se, että yksilö työstää omaa identiteettiään ja ymmärtää kuka hän on osana suurempaa kokonaisuutta, nousee lähitulevaisuudessa erityisen huomion kohteeksi ammatillisessa kehittämisessä.

2.3 Toimijuus ammatillisen identiteetin muovaajana

Alasuutari (2007, s. 175) herättää ajatuksia siitä, miten sosiaalinen kanssakäymisen lähtee olettamasta, että yksittäisten tekojen takana olisi jokin johdonmukainen suunnitelma, jonka kautta yksilö toteuttaa identiteettiään. Hänen mukaansa tuo oletama on niin vahva, että täysin sattumanvaraisestakin toiminnasta pyritään tekemään tulkintoja, jotka tukevat tätä oletusta ja siten tällaista ”kasvotyötä” tekemällä yksilöt vahvistavat toistensa identiteettiä. Alasuutarin (2007) mukaan

ei edellytetä, että yksilön identiteetti olisi kiinteä tai muuttumaton, vaan henkilökohtainen kasvu ja oman identiteetin uudelleenarviointi on sallittavaa. Kuitenkin arkitasolla kuitenkin herkästi oletamme, että yksilöllä on tietty identiteetti ja että tekomme heijastavat tuota identiteettiä, eikä niinkään tuota sitä (Alasuutari 2007, s. 175).

Harré ja Gillet (2010, s. 173–174) huomauttavat, että on oleellista ymmärtää yksilön käyttäytymiseen ja toimijuuteen kohdistuvaa tarkastelua käsittämällä yksilö sekä tavoitteitaan kohti menevänä yksilönä, että vain ulkoisiin ärsykeisiin reagoivana toimijana. Yksilöllä voi siten olla erilaisia sisäisiä voimia, jotka ajavat häntä käyttäytymään tiettyjä tavoitteita kohti ja toisaalta ulkoisia tilanteita, joissa eri tavoin valitaan sen, millaisella tavalla toiminta realisoituu näissä tilanteissa. Työelämässä toimijuus on liitetty sekä perinteiseen rakenteelliseen vallankäyttöön, että piilossa olevaan epäviralliseen valtaan, kuten puhetapoihin, sosiaalisiin suhteisiin, ja muuhun ihmisten väliseen vuorovaikutukseen (Eteläpelto ym. 2014, s. 202). Eteläpelto ym. (2014, s. 210) esittävät, että ammatillista toimijuutta tulisi käsitteellistää subjektikeskeisestä sosiokulttuurisesta lähestymistavasta käsin, jossa huomio kohdistuu yksilön identiteetin rakentumiseen ja toimijuuden neuvotteluun sosiaalisen todellisuuden rajoitteiden resurssien puitteissa. Näin ollen toimijuuden vaikuttavat tekijät voivat olla ulkopuolisen tarkastelijan näkökulmasta vaikeasti havaittavia.

Virtanen ym. (2010, s. 97) esittävät, että myös yksilön oppimista ja ammatillista kehittymistä tulisi tarkastella sosiaalisena ja kulttuurisena ilmiönä, sillä ihmisen toiminta, oppiminen mukaan lukien on sidoksissa tämän ympäröimään kulttuuriin, aikaan ja paikkaan. Toimijuudesta puhuttaessa tulisi siten nähdä sen ajallinen ulottuvuus, sillä yksilön tavat toimia kumpuavat menneisyydestä, tilanteiden arviointi nykyisyydestä samalla kun hänen mielikuvansa kohdistuvat tulevaisuuteen (Eteläpelto ym., 2011, s. 21). Toimijuutta ei siis ole varattu tietyille muutoksen hetkille, vaan se voidaan nähdä asiana, jota ammattilaisilta vaaditaan heidän pyrkiessään toimimaan jokseenkin monimutkaisissa tilanteissa (Hopwood, 2017, s. 121).

Yksilön käyttäytyminen on hyvin kompleksinen ketju syitä ja seurauksia, jota tarkastelemalla suuremmissa sosiokulttuurisissa kontekstissa yksilötason toimijuus voi kadota mitättömäksi osaksi sosiaalisia rakenteita (Harré & Gillet, 2010, s. 175). Kuitenkin toimijuuden käsite liittyy vahvasti siihen oletukseen, että yksilöt ovat vallankäytön ja muutoksen agenteja, joita ei ole alistettu ympäristön rakenteisiin, vaan heillä on mahdollisuus tehdä päätöksiä ja toimia niiden mukaisesti (Goller & Paloniemi, 2017, s. 1). Millä tavoin yksilö sitten tuo esille omaa identiteettiään ja asiantuntijuutta työssään, luoden itsestään halutunlaista kuvaa ammattilaisena?

Sosiokulttuurinen tutkimus on painottanut sitä, ettei asiantuntijuuskaan ole vain puhtaasti yksilön sisäinen ominaisuus, sillä se sekä kehittyy että ilmenee sosiaalisessa ympäristössä ja kulttuurissa (Paloniemi ym., 2010, s. 16). Asiantuntijuuden voisi nähdä prosessina kuten identiteetinkin ja edelleen aika- ja tilansidonnoisena. Asiantuntijuus olisi tuolloin osa ammatillista identiteettiä, jota yksilö rakentaa omalla toimijuudellaan. Vahvasti tietynlaiseen työhön liittyvä substanssiosaaminenkin voi olla osa identiteettiä, jonka kehittäminen tai sen hankkiminen vaatii yksilöltä tietoisia keinoja. Yksilö kuitenkin tarvitsee toimijuutta identiteettinsä muovaamiseen ja uudelleenneuvotteluun, sillä yksilön käsitys itsestään vaikuttaa siihen, millaista toimijuutta tämä harjoittaa (Eteläpelto ym. 2014, s. 207).

Alasuutari (2007, s. 175) täsmentää, kuinka identiteetti voi tuntua yksilöstä itsestäänselvyytenä, esimerkiksi rutiiniomaisena käytöksenä, jonka tiettyyn ihmisryhmään kuuluminen on tuottanut. Tuolloin identiteetti voi rajoittaa tai määrittää yksilön toimintaa voimakkaasti; esimerkiksi kertoen yksilölle sen, mikä on hänelle sopivaa käytöstä, mitkä ovat hänen heikkouksiaan tai mihin hän pystyy. Lisäksi yksilöstä voi myös tuntua siltä, että näitä itsestään selviä rajoja on mahdotonta ylittää, tai mikäli hän näin tekisi, se hajottaisi oman persoonan ja muuttaisi hänet täysin tunnistamattomaksi yksilöksi. Alasuutari (2007) huomioiden, toimijuuteen olennaisesti liittyy myös yksilön käyttämä valta itseensä, kun yksilö luo itse itselleen rajoja, joiden puitteissa toimia. Harré ja Gillet (2010, s. 175) ovat havainneet, kuinka yksilöillä on tapana omaksua normatiivisia asenteita osaksi

omia asenteitaan ja reaktioitaan muotoillessaan omaa käyttäytymistään. Siten toimijuus itsessään ja sen määrittäminen erilaisissa tilanteissa on suhteessa niihin rakenteisiin, joita toimintaympäristössä vallitsee ja yksilön tarkoituksenmukaiseen kykyyn toimia toisin (Paloniemi ym., 2010, s. 22).

Joillain yksilöillä voi olla kyvykkyyksiä toimijuuteen, mutta eivät silti sitä harjoita, mahdollisesti siksi, ettei yksilö usko omaan kykyynsä harjoittaa sitä (Goller & Harteis, 2017, s. 92). Tämän mukailleen yksilön voidaan nähdä sekä vallankäytön kohteena, että sen omistajana, vaikkakin yksilön ammatillinen kasvu ja toimijuus ovat riippuvaisia ympäristön toiminnasta. Sen lisäksi, että toimijuuden kautta yksilö pyrkii muodostamaan tietynlaista kuvaa itsestään, millaista toimijuutta sitten vaatii vanhasta identiteetistä eroon pääseminen? Esimerkiksi henkilön vaihtaessa alaa tai pyrkiessä omalla alallaan siirtymään uudenlaiseen rooliin yksilön tulee kohdistaa katse omaan ammatilliseen identiteettiinsä. Millaisin keinoin yksilö pyrkii rakentamaan itselleen identiteettiä, jonka takana itse haluaa seistä ja jonka yksilö haluaa myös muiden näkevän?

Identiteettiä voidaan tuottaa sekä kertomalla tarinoita itsestään, että käytännön toiminnan avulla (Eteläpelto, 2007, s. 141). Kira ja Balkin (2014, s. 136) huomauttavat kuitenkin, että yksilö voi myös itse rajoittaa itsensä haluttuun identiteettiin, kehittämällä vain niitä kompetensseja, jotka suoraan vaikuttavat mielekkääseen identiteettiin liittyviin tehtäviin. Lisäksi yksilö voi olla tekemisissä vain tiettyjen ihmisten kanssa, ja jättää kokonaan huomiotta ne sosiaaliset kontaktit, jotka voisivat tarjota vaihtoehtoista sosiaalista tukea identiteettinsä edelleen kehittämiseen. Näin ollen yksilön ammatillinen identiteetti voi kuihtua tämän määritellessä itsensä liian kapeasti vain toivomaansa työidentiteettiin, mikäli hän omistautuu vain niihin ajatuksiin tai työtehtäviin, jotka edistävät tuota tavoitetta. Kira ja Balkin (2014) lisäävät, että tällaisella lyhytkatseisella rajoittamisella on kuitenkin negatiivisia vaikutuksia sekä yksilön omaan kehitykseen että niihin sosiaalisiin resursseihin, joita yksilöt tarvitsevat kukoistaakseen. Yksilö voi tällä tavoin myös omalla toiminnallaan itse rajoittaa oman identiteettinsä rakentamista, jolloin toimijuuden ja vallankäytön näkemys työidentiteettiin muodostuu entistä moninaisemmaksi.

Hökkä ym. (2017, s. 165) näkevät ammatillisen toimijuuden yksilöiden ja ryhmien tekoina, jotka pyrkivät vaikuttamaan ja tekemään muutosta työssä. Tässä toiminnassa ammatillinen identiteetti on vahvasti mukana sekä toiminnan resurssina, että oleellisena muutoksen kohteena koko työn muuttuessa. Koska ammatillisessa elämässään työntekijät osallistuvat toimintaan erilaisin oppimistavoittein (Evans 2017, s.21), toimijuus itsessään on sekä todiste että keinot muutokselle: harjoittaakseen toimijuutta, yksilön tulee sekä antautua sille, että itse tuottaa muutosta (Smith, 2017, s. 75).

3 OMAELÄMÄKERRALLINEN LÄHESTYMISTAPA IDENTITEETTIIN

Tässä tutkimuksessa mielenkiinto kohdistuu ammatillisen identiteetin ja toimijuuden kuvauksiin vapaamuotoisissa blogikirjoituksissa. Näin ollen on mielekästä tarkastella myös identiteetin muodostumista tarinankerronnallisena keinona.

3.1 Identiteetti luodaan kertomalla tarinaa

Eteläpelto (2007, s. 141) tuo esille, kuinka identiteettiä luodaan kertomalla itsestään tietynlaista kuvaa. Syrjälä (2018, s. 268) myös tähdentää, kuinka oman elämän reflektointi on ihmisen perustavalaatuinen ominaisuus, jonka kautta ihminen rakentaa omaa minuuttaan. Näin ollen tarinoiden kertominen on väline sekä persoonalliseen että ammatilliseen kasvuun, mutta yhtä lailla tutkimusmetodi yksilöön itseensä (Syrjälä 2018, s. 268). Identiteetin ilmenemismuotona on tuolloin yksilön oma tarinankerronta omasta elämästään, siitä millä tavoin oma ammatillinen identiteetti on sen mukana muovautunut ja mihin suuntaan yksilö haluaa sitä edelleen viedä. Käytännön tasolla tällaista yksilöllistä kerrontaa oman ammatillisen identiteetin luomisesta voidaan tuottaa arkipuheen ohessa myös kirjallisesti sosiaalisessa mediassa, työhakemuksissa sekä blogikirjoituksissa, joissa yksilö maalaa itsestään kuvaa, ehkä hakiessaan merkityksellisyyttä omaan ammatillisuuteensa tai etsiessään uutta suuntaa. Salo (2008, s. 82) puolestaan tämentää, kuinka ihmisen identiteetit katsotaan sisällöllisesti ja muodollisesti hyvin henkilökohtaisiksi tarinoiksi, sillä jokainen voi itse päättää, mitkä itselleen merkitykselliset asiat poimitaan – tai jätetään poimimatta – osaksi omaa elämäntarinaansa. Yksilöllä on tuolloin itsellään valta päättää, millaista kuvaa itsestään haluaa tuoda esiin. McAdams ja McLean (2013) tähdentävät, kuinka yksilöt rakentavat ja jakavat tarinoita itsestään kuvailemalla hyvinkin yksityiskohtaisesti tiettyjä elämänjaksojaan pyrkiessään pohtimaan nimenomaisesti sitä, mitä nuo kokemukset heille merkitsevät.

Ropo ja Gustafsson (2006, s. 53) huomauttavat, kuinka yksilön elämäntarinaa tarkastellessa on mielekäästä päästä tutkimaan yksilön omakohtaisia kertomuksia omasta identiteetistään ja sen kehittymisestä. Heidän mukaansa tarina voi jäädä hyvinkin persoonattomaksi ja pintapuoliseksi, mikäli tähän aiheeseen ei oteta kantaa yksilön kertoessa omaa elämäkertansa. Elämäkertatutkimuksessa ollaankin kiinnostuneita niistä sosiaalisista ilmiöistä, joihin liittyen yksilöllä on arkielämään liittyviä kokemuksia ja joiden kautta niille muodostetaan merkityksiä osaksi yksilöiden elämäkerta (Paananen, 2008, s. 22). Tämän perusteella omaelämäkerrallisesta tekstistä pystytään poimimaan sekä niitä konkreettisia asioita, joita tutkimuksen kohteet tuovat suoraan esiin, mutta yhtä lailla analysoimaan sitä mitä ei ole sanottu suoraan. Tämä kuitenkin vaatisi tutkijalta sekä hyvää ymmärrystä kertojan sosiokulttuurisesta ympäristöstä että ymmärrystä siitä, että aineiston ylianalysointi voi johtaa virheellisiin tulkintoihin itse ilmiöstä.

Menetelmällisenä lähestymistapana elämäkerrallisessa tutkimuksessa on tarinallinen tutkimusote, jossa korostetaan elämäkerta kertomuksena, joka saa erilaisia muotoja tai sisältöjä sen tilanteen mukaan, jonka kertoja tai konteksti tarjoaa (Ropo & Gustafsson, 2006, s. 51). Paananen (2008, s. 23) mukaan elämäkertatutkimuksessa mielenkiinto kohdistuu yksilöiden elämäkokemusten merkityksellistämiseen ja pyrkii pääsemään lähelle näitä merkityksiä näiden yksilöiden luomien elämäkertomusten avulla. Näissä kertomuksissa tutkimuskohteet valitsevat itselleen merkityksellisten toimintojen kuvauksia, joissa he tuovat esille sitä, miten yksilöt ovat rakentaneet elämänsä aikana tiettyjä sosiaalisia ilmiöitä. Lisäksi kertomuksista käy ilmi, millaisia merkityksiä ilmiöt ovat saaneet, sekä millä tavoin nämä merkitykset ovat mahdollisesti muuttuneet elämän aikana. Elämäkerrallinen lähestymistapa näkee siis elämän ja identiteetin rakentumisen nimenomaan tarinoissa (Syrjälä 2018, s. 268).

Toisaalta Harré ja Gillet (2010, s. 173) tuovat esille, kuinka ihmiset yksilötasolla käyttävät niitä sanoja ja kommunikointitapoja, joiden kautta heidät on opetettu konseptoimaan ajatuksiaan. Tällaisten normien kautta ei näin ollen pelkääntään määrity se, miten jokin asia tulisi käsitteellä ymmärtää, vaan myös se, millä tavoin tietynlaiset tilanteet tulisi tulkita. Tähän peilaten identiteetin tarinallinen

kerronta olisi kulttuuriin ja sosiaalisiin rakenteisiin vahvasti yhteydessä, kun yksilö pyrki käsitteellistämään ja kuvaamaan omaa identiteettiään oppimiensa rakenteiden kautta. De Fina ja Georgakopoulou (2015, s. 3) tähdentävät, kuinka kertomukset sekä syntyvät kontekstista riippuvaisina, että sitä muovaamalla, kun kertomukset käsitteellistävät tuoretta ymmärrystä maailmasta, muovaavat ihmisten välisiä valtasuhteita sekä rakentavat uusia käytänteitä. Yksilöiden omat kertomukset voivat samanaikaisesti sekä ilmentää yksilön identiteettiä että luoda sitä.

3.2 Elämäntapahtumat muovaavat yksilön todellisuutta

Berzonkyn (2004, s. 305) esittää, ettei elämäntapahtumien faktat eivät sellaisenaan ole merkityksellisiä, sillä niiden merkitys muodostuu aina vasta yksilön muodostaman todellisuuden kautta. Berzonsky (2004) kuitenkin täsmentää, ettei tämä tarkoita sitä, että yksilöt täysin mielivaltaisesti muodostaisivat itselleen mitä tahansa mieleensä osuvaa identiteettiä. Moderni omaelämäkerta näin ollen viittaa todellisuuteen kertoen, mitä on todella tapahtunut ja tapahtumien paikansapitävyyden periaatteessa lukijan tarkistettavissa, mutta tapahtumien todellisuus pohja on kuitenkin subjektiivista (Kosonen, 2009, s. 282–293). Kerrotut asiat voivat olla hyvinkin tunnelatautuneita, mutta kertojalle itselleen aivan yhtä todellisia. McAdams ja McLean (2013) viittaavat narratiiviseen identiteettiin, joka on yksilön sisäistynyt ja alati kehittyvä elämäntarina, jossa yhdistyy rekonstruoitu menneisyys ja kuviteltu tulevaisuus. Lisäksi tällainen narratiivinen identiteetti pyrkii tarjoamaan yksilön elämälle yhtenäisyyttä ja tarkoitusta.

Ropo ja Gustafsson (2006, s. 73–74) ovat huomanneet, kuinka identiteettejä voi muodostua tai niiden asema voi vähentyä elämäntilanteen muuttuessa. Lisäksi ammatillinen ja persoonallinen identiteetti kietoutuvat toisiinsa toisistaan riippuvaisina tai mahdollisesti toisesta innoitusta hakevina tekijöinä. Oman tutkimusaineistonsa perusteella Ropo ja Gustafsson (2006) kuvaavat identiteetin kehitystä vaiheittaisesti elämän kulussa tapahtuvaksi laajentumiseksi, erikoistumiseksi tai toiseen kokonaisuuteen liittyväksi. Paananen (2008, s. 22) täsmentää,

kuinka yksilö rakentaa yhä uudelleen kokemuksiaan, joiden pohjalta muodostaa biografista tietoperustaansa, ja samalla se, miten yksilö rakentaa tätä tietoa, on pitkälti riippuvainen siitä, millaisin tavoin omat kokemukset ovat rakentuneet ja merkityksellistyneet. Lisäksi toiminta ei ole vain sisäistä ja muusta maailmasta irrallista, vaan se on sosiaalista ja yhtä lailla yleisesti jaettuihin kokemuksiin ja merkityksiin liittyvää. Paananen summaa, kuinka merkitysten rakentaminen on näin ollen sekä sosiaalista, että oman elämäkerran kautta tapahtuvaa toimintaa.

Kososen (2009, s. 282) mukaan omaelämäkerrassa painottuu tapahtumien syiden ja seurauksien keskinäiset liitokset, jolloin omaelämäkerrassa painottuu kertojan pyrkimys kuvata elämälleen merkityksellistä tapahtumien kulkua. Siispä ei ole tarkoituksenmukaista, että kertoja keskittyisi tapahtumien esittämiseen aikajärjestyksessä, vaan elämäntapahtumat esitetään valikoidussa ja tietyssä järjestyksessä, joka vastaa omaa yksilöllistä ainutkertaisuutta tavoittelevaa ajatuksenkulkua. Myös Heikkinen (2018, s. 178) kuvaa tietoa maailmasta ja itsestään jatkuvasti kehittyvänä kertomuksena, joka muovautuu jatkuvasti uudestaan. Näin myös yksilö voi kuvata omaa identiteettinsä rakentumista peilaten siihen, millainen tapahtuma muovasi hänen ajatteluaan ja johti edelleen uudenlaiseen näkemykseen itseensä. Samalla tavalla tämä tarina rakentaa tarinan päähenkilön identiteettiä ja jäsentää tapahtumien syy-seuraussuhteita. Se myös avaa tarinan tapahtumia suhteessa sen päähenkilön pyrkimyksiin (Puusa ym., 2020, s. 217). Yksilöllä on tällä tavoin mahdollisuus kertoa omaa tarinaansa aina hänelle sopivimman keinon ja tavoitteen kautta. Toisaalta voiko yksilö jäädä omaan tarinaansa jumiin, jolloin se ei enää palvelisi omien tavoitteidensa saavuttamista?

3.3 Yksilö peilaa identiteettiään maailmaan

Olennaista yksilön identiteettityössä on itsensä asemointi ympäröivään maailmaan, selvittääkseen, mikä yksilön paikka ja mahdollisuudet maailmassa. Heikkinen (2018, s. 176) tuo esille kertomuksellisuuden ihmiselle lajityypillisenä tapana hahmottaa sekä itseään että todellisuutta ja muodostaa tietoa ympäröivästä todellisuudestaan ja sen tapahtumista. Yksilön voi olla luontevampaa kuvata

omaa ammatillista identiteettiään peilaamalla sitä ympäristöönsä, kuin ajattele-
malla itseään tyhjiössä, jossa muilla tekijöillä ei olisi merkitystä omalle toimijuu-
delle ja sitä myöten omalle identiteetille.

Ropo ja Gustafsson (2006, s. 73–74) tuovat esille positioinnin, eli itsensä ase-
moinnin muuhun maailmaan, kun yksilöt muovaavat omaa identiteettiään, joko
lisätäkseen siihen jotain tai oppiakseen pois tietynlaisesta identiteetistä, riippuen
siitä, millainen asema tietyllä identiteetillä on yksilön elämän tai minuuden ko-
konaisuudessa. Heidän mukaansa ammatillinen ja henkilökohtainen identiteetti
kietoutuvat toisiinsa hakien toisistaan myös innoitusta, samalla kun ammatilli-
nen identiteetti suuntautuu saman suuntaiseksi henkilökohtaisessa identiteetissä
tärkeäksi koetun kanssa. Yhtä lailla ammatillinen tai henkilökohtainen identi-
teetti katsotaan vain osaksi niistä tasoista, joissa tätä muutosta tapahtuu.

Evans (2017, s. 18) esittää, kuinka kokonaisvaltainen ymmärrys toimijuu-
desta alkaa yksilön elämän kulkuun vaikuttavien rakenteiden, sosiaalisten taus-
tojen, sukupuolen, etnisyyden sekä yksilön omien ominaisuuksien ja motivaati-
oiden ymmärtämisen kautta. Toimijuuteen siten voidaan liittää vahvasti edellä
esitetyt kuvaukset yksilön asemoitumisesta ympäristöönsä. Yksilö tarkkailee
omia ominaisuuksiaan ja motiivejaan ja suhteuttaa niitä ympäristöönsä pohtien
aktiivisesti toimenpiteitä, joiden kautta hän voi joko tukea olemassa olevaa iden-
titeettiään tai pyrkiä aktiivisesti muovaamaan sitä tunnistamalla omiin ominai-
suuksiinsa kohdistuvia haasteita.

Kuten Eteläpelto (2007, s. 141) kuvaa, identiteettiä tuotetaan sekä kerto-
malla tarinoita itsestään, että käytännön toiminnan avulla. Tällaista positiointia
tapahtuu myös henkilön kertoessa itsestään silloin, kun yksilö kuvaa itseään ra-
jaamalla pois sen, mitä hän ei ainakaan ole (Toivanen, 2021). Tähän viitaten on
perusteltua esittää, että identiteettityöhön kuuluu yhtä lailla oman toimijuuden
ilmentäminen käytännön tekoina, mutta myös tarinoina, joita yksilö itsestään ja
matkastaan kertoo. Käytännön elämässä tällaista voi tapahtua esimerkiksi uu-
teen työhön hakiessa, kun yksilö pyrkii perustelemaan uudelleenlaiseen rooliin so-
veltumisensa aiemmissa rooleissa oppimiensa taitojen kautta. Tuolloin yksilöllä

on täysi valta itse päättää, millaisia taitoja tuo esille ja millaisin tavoin vanhan osaamisen sanoittaa uuteen ympäristöön sopivalla tavalla.

Identiteettiin liittyy siten se, kuinka yksilöt esittävät itsensä sosiaalisessa ympäristössä tietyn ammatin edustajana, johon itse samaistuvat ja joihin haluavat muidenkin ihmisten silmissä kuulua. Tietynlainen itsensä esittäminen on tuosta siitä, kuinka yksilöt ovat neuvotelleet suhteensa siihen, mitä he tekevät ja kuinka he tuovat sen esille (Eteläpelto, 2007, s. 122). Neuvottelussa on tuolloin ollut kyse itsensä positioinnista esimerkiksi ympäristön arvomaailmaan tai siihen, millaisin tavoin omaa identiteettiään on mahdollista saada tuoda itseään ulos. Toimijuuden näkökulmasta aiheeseen liittyy tässä kohtaa myös valta. Sillä vaikka henkilö itse merkityksellistää itseään suhteessa muihin ja ympäristöön, hän joutuu samalla pohtimaan omia rajoitteitaan tai mahdollisuuksiaan tuoda omaa identiteettiään julki ja kehittää sitä. Harré ja Gillet (2010, s. 178–179) nimitävät sosiaalisia syy-seuraussuhteita ”omituisiksi pedoiksi” yksilön käytöksen selittämisessä, sillä yksilöiden suhde maailmaan riippuu siitä, kuinka suostuvaisia he ovat seuraamaan tiettyjä sääntöjä, vaikka kukaan ei heiltä sitä odottaisikaan. Siten yksilön identiteetin esittämiseen liittyy se, kuinka yksilö ajattelee toimivansa rationaalisenä, tietynlaisen kuvan piirtäjänä.

Ropo ja Gustafsson (2006, s. 73) tuovat esille, kuinka joillain yksilöillä minuus muovautuu hitaasti erilaisten kehityspolkujen kautta, kun taas toisilla kehitykseen liittyy voimakkaita kriisejä tai kamppailuja. Näiden erilaisten tapahtumien kautta yksilöt positioivat itsensä suhteessa itseensä, omaan taustaansa, tunteisiinsa, ympäristöönsä tai itselleen tärkeisiin ihmisiin. Lisäksi tämä positiointi tuottaa yksilölle näkökulman, jonka kautta hän voi luoda merkityksiä omaan minuuteensa ja elämänsä historiaansa oppien uutta itsestään tai ympäristöstään niin, että hänen todellisuutensa näyttää lopulta erilaiselta. Käytännössä kriisejä voi esiintyä yksilön työn tai omien arvojen muuttuessa, kun omaa ammatillinen identiteetti asetetaan kyseenalaiseksi. Toisaalta identiteettikriisi voi olla myös positiivinen tila, jossa yksilö pystyy tunnistamaan niitä asioita, joihin ei enää halua itseään luokitella, vaan on löytänyt itselleen mielekkäämmän tavan muovata

ja ilmentää omaa identiteettiään, sillä muutostilanteessa identiteettityö on mahdollistunut.

Koska identiteetissä on kyse elämäkerrallisesta jatkumosta, jossa itseä koskevat tulkinnat pohjautuvat jokaisen ainutkertaisiin kokemuksiin, muovaa yksilö käsitystään omasta itsestään ja toimijuudestaan niiden kulttuurin ja yhteisöön osallistumisen kautta (Eteläpelto 2007, s. 140). Positioinnin näkökulmasta yksilö rakentaa omaelämäkertansa pitkällä aikavälillä hakien juuri niitä merkityksiä sosiaalisesta ympäristöstään, joiden kautta hän pystyy omaa yksilöllisyytensä selittämään. Toisaalta yksilöllä voi olla haasteita selittää omaa polkuaan, mikäli se näyttää epäjohdonmukaiselta, joten omaa identiteettiä saatetaan mukauttaa ympäristön vaatimuksiin, vaikka itsellään olisi tarve toimia toisin. Harré ja Gillet (2010, s. 176) pitävät tahdonvoiman heikkoutta merkittävänä häpeäpilkuna ihmismielen teorioiden suhteen, sillä jos ihmismieltä pidetään rationaalisena mieltymyksiä palvelevana mekanismina, on hämmentävää miksi yksilöt joskus toimivat vastoin omia mieltymyksiään.

Mahlakaarto (2010, s. 178) haluaa täsmentää, että olipa sitten kyse ammatillisista tai elämänprosesseihin liittyvistä muutoksista, identiteetin muutos on aina monitahoinen prosessi, joka ei tapahdu itsestään. Lisäksi se, miten yksilö paikan-
taa itsensä suhteessa työhön mahdollistaa sen esiin tuomisen, miten merkitykselliseksi yksilö kokee työidentiteettinsä osana omaa persoonaansa, elämäntarinaansa ja arvomaailmaansa. Mahlakaarto (2010) painottaa, että työidentiteettiä tulee siksi tarkastella yksilön koko identiteetin osana. Syrjälä (2018, s. 269) tuo puolestaan esille sen, kuinka kiinnostus elämäkertoja kohtaan on kokenut paluun ihmistieteiden tutkimuskohteena ja kuinka elämäkerrallinen lähestymistapa on saanut Suomessa hyväksyttävän aseman lähestulkoon kaikissa ihmistieteissä. Tällainen suunta tutkimuskentällä on omiaan tukemaan esitettyjä havain-
toja identiteettityön tärkeydestä muuttuvassa työelämässä.

4 TUTKIMUSKYSYMYKSET

Ammatillinen identiteetti on Eteläpeltoa (2007) peilaten prosessi eikä lopputulos. Näin ollen nostin mielenkiinnon aiheeksi tutkimuksessa sen, millaisin tavoin blogikirjoituksissa tuodaan esille ammatinvaihtajien kuvailuja ammatillisesta identiteetistä, toimijuudesta siihen liittyen sekä yksilöistä asemoimassa itseään ympäristöönsä. Tutkimuksen tavoitteena on näin ollen selvittää, millaisia kuvauksia ammatillisesta identiteetistä ja siihen liittyvästä toimijuudesta on ammatinvaihtajien blogikirjoituksissa viimeisen kuuden vuoden aikana esitetty.

Ropo ja Gustafsson (2006) myös kuvasivat, kuinka yksilö oppii itsestään asemoimalla itseään suhteessa ympäristöönsä. Täten edellä kuvattu itsensä asemoinnin näkökulma on mielekästä tuoda mukaan tutkimuskysymykseen. Näin ollen tavoitteena on tarkastella myös sitä, millaisia kuvauksia ammatinvaihtajat esittävät itsestään suhteessa ympäristöönsä selittääkseen omaa ammatillista identiteettiään.

Tutkimuskysymykset ovat seuraavanlaiset:

1. Millaisia ammatillisen identiteetin kuvauksia ammatinvaihtajien blogikirjoituksissa ilmenee?
2. Millaisia toimijuuden kuvauksia ammatinvaihtajien blogikirjoituksissa esitetään liittyen ammatillisen identiteettiin?
3. Millaisia kuvauksia ammatinvaihtajat esittävät itsestään suhteessa ympäristöönsä selittääkseen omaa ammatillista identiteettiään.?

5 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN

Tässä tutkimuksessa tavoitellaan ammatillisen identiteetin ymmärryksen lisäämistä sellaisessa kontekstissa, jossa ei lähtökohtaisesti ole tavoiteltu nimenomaisesti ammatillisen identiteetin kuvauksia. Tutkimuksen kontekstissa blogien kirjoittajat ovat omasta aloitteestaan kirjanneet julkisesti ylös omia pohdintojaan liittyen työelämään ja ammatillisuuteensa. Tämän tutkimuksen aihe liittyy vahvasti aikuiskasvatuksen alueelle, sillä se yhdistää näkökulman ammatillisen identiteetin rakentumisen elämäkerrallisuudesta ja yksilöstä, joka tarkastelee itseään suhteessa ympäristöönsä. Tällaisen tarkastelun kautta yksilö muoaa oman toimijuutensa kautta näkemystä itsestään ja sitä, miten haluaa muiden näkevän itsensä ammatillisesti. Eteläpelto (2007, s. 98) kuvaa, kuinka identiteetin ymmärryksen kautta pystytään paremmin ymmärtämään niitä prosesseja, joissa yhteisöllisyys ja yksilöllisyys kohtaavat ja tämän kautta vaikuttavat toinen toisiinsa.

5.1 Tutkimuksen konteksti ja tutkimuskohde

Kysymystä ammatillisesta identiteetistä ja kuvauksista liittyen toimijuuteen ja itsensä asettamiseen suhteessa muuhun maailmaan on luontevaa lähestyä tarkastelemalla tutkimuksen kohteena olevien omia kertomuksiaan aiheesta. Kertomuksilla on keskeinen merkitys siinä, millä tavalla identiteettimme muotoutuu, sillä kerronta ei ole vain tapahtumien kuvaamista, vaan myös niiden suhteuttamista juoniksi ja itse henkilöhahmon liittämistä niihin (Kaasila, 2008, s. 44). Ihminen on ollut ja on edelleenkin olemukseltaan kertova ihminen, ja siksi kertomus itsessään on inhimillisen tulkinnan perusmuoto, johon kokemus elämästä kietoutuu (Heikkinen, 2018, s. 170). Tarina tai kertomukset voidaan nähdä ensisijaisena keinona inhimillisen elämän ja ihmisten välisten suhteiden kommunikoinnille, selittämiseksi ja ymmärtämiseksi (Puusa ym., 2020, s. 216).

Tässä tutkimuksessa tutkimusaineistoksi valittiin blogikirjoitukset siksi, että ne ovat julkisesti saatavilla olevia aineistoja, joissa yksityishenkilöt kertovat

omista kokemuksistaan omista lähtökohdistaan tarkastellen. Blogoja voidaan julkaista yhteisillä blogipalstoilla, omalla verkkosivullaan tai esimerkiksi suuremman verkkojulkaisun osana. Blogien tarkoituksena on yhden tai useamman henkilön tuottaman sisällön julkaiseminen sillä tavoin, että julkaisut löytyvät vielä myöhemminkin samasta sijainnista ja sama julkaisija voi tuottaa sisältöä aina omina julkaisuinaan aiemman julkaisun lisäksi. Blogilla voi olla monia tarkoituksia ja yhtenä niistä myös tulojen saaminen ja mielenkiintoinen blogi voi houkuttaa seuraajien lisäksi myös yrityksiä julkaisemaan mainoksia blogin yhteyteen (One.com, 2022). Tiedostaen sen, että blogilla voidaan tavoitella useita eri asioita, mielenkiinto blogitekstiä kohtaan tässä tutkimuksessa perustuu siihen, että kirjoittaja saa omin sanoin kertoa kokemuksistaan, tutkimusaiheesta erikseen kysymättä. Blogi on kirjoitusmuotona mielenkiintoinen myös siksi, että se on Hännisen (2018, s. 191) kuvailema kertomus, jossa henkilön kertomalla asialla on jokin tavoite. Tämä aineistomuoto on tähän tutkimusaiheeseen liittyen soveltuva, kun yksilö merkityksellistää omaa todellisuuttaan ja sitä kautta kuvaa omaa identiteettiään.

Ammatinvaihtajalla tässä tutkimuksessa tarkoitetaan henkilöitä, jotka kertovat itse olevansa vaihtamassa joko toiselle toimialalle tai merkittävästi uudelleen rooliin nykyisestä toimialastaan. Muutoksen tulisi näin ollen olla tämän tutkimuksen kontekstissa henkilölle itselleen merkittävä, ettei kyseessä ole niin sanotusti tavanomaista työkään perustuvaa etenemistä omalla uralla, vaan vaatii yksilöltä pohdintaa oman identiteettinsä suhteen. Ja vastaavasti tämä pohdinta voi edesauttaa yksilön toimijuutta tai kohdistaa omaa mielenkiintoaan toimijuuttaan kohtaan. Tutkimuksessa käytetään nimikettä ammatinvaihtaja, sillä muutos voi tapahtua myös nykyisen toimialan sisällä. Kuitenkin aineiston etsinnässä voidaan käyttää termejä ammatinvaihto tai alan vaihto, sillä asiasta kertovat yksilöt voivat käyttää kumpaa tahansa määritelmää. Tutkimuksessa ei rajata pois sitä, onko henkilö tehnyt jo ammatinvaihdon tai ei, sillä tutkimuksen mielenkiinto on yksilön pohdinnassa omasta identiteetistään, jota hän työstää ammatinvaihtoa koskevan pohdinnan yhteydessä.

Tässä tutkimuksessa ei ole tarkoituksena rajata tutkimuksen kohderyhmää tietyn ammattiryhmän perusteella, vaan tavoitteena on kuvata vapaaehtoiseen ammatinvaihtamiseen liittyvää identiteettityötä, toimijuutta ja asemointia ympäristöön. Ammatinvaihto voi olla vapaaehtoista silloin, kun kyseessä on omaan arvomaailmaan tai omiin ominaisuuksiin liittyvää uran tarkastelua, mutta myös oman hyvinvoinnin tukemisen aspektia tai ennakoivaa oman toimialan muutokseen vastaamista. Vapaaehtoisuuden ulkopuolelle rajataan se, että henkilö on esimerkiksi jäänyt työttömäksi tai motivaatio alanvaihtamiseen on syntynyt vahvasti ulkoisista tekijöistä kuten läheisten painostuksesta.

5.2 Aineiston keruu

Steinby (2009, s. 258) kuvaa kertomusta luonnolliseksi kokemuksen esittämistä vaksi silloin, kun kyseessä on toimiva ihminen, jolle nämä esitettävät kokemukset kuuluvat. Pohtiessaan omaa ammatillista identiteettiään yksilö saattaa tuolloin sijoittaa itseään ja omaa identiteettiään suhteessa näihin kokemuksiin sekä siihen, millaiset kokemukset ovat olleet oleellisia oman kehityksen kannalta. Laadulliselle tutkimukselle on tyypillistä se, että se pyrkii tuottamaan rikasta ja yksityiskohtaista tietoa tutkittavasta ilmiöstä hankkimalla sitä yksilöiltä, jotka toimivat luontaisessa ympäristössään (Juuti & Puusa, 2020, s. 11). Näin ollen on luonnollista lähestyä tämän tutkimuksen aihetta tutkimalla kertomuksia, joita henkilöt ovat itse tuottaneet. Mielenkiinto tässä tutkimuksessa kohdistuu kertomuksiin, joissa yksilö kertoo itsestään ja oman identiteettinsä rakentumisesta. Tähän viitaten on tarkoituksenmukaista käyttää tutkimusaiheen tarkasteluun blogikirjoituksia

Aineisto on kerätty marraskuun ja joulukuun 2022 aikana. Aineistoon poimittiin mukaan blogikirjoituksia, jotka on julkaistu vuosien 2017 ja 2022 välisenä aikana. Ajankohta valittiin siksi, että mukana olisi mahdollisimman tuoreita kirjoituksia, ja toisaalta siksi, ettei mahdollinen korona-aika yli-korostuisi tekstien sisällössä. Aloitin aineiston keräämisen kirjoittamalla Googlen hakukoneeseen hakusanaksi "Blogi". Googlen hakusanalla "blogi" ensimmäisenä hakutuloksena

oli Blogit.fi osoite, joka oman kuvauksensa perusteella on Suomen virallinen blogilista (Blogit, 2022). Blogit-hakusanalla Googlessa tuli hakutuloksia myös erilaisten verkkolehtien omaan blogiin ohjaavia linkkejä sekä muita kaupallisia yhteistöitä sisältäviä linkkejä. Blogit.fi:n (2022) palvelun kuvauksessa mainitaan, että sivustolla julkaistavan blogin on oltava yksityishenkilön kirjoittama eikä sisältö saa olla puhtaasti mainostarkoituksessa kirjoitettua. Valitsin Blogit.fi-sivuston aineiston poimintaa varten, sillä se näytti käytön jälkeen monipuolisimmalta sivustolta, mikä mahdollisti myös blogien etsinnän aiheanoilla. Hakutulokset antavat aiheanojen perusteella osuvimmat tulokset, joten tarkastelin hakutulosten yhteyteen tulleiden lyhyiden kuvausten perusteella sopivia kirjoituksia. Rajasin hakuni ainoastaan suomenkielisiin teksteihin, jotta aineiston käsittelyssä analysointi olisi suomenkielisen termistön mukaista.

Valitsin hakusanoiksi sellaisia, jotka kuvaisivat muutosta ja tilanteita, joissa ammatinvaihtoon liittyy runsaasti identiteetin pohdinta, kuten Ropo ja Gustafsson (2006) kuvasivat, identiteetin voivan muovautua nopeammin kriisien kautta. Koska tavoitteena oli etsiä vapaaehtoiseen ammatinvaihtoon liittyviä kirjoituksia, hain tällä sivustolla kirjoituksia aiheanoilla "Ammatti-identiteetti", "Ura kriisi", "Ammatinvaihto", "Alan vaihto", "Alanvaihto" sekä "Minä + työ". Löytäkseni lisää aineistoa, tarkastelin Lily.fi:n blogilistaa. Kyseisestä blogilistasta ei löytynyt aiempia hakusanoja käyttämällä lainkaan tuloksia, joten hylkäsin kyseisen sivuston. Hain lisää aineistoa vielä hakusanalla "Ammatti" ja tutkin kuvausten perusteella, olisiko aineisto mielekäs tutkimuksen kannalta. Tällä hakusanalla pääsin tutustumaan pariin mielenkiintoiseen aineistoon, jotka eivät kuitenkaan sisällöllisesti vastanneet tutkimuskysymykseen. Vastaavasti törmäsin uudelleen samoihin teksteihin, joihin olin jo aiemmin tutustunut, joten totesin ettei lisähakusanojen hakeminen tuottaisi enempää mielekkäitä tuloksia.

Kävin tämän jälkeen aineiston läpi lukemalla ne tarkemmin peilaten tutkimuskysymyksiin ja hylkäsin aineistosta sellaisia kirjoituksia useamman, joissa ei ollut joko henkilökohtaista pohdintaa aiheesta, tekstin sisältö oli selvästi kaupallinen tai aineistoa ei enää löytynyt hakutuloksissa esiintyneen linkin takaa. Li-

säksi joissain tapauksissa hylätyt aineistot olivat joko aihetta liikaa sivuavia eivätkä tuottaneet tutkimuksen kannalta mielekkäitä näkemyksiä tai aineistossa ammatinvaihto ei liittynyt vapaaehtoisuuteen, vaan ulkopuolelta tuleviin alan vaihdon motivaattoreihin.

Hakusanalla Ammatinvaihto sain poimittua hakutuloksista lyhyen kuvauksen perusteella 12 blogitekstiä, Ammatti-identiteetti hakusanalla yhden tekstin, hakusanalla Alan vaihto viisi tekstiä, hakusanalla Minä + työ kaksi tulosta sekä hakusanalla Ura kriisi kaksi tulosta. Otin mukaan myös hakusanan ”Työn haku” katsoakseni, tuottaisiko se tutkimuskysymykseen vastauksia, mutta hakutuloksia tuli vähän ja sain hakusanalla yhden blogitekstin mukaan. Lopulliseksi aineistomääräksi muodostui lopulta 22 blogikirjoitusta, yhteensä 20 eri kirjoittajalta. Kaksi tutkimuskysymyksen perusteella mielekästä blogitekstiä sain poimittua mukaan kahden kirjoittajan toisesta julkaisusta, jotka eivät tulleet esiin hakusanoja käyttäen. Tutkimuksen aineisto sisälsi eri ikäisiä henkilöitä 25-vuotiaasta ylöspäin. Samoin aineistossa oli sekä miehiä että naisia erinäisiltä ammattialoilta.

5.3 Aineiston kuvaus

Tutkimuksessa käytetty blogiaineisto oli mahdollista jakaa kolmeen erilaiseen tarkastelukulmaan (taulukko 1), joiden kautta kirjoittajat tarkastelivat omaa ammatinvaihtoaan ja siihen liittyvää identiteettipohdintaansa. Tarkastelukulmat näissä blogeissa pystyi ylätasolla tunnistamaan kolmeen kategoriaan: yleiseen pohdintaan, tiettyyn ammattiin liittyvään kerrontaan ja aikuisena tapahtuvaan opiskeluun. Tyypillisesti tekstissä käsiteltiin ammatin vaihtoa yleisellä tasolla ja tämän rinnalla esiintyi tietyn ammatin harjoittamiseen tai sellaiseen opiskeluun liittyvää pohdintaa. Tekstien sanamäärä oli blogiteksteissä pienimmillään 207 sanaa ja suurimmillaan 1911 sanaa. Tekstien keskipituus oli 687 sanaa.

Taulukko 1*Aineistossa esiintyneet ammatin vaihtamiseen liittyvät tarkastelukulmat*

Aineisto	Pseudonyymi	Julkaisu- vuosi	Sana- määrä	Aiheana	Tarkastelukulma			
					Yleinen	Ammatti	Aikuis- opiskelu	
Blogiteksti 1	Kirjoittaja 1	2021	368	Alan vaihto				
Blogiteksti 2	Kirjoittaja 2	2022	555	Alan vaihto		x	x	
Blogiteksti 3	Kirjoittaja 3	2019	1031	Alan vaihto		x		
Blogiteksti 4	Kirjoittaja 4	2019	207	Ammatillinen identiteetti		x	x	
Blogiteksti 5	Kirjoittaja 5	2021	1535	Ammatin vaihto	x		x	
Blogiteksti 6	Kirjoittaja 6	2022	399	Ammatin vaihto	x		x	
Blogiteksti 7	Kirjoittaja 7	2021	383	Ammatin vaihto	x	x		
Blogiteksti 8	Kirjoittaja 8	2020	241	Ammatin vaihto	x			
Blogiteksti 9	Kirjoittaja 9	2022	411	Ammatin vaihto		x		
Blogiteksti 10	Kirjoittaja 10	2021	699	Ammatin vaihto	x			
Blogiteksti 11	Kirjoittaja 11a	2017	356	Ammatin vaihto		x	x	
Blogiteksti 12	Kirjoittaja 11b	2018	374	Alanvaihto	x			
Blogiteksti 13	Kirjoittaja 12	2017	436	Ammatin vaihto		x		
Blogiteksti 14	Kirjoittaja 13	2019	1474	Ammatin vaihto		x	x	
Blogiteksti 15	Kirjoittaja 14a	2019	638	Ammatin vaihto	x		x	
Blogiteksti 16	Kirjoittaja 14b	2022	1911	Unelmatyö	x		x	
Blogiteksti 17	Kirjoittaja 15	2022	913	Minä+työ	x			
Blogiteksti 18	Kirjoittaja 16	2019	429	Minä+työ	x	x		
Blogiteksti 19	Kirjoittaja 17	2019	661	Työn haku	x			
Blogiteksti 20	Kirjoittaja 18	2018	908	Ura kriisi		x		
Blogiteksti 21	Kirjoittaja 19	2019	369	Ura kriisi		x		
Blogiteksti 22	Kirjoittaja 20	2022	806	Alanvaihto		x	x	
Keskipituus			687					

N= 22, yhteensä 20 julkaisijaa.

Käytetty aineisto on julkaistu vuosien 2017 ja 2022 välillä. Blogitekstejä on aineistossa yhteensä 22, mutta julkaisijoita yhteensä 20. Kahden kirjoittajan osalta on siten poimittu mukaan kaksi blogitekstiä. Tässä työssä jokaiselle kirjoittajalle on annettu käytettyjen sitaattien yhteydessä käytettävä pseudonyymi, aineiston käsittelyn helpottamiseksi ja lukijan lukukokemuksen helpottamiseksi. Pseudonyymit annettiin kaikille teksteille muotoon ”Kirjoittaja” ja numeroitiin juoksevalla numeroinnilla.

5.4 Aineiston käsittely ja analysointi

Kertomusmuotoista aineistoa voivat olla erinäiset vapaat kirjalliset vastaukset, joissa tutkimusaiheesta kerrotaan vapaasti omin sanoin, kuten päiväkirjat, elämäkerrat tai muut dokumentit, joita ole alun perin välttämättä tuotettu nimenomaisesti tutkimustarkoituksiin (Heikkinen, 2018, s. 180). Vastaavasti tässä tutkimuksessa käytetään aineistoa, jossa kirjoitusaineistoa ei ole tuotettu alun perin tutkimustarkoitukseen, mutta aineiston hyödyntäminen on selitettävissä yksilötason identiteettipohdinnan ymmärtämiseksi. Puusa ja Juuti (2020, s. 25) täsmenävät, että vaikka tutkija tavoittelee mysteerin ratkaisua, jonka kautta tuottaa uutta merkityksellisempää tietoa, ei tämä uusi tieto ole kuitenkaan varmaa, sillä tiede tuottaa enemmänkin systemaattista epäilyä.

Tuomi ja Sarajärvi (2018, s. 103) esittävät laadullista sisällönanalyysiä väljäksi teoreettiseksi kehykseksi, jonka avulla voidaan tehdä monenlaista tutkimusta ja sitä voidaan yhdistää erilaisiin analyysikokonaisuuksiin. Sisällönanalyysin menetelmällä tutkimusaineistoa voidaan analysoida systemaattisesti ja objektiivisesti (Tuomi & Sarajärvi, 2018, s. 117). Sisällönanalyysi keskittyy siihen, mistä aiheista ja teemoista tutkimusaineisto kertoo, eikä niinkään itse aineiston kielellisiin tai ilmaisullisiin muotoihin (Vuori, 2023).

Kuten aiemmin todettiin, ammatilliseen identiteettiin liittyy vahvasti käsite toimijuudesta ja siitä, miten aktiivisesti yksilö omalla toimijuudellaan vaikuttaa oman identiteettinsä muovautumiseen. Tässä tutkimuksessa on mielekästä tarkastella sitä, mitä yksilö omin sanoin kertoo aiheesta. Hänninen (2018, s. 203)

esittää, kuinka kertomusten sisältöä voidaan lähestyä poimimalla aineistosta tiettyä teemaa tai käsitettä ilmentäviä julkilausumia ja eritellä niitä suhteessa tarinan tapahtumiin. Näin voidaan löytää mielenkiintoisia asioita erittelemällä järjestelmällisesti sitä, millaista kuvaa kertomus piirtää itse päähenkilöstä. Tuolloin Hännisen (2018) esittämän perusteella merkityksellistä on se, millaisena päähenkilö esiintyy suhteessa kertomuksen tapahtumiin: onko hän tilanteessa toimijana vai tapahtumien kohde, niiden uhri. Laadullisessa tutkimuksessa ei ole olemassa oikeita tai vääriä tulkintoja aineistosta, vaan ainoastaan tulkintoja, jotka ovat joko paremmin tai huonommin perusteltuja (Puusa ym., 2020, s. 223) Toisin sanoen tutkijan mielenkiinnon kohde tutkittavassa aiheessa ohjaa myös itse menetelmän valintaa, jotta saadaan aihetta kuvattua mahdollisimman hyvin.

Syventyessäni aineistoon tarkemmin, kohdistin mielenkiintoni tutkimuskysymysten mukaisesti kolmeen pääteemaan: identiteettiin, toimijuuteen ja positiointiin. Aineiston teemoittelussa on kyse aineiston ryhmittelystä erilaisten aihepiirien mukaan, jotta saadaan kuvattua, mitä kustakin teemasta on sanottu (Tuomi & Sarajärvi, 2018, s. 105). Osassa blogiteksteistä käsiteltiin teemoja hyvin suppeasti, esimerkiksi yhdessä lauseella viitaten, mutta osassa puolestaan käsiteltiin hyvin laajasti pohtien näitä aiheita. Mainintojen lukumäärällä ei ole kuitenkaan laadullisen tutkimuksen perinteen mukaan tässä teemoittelussa merkitystä, vaan tarkoituksena on poimia aineistossa esiintyviä, tiettyä teemaa kuvaavia näkemyksiä (Tuomi & Sarajärvi, 2018, s. 105–107). Moilanen ja Räihä (2018, s. 60) kuvaavat, kuinka teemojen avulla pyritään löytämään ydin tekstin merkityksenannoissa, sillä teemat liittyvät tekstiin kokonaisuutena, eikä niinkään yksittäisiin kohtiin. Tällä tavoin tekstin teemoittelussa tutkijan tehtäväksi tulee merkitysten löytäminen rivien välistä (Moilanen & Räihä, 2018, s. 60).

Tutustuin aineistoon lukemalla ne kertaalleen läpi ja merkkäämällä tutkimuskysymyksen puitteissa mielenkiintoisia kohtia ylös. Perkasin aineiston tässä kohtaa vielä uudelleen pohtien, onko mukaan kerätyt blogitekstit aidosti tämän tutkimuskysymyksen kannalta oleellista. Luettuani kaikki blogitekstit listasin Exceliin aineistojen perustiedot ja aineistolainaukset, joissa ilmeni identiteettiin,

toimijuuteen ja positiointiin liittyviä kuvaksia. Lisäksi aineistoa lukiessa kohdistui herkästi mielenkiinto usein toistuviin määreisiin, joiden kautta yksilöt selittivät omaa toimintaansa: millaisia omiin ominaisuuksiin, kuten ikään tai sukupuoleen liittyviä asioita kirjoittaja toi esille, miten hän kommentoi perheellisyyttä tai sitä, millä tavalla yhteiskunta kirjoittajan oman näkemyksen mukaan kokisi hänen ammatinvaihtonsa. Excelissä jaoin aineistolainauksia ensin tutkimuskysymyksen mukaisiin teemoihin ja tämän jälkeen erottelin alateemat näiden alle. Näistä ammatilliseen identiteettiin, toimijuuteen ja positiointiin liittyvistä kuvauksista sain nostettua teemat, jotka kuvaan Tulokset-osiossa.

5.5 Tutkimuksen eettisyyskysymykset

Rydenfelt (2016, s. 209) tutki blogikirjoittamisen etiikkaa, ja toteaa sen tarjoavan oivallisen tutkimuskohteen viestinnän etiikalle blogien luonteen ollessa jossain journalismin ja sosiaalisen median välimaastossa. Siten tarkastelu tämän tutkimuksen puitteissa voitaisiin kääntää myös itse aineiston eettisyyttä kohtaan. Rydenfelt (2016, s. 214–212) havaitsi tutkimuksessaan, kuinka suomalaiset blogimediat harvemmin julkaisevat eettisiä ohjeitaan yleisesti luettavaksi, joten bloggaaamisen eettiset ohjeet ja niiden noudattaminen syntyy pitkälti blogeja julkaisevien tahojen itsesäätelynä.

Tutkittavien henkilöiden tietoja ei ole Tenkin (2021) määritelmän mukaan tarkoituksenmukaista julkaista siten, että henkilöt voisi niistä tunnistaa ja samoin tietojen julkaisemisen on perustuttava tapauskohtaiseen harkintaan. Tässä työssä käytetty aineisto on ollut julkisesti blogit.fi-verkkosivuilla saatavilla marras-joulukuussa 2022. Koska blogitekstit ovat olleet julkisesti saatavilla, ei tutkimukseen osallistuvia ole erikseen informoitu. Kirjoittajat ovat myös itse voineet päättää kirjoituksiaan julkaistessaan, julkaisevatko oman nimensä sen yhteydessä vai käyttävätkö he nimimerkkiä. Henkilöt ovat voineet kirjoittaa itsestään ja omasta taustastaan avoimesti, kertomalla koko nimensä, ikänsä ja asuinpaikkakuntansa tai myös oman kuvansa. Näin ollen henkilöt ovat itse julkaisseet avoimella verkkosivulla itsestään tunnistettavia henkilötietoja. Noin puolet aineistossa mukana

olleista kirjoittajista ovat käyttäneet omaa nimeään julkaisuissa ja loput ovat käyttäneet nimimerkkiä. Näin ollen myöskään tutkija itse ei ole selvittänyt kirjoittajasta henkilötietoja sen pidemmälle, kuin ne ovat kyseisellä blogialustalla julkaistu. Käytetyt aineistositaatit ovat lisäksi pseudonymisoitu tämän tutkimuksen tulokset osioon.

Tenkin (2021) mukaan eettisen toimikunnan arviointia ei edellytetä julkisten tietojen tutkimukseen, joten tätä ohjeistusta voidaan soveltaa kyseessä olevaan tutkimukseen, kun tarkastelun kohteena on täysin vapaasti verkossa saatavilla oleva aineisto. Siitä syystä myös tämän työn liitteissä on mainittu julkaisijan nimi, mikäli hän on sen ilmoittanut blogissaan. Tutkimukseen mukaan otetut blogitekstit on tallennettu tutkimuksen tekemisen ajaksi tutkijan omaan tallennustilaan. Tallennus tutkimuksen ajaksi koettiin tarpeelliseksi, sillä tutkimuksen aineiston keräämisen yhteydessä tutkija havaitsi, että osa blogit.fi-sivustolla hakanalla tarjolle tulleista blogiteksteistä eivät enää olleen tarjolla annetussa osoitteessa. Tutkija tulee itse poistamaan käytetyn aineiston omalta tallennustilaltaan tutkimuksen julkaisun jälkeen.

6 TULOKSET

6.1 Yleiskatsaus tulosten rakentumiseen

Tässä tutkimuksessa mielenkiinto kohdistui siihen, millaisia ammatillisen identiteetin, siihen liittyvän toimijuuden sekä positioinnin kuvauksia suomalaisissa ammatinvaihtajien blogikirjoituksissa esitettiin. Aineistossa omaa elämää tarkasteltiin eräänlaisena elämänpolkuna ja tällaisesta näkökulmasta tuli aineistoa vahvasti määrittelevä ominaisuus. Tämä näkökulma on esitetty kappaleessa 6.2, mutta sitä ei ole eroteltu omaksi teemakseen, sillä se selittää enemmänkin aineiston luonnetta kuin sen sisällöllisiä teemoja (taulukko 2).

Taulukko 2

Yhteenveto tutkimuksen tuloksista

Pääteemat	Alateemat			
Ammatillinen identiteetti	Roolit	Jahkaileva	Tekevä	Refleктоiva
Toimijuus		Jahkaileva	Tekevä	Refleктоiva
Positiointi		Hyväksyjä	Skeptikko	Aktivisti

Aineistossa esiintyneet aiheet jaettiin siten tutkimuskysymyksen puitteissa kolmeen eri pääteemaan, eli ammatilliseen identiteettiin, toimijuuteen ja positiointiin. Näiden kolmen pääteeman lisäksi oli tunnistettavissa ammatilliselle identiteetille ja toimijuudelle molemmille yhteisesti kolme alateemaa, jotka olivat kaikki yhteydessä toisiinsa (taulukko 3).

Ensimmäisessä alateemassa *Jahkaileva* henkilö toi tekstissä esille sitä, ettei uskalla ajatella tai toimia, sillä hänen ajattelumaailmaansa ja toimintaansa ohjaa pelko ja jossittelu. Tässä teemassa esitettiin kuvauksia siitä, että henkilö ei joko tiedä kuka on tai on päässyt omassa pohdinnassaan vain siihen pisteeseen, että tietää vain, millainen ei halua olla. Toinen pääteema oli *Tekevä*, joka pitkälti tiesi, mihin suuntaan oli menossa ja kertoi ohjaavansa ajatuksiaan ja toimintaansa tä-

hän suuntaan, mutta koki yhteiskunnan rakenteiden rajoittavan omaa prosessiin ammatinvaihtajana. Kolmas alateema, *Reflektioiva* kuvasi identiteettiään tarkastelemalla itseään ja kulkemaansa polkua retrospektiivissä.

Taulukko 3

Teemoittelun rakentuminen ammatillisen identiteetin ja toimijuuden kuvauksissa

Alateema	Ammatillinen identiteetti	Toimijuus
Jahkaileva		
<i>Ei uskalla ajatella eikä toimia</i>	En tiedä kuka olen / Tiedän, mitä en ainakaan ole...	Mitä teen? Pelottaa
Tekevä		
<i>Tietää mihin on matkalla ja toimii</i>	Otan askelia elämänpolulla	Sanoin sen ääneen, nyt joudun tekemään sen
Reflektioiva		
<i>Reflektoi itseään ja toimintaansa, on tyytyväinen</i>	Haluan olla vanhana ylpeä siitä, kuka olen	Löysin unelmani ja menen sitä kohti

Lisäksi ammatillisen identiteetin pääteemaan oli tunnistettavissa oma *Roolit-* alateema, jossa yksilö selitti omaa identiteettiään jonkin toisen, ammattiin liittyvän roolinsa kautta, kuten sukupuolen, iän tai perheellisyyden kautta.

Positioinnin yläteemaan oli tunnistettavissa kolme alateemaa, jotka nimettiin muotoon *Hyväksyjä*, *Skeptikko* ja *Aktivisti*. Nämä alateemat kuvastivat sitä, miten yksilö näki oman mahdollisuutensa vaikuttaa omaan ammatilliseen identiteettiinsä suhteessa yhteiskunnan rakenteisiin. Positioinnin teemoittelu ylä- ja alateemoihin on kuvattu tarkemmin kappaleessa 6.5.

Jokainen blogiteksti ei itsessään vastannut kaikkiin kolmeen tutkimuskysymykseen. Ensimmäiseen tutkimuskysymykseen, liittyen ammatillisen identiteetin kuvauksiin, 22:ssa tekstissä vain 14:ssä vastattiin suoraan siihen, miten henkilö kuvasi omaa ammatillista identiteettiään. Toiseen tutkimuskysymykseen, liittyen toimijuuden kuvauksiin, vastattiin aineistossa 18:ssä blogitekstissä. Vii-

meiseen tutkimuskysymykseen, liittyen positiointiin, vastattiin 18:ssa blogitekstissä. Jokaisesta blogitekstistä oli kuitenkin löydettävissä vastaus vähintään yhteen tutkimuskysymykseen ja 11 blogitekstin pystyi tunnistamaan vastaavan kaikkiin kolmeen tutkimuskysymykseen samanaikaisesti. Oman ammatillisen identiteetin ja toimijuuden rajoja pohdiskeltiin aineistossa suhteessa toimintaympäristöön ja yhteiskunnan arvomaailmaan. Samassa tuotiin esiin runsaastikin kritiikkiä tai pohdiskelevaa otetta yhteiskunnan odotuksiin. Suhdetta yhteiskuntaan tuotiin esiin samoissa lauseyhteyksissä, joissa pohdittiin ammatillista identiteettiä ja toimijuutta kokonaisuutena. Tästä syystä seuraavaksi esitettävissä tuloksissa on voitu käyttää joissain yhteyksissä samaa sitaattia kuvaamaan kahta eri asiaa, esimerkiksi henkilön suhtautumista omaan identiteettiinsä, että positiointiaan yhteiskuntaan. Seuraavissa kappaleissa esitetään, kuinka pääteemat ilmenivät aineistossa, ja kuinka alateemat näkyivät tämän pääteeman alla.

6.2 Elämä ja ammatillinen identiteetti nähdään matkana

Ammatillisen identiteetin kuvausten tunnistaminen aineistosta ei ollut aina selkeää itse tekstiä tarkastellessa. Kuitenkin aineisto vastasi ensimmäiseen tutkimuskysymykseen siitä, millaisia ammatillisen identiteetin kuvauksia ammatin vaihtajat esittivät blogikirjoituksissaan. Vain puolessa blogiteksteistä oli todennettavissa suoraan viittauksia ammatilliseen identiteettiin, joten tutkimuksen tuloksia tarkastellessa oli katse suunnattava myös ”rivien väliin”. Rivien väliin katsomisella tässä kohtaa viitataan sillä, että ammatillista identiteettiä ei aineistossa välttämättä puettu sanoiksi viitaten termiin ”identiteetti”, vaan yksilö tarkasteli omaa elämänpolkuaan matkana. Tällainen elämän ja ammatillisen identiteetin näkeminen matkana elämänkulussa, voitaisiin toisaalta nostaa myös yhdeksi teemaksi ammatillisen identiteetin kuvailuun. Kuitenkin tämä näkemys elämästä matkana kuvastaa koko aineiston ominaisuutta niin perustavanlaatuisesti, että se kuvaa paremmin sitä, miten elämämatka voidaan käsittää jonkinlaisena tiiviimpänä kattoterminä kuvaamaan ammatillista identiteettiä sekä siihen liittyvää toimijuuden ja positoinnin tarkastelua.

Suoraan ammatilliseen identiteettiin viitattiin aineistoissa vain puolessa blogiteksteistä, mutta tällaiseen elämänmatkaan viitattiin keskustelussa herkemmin. Elämää matkana käytettiin siten epäsuorana tapana puhua omasta ammatillisesta identiteetistään ja sen rakentumisesta. Tuolla matkalla oltiin siten jossain kohtaa, ja pystyttiin tunnistamaan aiemmin polulla vastaan tulleita tapahtumia. Matkan kulun mahdollisuudet saattoivat olla vielä itselle epäselvänä, mutta tämä elämässä eteneminen nähtiin kuitenkin selkeänä polkuna, kuin askelina peililaudalla, joka tuottaa edelleen erilaisia vaihtoehtoja etenemiseen:

Jos hyppään tuntemattomaan työni suhteen, niin päädynkö huonompaan vai parempaan, kuin mitä tilanteeni tällä hetkellä on? Veikkaan, että se polku vie lopulta paljon parempaan. Sellaisiin asioihin, joita en ehkä edes ole osannut kuvitella. Mutta se työnhaku. Se on yhtä tuskaa, kun ei tiedä mitä hakisi. Miten te olette selvittäneet tienne teille sopivampiin töihin, erityisherkkiä kun olette? Oletteko kauan seilanneet usvassa ja sumussa vailla suuntaa, karttaa ja kompassia? (Kirjoittaja 17)

Omaa polkua tarkasteltiin myös siitä näkökulmasta, miltä se mahdollisesti näyttäisi muiden silmissä ja millaisia johtopäätöksiä siitä voisi ulkopuolinen tehdä. Pohdinnassa nousi esiin se, olisiko oman polun kulkemisessa pitänyt tai pystynyt toimimaan toisin kuin toimi:

Aika nuorena tehdään päätöksiä työelämän ensi askeleista. Kuinka monella menee kerasta oikein? Vaikka ei kai sen onneksi tarvitse mennäkään. Kaikkihan me kasvetaan ja kehitytään ihmisinä vuosien varrella, joten mikä sopi meille kaksikymppisenä ei välttämättä ole enää oma juttu nelikymppisenä. Joku joskus sanonut, että ainut varma asia elämässä on muutos. Minun muutos työuralla kesti vain 16 vuotta tapahtuakseen. Mietin kyllä olenko se kuuluisa "hidas hämäläinen. (Kirjoittaja 20)

Oman elämänpolun suhteen kuvailtiin myös arjen ja käytännön asioita. Esimerkiksi taloudelliset asiat tai "oikeassa paikassa oikeaan aikaan" -tyylinen ajattelu nousi vahvasti esille. Tapahtumien nähtiin tulevan kuin tarjottuna vastaan, kun oikeanlainen tilaisuus osui eteen. Seuraavassa tekstikappaleessa toistui ammatillisen identiteetin kuvaus polkuna, jossa valinnat ohjasivat lopputulemaan. Tätä polkua havainnollistettiin ikään kuin pelinä, jossa oikean päätöksen tekeminen oikeassa risteyksessä johti joko voittoon tai tappioon:

Tähän saakka kuitenkin kesti, että sain itseni revittyä koulunpenkille ammattia oppimaan. Ehkä tässä kohtaa oli ensimmäinen risteyskohta, jossa oma elämäntilanne, rahatilanne sekä ammatillinen kiinnostus olivat oikeassa asennossa suhteessa toisiinsa. Työelämän astrologinen kartta nosti minulle peukaloaan ja hymyili suotuisasti. (Kirjoittaja 13)

Toisaalta tämä matka uuteen saatettiin nähdä ennakkoon niin raskaaksi, että sen kanssa eteneminen mietitytti: *”Koko homma pitää aloittaa aivan alusta. Työsarka on valtava. Pitää oppia kaikki uudelleen. Entä jos se ei onnistu? Mitä sitten? Tässä kohdassa iskee paniikki.”* (Kirjoittaja 7)

Toisaalta elämänpolku voitiin nähdä myös siten, ettei sitä olisi voinut kulkea millään toisella tavalla. Samalla tunnistettiin, että yksilö oli muovautunut sellaiseksi kuin on, nimenomaan kulkemansa polun kautta. Identiteetin elämänkerallisuutta painotettiin tuomalla esiin, kuinka erilainen henkilö kirjoittaja on joskus ollut verrattuna nykyhetkeen:

Elämä on kyllä todella erikoista ja jotenkin tällä hetkellä on hurjaa ajatella sitä, kuka mä olin joskus 10 vuotta sitten. En jotenkin osaa edes tunnistaa itseäni. Olin maalannut mielessäni niin hurjat kuvat siitä, kuka minun pitäisi olla, että unohdin tyystin sen kuka minä todellisuudessa olen. Sen löytäminen on ollut pitkä tie, mutta kaikella on tarkoituksensa ja minun tarkoitukseni oli kulkea juuri näitä polkuja. (Kirjoittaja 3)

Aiempi työura nähtiin myös matkana, jossa jokainen kokemus oli tehnyt itsensä rikkaamman ja osaltaan vaikuttanut itseensä kokonaisuutena. Tämän matkan varrelta osattiin nostaa niitä asioita, jotka olivat muovanneet omaa ammatillisuutta ja toisaalta, kuinka itse on tähän kokonaisuuteen vaikuttanut:

Ehkä olen energinen, tiedonjanoinen ja innokas, mutta kokemuksen tuomaa varmuutta ei saa mistään muualta. Joka tapauksessa olen niin onnellinen, että olen saanut tehdä töitä niin monenlaisten kollegoiden kanssa. Aivan jokaiselta vastaan tulleelta kollegalta voi oppia jotain. Tästä kesästä jäi edellä mainitun haikeuden lisäksi käteen tunne siitä, että olen matkalla oikeaan suuntaan. (Kirjoittaja 11)

Samoin omia valintoja osattiin tarkastella osana omaa elämänpolkua ja tarinaa, jota itsestä haluttiin kertoa. Sen kautta haettiin hyväksyntää myös itseltään omia valintoja kohtaan:

Vaikka koulutus on maksullinen, eikä tuottaisi ikinä penniäkään, on se silti rahan väärä. Opit, otteet ja yhteisö itsessään ovat tutustumisen ja oppimisen arvoisia. Ja ainakin se tavoite toteutuu, että jos koulusta pääsen läpi, niin voin tulevaisuudessa sanoa, että minulla on ammatti” (Kirjoittaja 14)

Yhtä lailla omaa itseään tarkasteltiin muutoksen kohteena sekä omaan ammatilliseen identiteettiin vaikuttavana muutoksen tekijänä: *”Se unelma-ammatti ei ole hypännyt vieläkään eteen. Minä itse olen vain muuttunut; perhekeskeisemmäksi, mukavuudenhaluisemmaksi ja vaativammaksi.”* (Kirjoittaja 20). Omaa itseään osattiin siten analysoida jollain tapaa neutraalisti, ulkopuolisen silmin.

6.3 Ammatillisen identiteetin teemat

6.3.1 Roolit - Koska olen tällainen, olen myös tuollainen

Ammatillisen identiteetin kuvailuun aineistossa nousi useammalla tavalla esiin se, kuinka omaa identiteettiä kuvattiin ja selitettiin herkästi jonkin toisen määritelmän kautta. *Roolit*-teema olisi voinut olla myös positiointiin liittyvä alateema, mutta sen pystyi tunnistamaan omana kokonaisuutenaan liittyvän enemmän ammatillisen identiteetin tarkasteluun. Identiteettiä kuvattiin myös avoimesti sen perusteella, millaisia tulevaisuuden kuvia kirjoittajalla oli omasta itsestään. Samalla tämä antoi kuvan siitä, mitä kirjoittaja koki omasta identiteetistään puuttuvan, jotta voisi jollain tapaa kokea olevansa kokonainen oma itsensä.

Perhe-elämän identiteetin lisäksi haluttiin myös vahva ammatillinen-identiteetti, jonka kautta saataisiin henkilökohtaisempaa, vain itselleen kuuluvaa henkistä omaisuutta. Esimerkiksi äitiyden kautta selitettiin omaa henkilökohtaista kasvupolkua tai sitä, millaisia asioita haluaa tulevilla uralla korostaa. Myös tietyn roolin kautta selitettiin sitä, miksi oli myös toisenlainen: *"Reilu kolme vuotta myöhemmin päätin muuttaa kohtaloani. Äitiys vahvisti minua henkisesti. Olin alkanut luottaa itseeni ja tajunnut, että sinnikkyydellä ja rohkeudella voi saavuttaa ihan mitä vain."* (Kirjoittaja 1)

Tällainen toisen roolin kautta oman identiteetin kuvaaminen oli tyypillistä ja sillä joko pyrittiin helpottamaan lukijalle asian sisäistämistä tai kertojat itse linkittivät asiat niin vahvasti toisiinsa liittyviksi, ettei niitä ollut sopivaa erottaa. Toisaalta identiteetin kuvailuissa näkyi vahvaa positiointia siten, että kirjoittajat pitivät tietynlaisia rooleja, esimerkiksi perheellisyyttä yhtenäisenä, yleisesti hyväksyttynä pidettynä ilmiönä, jonka kautta omaa itseään oli selkeää selittää. Erityisesti äitiyteen tai keski-ikäisyyteen liittyviä rooleja esiintyi aineistossa ja kertoi siten aineiston painottuvan pitkälti perheellisiin naishenkilöihin. Keski-ikäisyyteen liitettiin herkästi elämän vakiintuneisuutta, joten ikään viittaamisella nostettiin esiin omaa epävarmuutta siitä, onko ammatinvaihtamisesta ja keski-ikäisyyden liittämistä toisiinsa ylipäätään suvaittavaa: *"Mitä keski-ikäinen alanvaihtaja etsii? Eikö vielä löytänyt itseänsäkään?"* (Kirjoittaja 7)

Sen lisäksi, että ammatillista identiteettiä selitettiin toisen määreen kautta, omaa itseään selitettiin myös sen kautta, millaisena oma toiminta näyttäytyi ulospäin. Aineistossa pohdittiin sitä, millainen vuorovaikutustyyli henkilöllä itsellään on, tai millaiseen fyysiseen jaksamiseen oma keho pystyy. Huolta omasta fyysisestä jaksamisesta tuotiin esille ja se sidottiin siihen, mitä yksilö tämän kautta pohtii omiksi mahdollisuuksikseen työssä tai miten se sopii omaan persoonaan. Vastaavasti henkilökohtaisen ominaisuuksien kautta käytiin itsensä kanssa argumentointia siitä, millainen tulevaisuus ei itselle sovi. Ilmaisua ”oma juttu” käytettiin ilmaisemaan itselle ominaista tyyliä toimia, jonka kautta pyrittiin selittämään myös sopivuutta tietynlaiseen rooliin ”*Tykkään kuitenkin kun saan olla ihmisten kanssa tekemisissä, se on minun juttuni. Tykkään myös tiimityöskentelystä, harvoin olet yksin päätösten kanssa.*” (Kirjoittaja 12)

Toisaalta pohdittiin myös sitä, onko kahden identiteetin välillä tarpeen taspainoilla, vai voiko itsensä näkeminen tietyllä tavalla estää toimimasta ammatillisesti haluamallaan tavalla. Tahtotilana näytti siten olevan sekä rajanveto oman henkilökohtaisen identiteetin ja ammatillisen identiteetin välillä, että niistä voimavarojen vetäminen toiseen:

Tässä vaiheessa koin halua roolin taakse piiloutumiseen, minä ja asiantuntevat Powerpointini. Huomasin kuitenkin pian, tulevani pöydän takaa pois, innostuvani ja puhuvani omista kokemuksistani varhaiskasvatuksessa. Innostustani lisäsi opiskelijoiden lähteminen mukaan yhteiseen pohdintaan. Näin itseni ammatillisena opettajana, jolla on palo ohjata oppimaan. (Kirjoittaja 4)

Toisaalta pohdiskeltiin sitä, millä tavoin oma henkilökohtainen ominaisuus voi vaikuttaa ammatilliseen identiteettiin. Sen lisäksi, että jonkin määreen kautta kuvattiin omaa identiteettiä edellä esitetyllä ”koska olen tällainen, olen myös tuollainen”- ajattelumallilla, esiintyi aineistossa myös kuvauksia siitä, miten jokin ominaisuus poissulkee myös jotain pois. Tällainen ”koska olen tällainen, en voi olla tuota”- tyylinen ajattelumalli oli kuitenkin epätyypillisempää. Se liittyi enemmänkin omiin toiveisiin ammatin sisällöstä kuin siihen, millä tavoin henkilö kuvasi omaa ammatillista identiteettiään:

Alan vaihto siis tiedossa. Olen ammatiltani lähihoitaja enkä aio koskaan enää palata siihen työhön. Kolmivuorotyö ei houkuta perheellisenä ja tukiverkottomana, haluan pitää yhteisistä vapaapäivistä kiinni. Hoivaviettini olen saanut täytettyä kotona joten kutsuskaani ei enää hetkauta. Siisti sisätyö ilman eritteitä kiitos! (Kirjoittaja 8)

Tai vastaavasti: *”Se unelma-ammatti ei ole hypännyt vieläkään eteen. Minä itse olen vain muuttunut; perhekeskeisemmäksi, mukavuudenhaluisemmaksi ja vaativammaksi.”* (Kirjoittaja 20)

Ainutlaatuinen nosto aineistosta oli kuitenkin erityisherkkyyteen liittyvä *Rooli*-teema, kun yksilö pohti blogissaan ammatillisen identiteetin selittämistä tunnustettuaan olevansa erityisherkkä. Tällä tavoin kirjoittaja selitti omia valintojaan omien henkilökohtaisten ominaisuuksiensa kautta:

Jos olisin itse esimerkiksi jo lukioaikoinani tiennyt olevani erityisherkkä introvertti, en olisi ehkä niin moneen kertaan hakannut päätä seinään ja miettinyt, mitä perustavanlaatuisista vikaa minussa on, kun en halua asiakaspalvelutöihin. Olisi ollut ehkä helpompaa suunnata jo lähtökohtaisesti omaa polkuaan paremmin tiettyyn suuntaan. No, parempi myöhään kuin ei milloinkaan. (Kirjoittaja 5)

Kirjoittajat siten sitoivat itse itsensä tietyntylaisiin rooleihin pystyäkseen selittämään muille sekä itselleen sitä, kuka hän on tai kuka hän ei ole.

6.3.2 Jahkaileva - Kuka olen?

Ammatillisen identiteetin alateemassa *Jahkaileva* koki, ettei uskaltanut tehdä pohdintaa oman itsensä kehittämiseksi. Omaa toimintaa ja olotilaa kuvattiin pelokkaaksi ja araksi, sillä mihinkään suuntaan ei uskallettu lähteä, vaikka tiedostettiin että paikallaan pysyminen ja nykyiseen tilanteeseen tyytyminen ei olisi tyydyttävää:

Itse olen varovainen ja pelokas alanvaihtaja. Vanha duuni seuraa perässäni ja vaikka se ei vie kovin paljoa aikaa päivästä, silti pelkään irrottautua täysin. En tiedä, onko se hyvästä vai pahasta, mutta varovaisuus monissa asioissa näyttää olevan ominaispiirteeni. Olen laskelmoiva tyyppi, välillä turhaankin. (Kirjoittaja 7)

Jahkaileva kertoja pohti aktiivisesti toiveitaan siitä, mihin suuntaan hän haluaisi lähteä, minkälaista ajatustyötä se vaatisi ja mikä tuo lopullinen tavoite mahdollisesti hänen osallaan olisi. Tähän tyypillisesti liittyi kuvauksia siitä, että henkilö tiesi missä ei halua olla, muttei vielä ollut kirkastanut itselleen sitä, mihin suuntaan ja millä keinoilla haluaisi lähteä. Tällaisissa kertomuksissa tuotiin esille omaa arvomaailmaa ja sellaisia tekemisiä, joilla he ovat pyrkineet saamaan joi-tain toissijaista aikaiseksi ennen siirtymistään uudelle polulle sen mahdollisesti selkiytyessä. Tällainen omien arvojen vastainen toiminta nähtiin ristiriitaisena,

sillä tilanteessa ei välttämättä ollut mitään varsinaista vikaa, mutta sitä ei koettu itselleen sopivaksi:

Täytyy silti sanoa, että alanvaihto on vaatinut käymään läpi pienen identiteettikriisin. Olen jankannut mielessäni ja ihmetellyt itseäni: minulla olisi ollut vakityö ja ihan hyvät tulot. Työni oli ihan mukavaa. Hyvä työporukka, ihan hyvä firma. Olin hyvä työssäni, ja jopa innostuin siitä välillä. Silti olin aika usein väsynyt iltaisin. Tein töitä muille. (Kirjoittaja 2)

Jahkailevan alateeman kuvauksiin ammatillisesta identiteetistä kuului edellä kuvattun mukaisesti omaan itseensä jokseenkin etäisesti suhtautuminen. Omasta itsestään ei osattu olla vielä esittää kunnon mielipidettä, mutta pystyttiin ehkä esittämään näkemyksiä siitä, mitä se ei ole. *Jahkaileva*-alateemassa henkilöllä ei siis ollut vielä selvää kuvaa siitä, millaisena hän haluaisi itseään pitää, mutta tiedosti että nykyiseen olisi tultava muutosta. Tällaista muutosta myös pyrittiin saamaan aikaiseksi pohtimalla omaa identiteettiään aktiivisesti esimerkiksi poissulkutekniikalla:

Alan vaihto siis tiedossa. Olen ammatiltani lähihoitaja enkä aio koskaan enää palata siihen työhön. Kolmivuorotyö ei houkuta perheellisenä ja tukiverkottomana, haluan pitää yhteisistä vapaapäivistä kiinni. Hoivaviettini olen saanut täytettyä kotona joten kutsusmuskaan ei enää hetkauta. Siisti sisätyö ilman eritteitä kiitos! (Kirjoittaja 8)

Tällainen poissulkutekniikka näyttäytyi myös, kun *Jahkaileva* saattoi testata erityylisiä asioita nähdäkseen sopivatko ne omaan itseensä ja voisiko sen kautta tulevaisuudessa määritellä itseään: *"pohdin että tosiaan, kun perhearvot ovat tärkeitä minulle, niin haluan varmasti niin henkisesti kuormittavan ammatin itselleni. Vastasin tähän että en välttämättä."* (Kirjoittaja 6)

Toisaalta kyseessä saattoi olla myös kahdenlaisen identiteetin välillä tapahtuvaa pohdintaa, joista toinen voisi olla mielekkäämpi kuin toinen, mutta päätöstä ei osannut itse tehdä. Kirjoittaja saattoi todeta, ettei pysty olemaan kahta asiaa samaan aikaan ja vain toisenlaiseen identiteettiin tulisi tuolloin kiinnittää kaikki resurssinsa. Tämä asetti henkilölle ristiriidan siitä, miten hän voi tehdä valintoja, joihin voi olla tyytyväinen, pysyäksään samalla uskollisena itselleen. Tällöin ikään kuin matemaattisella kaavalla päädyttiin tiettyyn lopputulemaan:

Olen nimittäin pohtinut pitkään ja hartaasti omaa identiteettiä ja sitä, mitä sydämeni sanoo. Olen miettinyt sitä, haluan olla valmentaja vai haluan olla bloggaaja. Koen olevani kumpaakin, mutta enemmän valmentaja. Olen paljon esillä sosiaalisessa mediassa,

erityisesti Instagramissa, mutta muutenkin rakastan innostaa ja inspiroida ihmisiä joka päivä. Ja se on myös tärkeä osa omaa valmentajidentiteettiä. (Kirjoittaja 18)

Jahkailevan erilaisten asioiden testaamiseen saattoi liittyä jossittelua, mutta tuolloin kyseessä oli erilaisten, konkreettisten vaihtoehtojen välillä tapahtuvaa pohdintaa. Tuolloin yksilö tarkasteli sitä, millaisia vaikutuksia hänen tekemillään valinnoilla olisi häneen itseensä tulevaisuudessa ja pystyisikö hän olemaan sinut tekemiensä valintojensa kanssa. Tämä jahkailu aiheutti myös avuttomuuden tunnetta, jos ei osattu määritellä itselleen järkeviä ajatuskulkuja:

Mukavasti menneen haastattelun jälkeen tunnelmat ovat ristiriitaiset. Apua! Mitä minä nyt teen? Jättäydynkö prosessista pois vain siksi, että tehtävä onkin vakituinen? Vai petätkö kaikki ja astun uusiin vakituisiin saappaisiin ilman aikeita pitää positiota hallussa kovin kauaa? Vai petätkö itseni ja jäänkin pidemmäksi aikaa jos saan työpaikan? (Kirjoittaja 15)

Omaa identiteettiä selitettiin myös sen kautta, mitä yksilö koki, että olisi voinut olla, jos olosuhteet olisivat olleet aiemmin sen tukemiseksi otollisemmat. Tällaisessa jossittelussa esiintyi epävarmuus siitä, millaisia valintoja olisi pitänyt tehdä, jotta olisi päätyntä itseään miellyttävämpään lopputulemaan. Tuolloin pyrittiin tuomaan myös lukijalle esiin kirjoittajan omaa taustaa kuvaten ammatillista polkuaan ja sen varrella tehtyjen valintojen kautta. Omasta polusta maallattiin siten kuvaa kaaviona, jossa eri kohdissa tehdyt valinnat tuottaisivat eri lopputuleman:

Taustastani sen verran, että minulla ei koskaan lukioaikoina ollut selkeää ajatusta siitä, mitä haluaisin sitten isona tehdä. Siinä missä moni halusi kaupalliselle alalle tai vaikkapa hoitoalalle, minulle näistä yksikään ei tuntunut toista luontevammalta. Kaikkein eniten minua kiinnosti taiteellinen puoli, mutta ikään kuin tukahdutin sitä sen vuoksi, ettei tuo silloin 18-vuotiaan silmissä ollut yhtä varma tie kuin moni muu olisi voinut olla. (Kirjoittaja 3)

Vastaavanlaista jossittelua esiintyi myös toisen kirjoittajan esittämässä harmitte- lussa siitä, ettei ole onnistunut aiemmin vakiinnuttamaan itselleen ammatillista identiteettiä perinteisen koulutuspolun kautta. Perinteiseen koulutuspolkuun luotettiin suunnan antajana ja mahdollisuutena tarkastella omaa itseään ohjatussa ympäristössä. Kuitenkin, jos tällaisessa ohjatussa kouluympäristössä ei löytänyt itselleen suuntaa, pohdittiin sitä, mistä tämä johtui. Jahkaileva saattoi siten toimia puolueettomana oman identiteettinsä tarkastelijana juuri siksi, että ei ollut täsmentänyt itselleen kuka hän haluaisi olla:

Yksi elämäni suuria "tragedioita" on, että minulta puuttuu varsinainen ammatti. Aikoinaan tein omia kouluvalintoja enemmän sellaisella "silmät kiinni ja sinne päin"-metodilla, josta puuttui sekä suunta että tahti. Lopputulos oli lähtökohtiin nähden hieno ja marssin nuorena miehenä yliopistosta ulos maisterin mappi kainalossa. Mutta nuorena miehenä en tietenkään tajunnut, ettei yliopistotutkinto anna mitään varsinaista ammattia, vaan ammatillisen osaamisen joutuu keräämään pieninä murusina työelämän kautta. Ja sitä tietä on onneksi riittänyt näihin päiviin saakka. Enkä missään nimessä ole kiittämätön yliopiston tarjoamaa koulutusta kohtaan - enemmänkin olen kriittinen omille valinnoilleni kyseisessä laitoksessa. Muutamalla hyvällä täsmävalinnalla olisin saanut ehkä rakennettua toisenlaisen ja jopa stabiilimman tien. (Kirjoittaja 13)

Tällaista analyyttistä päämäärättömyyttä esiintyi *Jakailevassa* teemassa, kun kirjoittaja tarkasteli elämänsä osa-alueita erittelemällä niitä. *Jahkaileva* tunnisti näin ollen, ettei tiedä omaa suuntaansa, ja pyrki ikään kuin hakemaan etäisyyttä omaan itseensä tekemällä inventaariota elämästään. Tuomalla oma elämä näkyviin eteensä ja lukijoille, kirjoittaja pyrki löytämään vastausta itsestään:

Kaksi vuotta sitten löysin erityisherkkyyden. Olen erityisherkkä mies. 43. Ei lapsia. Ja suunta hukassa. Olisivatko lapset tuoneet suunnan? Tuskin sellaista suuntaa, joka tämän levottomuuden työn suhteen olisi poistanut. Levottomuuden, joka syntyy siitä, että teen arjessa työkseäni suorittamista. Merkityksellisyys on hukassa ja se tuntuu ontolta. Kylmältä sumulta. Toivon niin, että joku tai jokin tuuppaisi minut eteenpäin ja pelastus tulisi. Löytäisin oman Obi Wanini, joka veisi minut turvaan. Osoittaisi minulle suunnan. Mutta entä jos minulla ei ole suuntaa? Miksi jotkut tietävät heti haluavansa lääkäriksi, opettajaksi, laulajaksi? Olen nuoresta asti luullut tietäväni, että haluan olla menestynyt esiintyjä laulamissa. Kuinka väärässä nuori minäni olikaan. Se ei olisi sopinut minulle ollenkaan. Mutta miten sitten löytäisin oikean todellisen kutsumukseni? (Kirjoittaja 17)

Jahkaileva ei näin ollen ollut täysin passiivinen kirjoittaja, jolla ei ollut lainkaan intohimoa löytää omaa polkuaan ja ammatillista identiteettiään. Ensisilmäyksellä *Jahkaileva* saattoi vaikuttaa olevan täysin jumissa omien näkemystensä kanssa, mutta todellisuudessa kirjoittaja ei ollut vielä päässyt seuraavalle tasolle omassa pohdinnassaan. Tällä tasolla hän vielä tarkasteli omia ominaisuuksiaan muttei vielä pystynyt hahmottamaan niitä omiksi kokonaisuuksikseen. Tämän alateeman alla kuvauksissa pisimmälle omassa identiteettityössä oli päästy, kun henkilö kertoi tietävänsä, mitä hän ei ainakaan ole, mutta ei välttämättä tiedä, mitä hänen tulisi olla.

6.3.3 Tekevä – Elämä on polku, jossa olen jo matkalla

Tekevä-alateemassa kirjoittaja tarkasteli omaa identiteettiään entistä aktiivisemmin prosessina, jossa hän on jo tehnyt runsaasti itsereflektiota ja toimenpiteitä kehittääkseen omaa identiteettiään. Omaa identiteettiä tarkasteltiin prosessina,

joka tulee käydä läpi elämän aikana päästäkseen perille, ikään kuin johonkin sijaintiin, joka tulisi vain löytää aktiivisella toiminnalla. Tähän alateemaan katsotut identiteetin kuvaukset edustivat vahvasti identiteetin prosessimaista luonnetta, jossa yksilö reflektoi aktiivisesti aiemmin tapahtunutta ja sitä, miten oli tilanteissa toiminut. Yksilö oli jo päässyt eroon aiemmassa luvussa esitetystä poissulketekniikasta ja oli ryhtynyt tarkastelemaan itseään sen kautta, mitä *hän on* ja millaiseksi hän *haluaa tulla*.

Lisäksi pohdittiin sitä, miten nuo aiemmin polulla vastaan tulleet opit palvelisivat nykyhetkeä. Aineistosta löytyi myös paljon uskoa tulevaisuuteen ja sen myötä pohdintaa siihen, millaisia mahdollisuuksia omaan kehittämiseen voisi olla. Ammatillisesta identiteetistä kerrottiin avoimesti mutta kuitenkin se näytti olevan kohtuullisen arka aihe, jota tuli pystyä selittämään hyvin tarkasti ulkopuolisille. Kirjoittaja 3 tuo esille, kuinka itselle mielekkästä urasta on haaveiltu salaa:

Olen jo vuosikaudet salaa haaveillut sisustussuunnittelijan urasta, mutta jotenkin se aina vain jäi ja jäi. Luojan kiitos päätin kuitenkin viime keväänä ottaa härkää sarvista ja tehdä jotain unelmieni eteen, sillä tämä ala ihan oikeasti tuntuu niin oikealta. Siinä vaiheessa kun sydän lyö muutaman ylimääräisen lyönnin värikarttoja mallaillessa tietää, että tässä on sitä jotain. Rakastan sisustaa, rakastan tehdä valintoja siihen liittyen, kaikki vaan loksatelee paikoilleen. On ollut upea oppia loistavien opettajien avulla ja paneutua kotitehtäviin kotona. Olen saanut tehtä jo ”oikeita töitä” ja nauttinut joka hetkestä. Tässä on sitä jotain. (Kirjoittaja 3)

Oman identiteetin kanssa tunnistettiin kuitenkin kipuilua pitkällä aikajänteellä ja ammatillista identiteettiä kuvattiin asiana, jota työstettiin aktiivisesti, mutta toisaalta se piti myös ”vain löytää”. Ammatilliseen identiteettiin kiinnitettiin herkimmin huomiota, kun se koettiin puutteelliseksi tai omaan elämäntilanteeseen sopimattomaksi:

Elämä on kyllä todella erikoista ja jotenkin tällä hetkellä on hurjaa ajatella sitä, kuka mä olin joskus 10 vuotta sitten. En jotenkin osaa edes tunnistaa itseäni. Olin maalannut mielessäni niin hurjat kuvat siitä, kuka minun pitäisi olla, että unohdin tyystin sen kuka minä todellisuudessa olen. Sen löytäminen on ollut pitkä tie, mutta kaikella on tarkoituksensa ja minun tarkoitukseni oli kulkea juuri näitä polkuja. (Kirjoittaja 3)

Omaan ammatilliseen identiteettiin saattoi kohdistua myös epäilyksiä, mutta näitä epäilyksiä analysoitiin sen kautta, millaisten käytännön toimenpiteiden kautta niitä voisi hälventää. Ammatillinen identiteetti tunnistettiin siten aktiivista

työstämistä vaativaksi ominaisuudeksi, josta yksilö pystyisi vetämään voimavaroja:

Syksyllä ammatillisten oppilaitosten toimintakulttuureihin ja oppimisympäristöihin tutustuminen oli konkreettinen askel kohden ammatillisen opettajan ammatti-identiteettiä. Silloin ensimmäisen kerran pohdin epäillen omia ominaisuuksiani ja piirteitäni sekä soveltuvuuttani alalle. Ymmärsin tarpeeni oman osaamiseni kehittämiseksi. Olin kuitenkin epäilyksistäni huolimatta halukas jatkamaan matkaa. (Kirjoittaja 4)

Vastaavasti kuin *Jahkailevassa* esiintyi kokeilua, erilaisten asioiden välillä, pystyi *Tekevä* tunnistamaan mahdollisuuden muuttaa mieltään. Kyseessä ei ollut niinkään asioiden kokeilu, vaan hyväksyntä sille, että oman suunnan pystyisi muuttamaan milloin vain. Tämä antoi yksilölle luvan muuttaa mieltään ja käsitystä itsestään, sillä identiteetti nähtiin matkana, joka vaati suunnitelmallisuutta, mutta myös mahdollisuuksia improvisoida sopivaan suuntaan: *"Näin, nyt on paljastettu sekin urasuunnitelma => Mieli voi toki vielä vaihtua, naisilla on aina se mahdollisuus= vaihtaa mielipidettä, mutta nyt olen vakaasti tätä mieltä, olen ollut jo aika kauan."* (Kirjoittaja 6)

Tekevä-alateemassa esiintyi edellä esitetyn mukaisesti aktiivista oman identiteetin rakentamista ja oman keskeneräisyytensä tunnistamista. Tämä keskeneräisyys liittyi pitkälti siihen, että yksilö kertoi olevansa tekemässä toimenpiteitä saavuttaakseen itseään miellyttävää identiteettiä, esimerkiksi opintojen kautta.

6.3.4 Refleктоiva – Haluan olla vanhana ylpeä siitä, kuka olen

Kolmannella ammatillisen identiteetin kuvauksen tasolla yksilö tarkasteli omaa itseään retrospektiivissä ja kuvasti ajatusmaailmansa ja toimintansa olevan tasapainossa. Tässä kohtaa elämässään hän toteutti sitä tilaa, jota hän oli aiemmin tavoitellut. Viimeiseen ryhmään kuuluva henkilö kertoi olevansa elämässään hyvässä pisteessä, jossa tulevaisuuden tavoitteet olivat tasapainossa näkemyksensä itsestään sekä siihen ajatustyöhön, jota tämä oli tehnyt päästäkseen kyseiseen pisteeseen elämässään. Tämä viimeinen alateema sai nimekseen *Refleктоiva*. *Refleктоiva* alateemassa kirjoittaja koki olevansa hyvässä paikassa oman ammatti-identiteettinsä suhteen joko niin, että koki "päässeensä perille" tai olevan aktiivisesti tavoittelemassa omaan kertomishetkensä unelmaansa. Tuolloin yksilö tunsu olevansa varma siitä, kuka *hän on* ja mistä *hän oli tullut*:

Kun muutama vuosi sitten päätin muuttaa työelämäni suunnan en oikeastaan uskaltanut ajatella tulevasta mitään. Nyt voin todeta, että niin se sitten meni. Ensin sain unelmieni sijaisuuden. Nyt minulla on virka ja työpaikka, jossa saan tehdä sitä mistä pidän aivan älyttömästi. Työmatka pitenee jonkin verran, mutta pääkaupunkiseudulla ollaan yhä. Vastuulleni tulee enemmän kuin nykyisessä, mutta ei pelota. Tässä viimeisten vuosien aikana olen nimittäin näyttänyt myös itselleni millaista työnteko voi olla, kun tekee työtään intohimolla ja sydämestään. Lisäksi epäilen, että työmääräni itse asiassa tästä vähän vähenee, vaikka vastuulla olevien luokka-asteiden määrä kasvaa, lasten kirjastotyössä siis pysytään yhä. Huomenna on ensimmäinen työpäivä. Jännittää hyvällä tavalla. (Kirjoittaja 16)

Samoin nykytilaan suhtauduttiin positiivisesti siirtämällä katse aiempiin teemoihin verraten lähemmäksi nykyhetkeä: *"Ite tässä kukin yrittää elää elämänsä vaan parhaansa mukaan ja koittaa nauttia matkasta."* (Kirjoittaja 2). Vastaavanlainen toivo ja usko tulevaisuuteen kumpusi siitä, että henkilö kuvasi aiempia onnistumisiaan unelmiaan tavoitellessaan. *Reflektivoaan* alateemaan yhdistyi näin tyytyväisyys ja hyväksyntä nykytilaa kohtaan:

Sitten ovat ne tilanteet, joissa se oma unelma ei lopulta olekaan oma. Itse voi kasvaa ohi entisistä unelmista tai unelma voikin osoittautua aivan joksikin muuksi. Joskus tajuaa vasta jälkepäin toteuttaneensa muiden ihmisten asettamia odotuksia ja toiveita, vaikka omat unelmat ovat toisaalla. Niissä tilanteissa joutuu miettimään, kenen unelmaa ja kenen elämää minä tässä elänkään. Välillä pitää tehdä suunnanmuutoksia, päivittää unelmiaan, miettiä omaa elämää uusiksi ja pöhtä, mitä oikein haluaakaan. Mutta pelkkä miettiminen ei riitä, pitää uskaltaa tehdä jotain - lähteä kohti unelmaansa. Unelmien jättäminen on kovaa työtä, mutta toisinaan se tuottaa tulosta. Varmaa on vain se, ettei yrittämättä voi tietää, mihin kaikkeen pystyykään. (Kirjoittaja 11b)

Reflektiova-alateemaan tuli merkittävästi vähemmän esiintymiä aineistosta, mutta oli teemoittelussa erotettava *Tekevä*-teemasta, sillä niissä yksilön kokemus sijainnistaan omalla identiteettimatallaan erosi keskenään. *Reflektiova*-teemassa yksilön kuvauksessa ammatillisesta identiteetistään huokui teeman nimen mukaisesti reflektioivampi asenne, jossa yksilö kuvasi enemmän nykytilaa ja menneisyyttään kuin tulevaisuuden odotuksiaan.

6.4 Toimijuus mukailee ammatillisen identiteetin kuvauksia

Aineistossa vastattiin toiseen tutkimuskysymykseen, kun tavoitteena oli tarkastella sitä, millaisia toimijuuden kuvauksia ammatinvaihtajat blogikirjoituksiinsa esittävät liittyen ammatilliseen identiteettiin. Toimijuuden alateemat on nimetty ammatillisen identiteetin alateemoja mukailleen, sillä nämä kuvaukset esiintyivät pitkälti keskenään samoilla kirjoittajilla tai samaisissa aineistosita-

teissa, kuin ammatilliseen identiteettiin liittyvät kuvailut. Ensimmäiseen alateemaan, *Jahkailevaa* toimijuutta kuvaava henkilö kuvasi toimintaansa pelkojen ohjaamaksi ja varsin varovaiseksi. *Jahkailevan* toimijuus oli jossittelevaa, *Tekevä* sanoi ääneen tavoitteitaan ja näki, että hänen tulee toimia niiden mukaisesti, koska sanoi sen ääneen. Kolmanteen alateemaan kuuluva *Refleктоiva* toimijuus kuvasti oman toiminnan menneisyyteen suuntautuvaa tarkastelua. Nämä kolme alateemaa on esitetty seuraavaksi omissa luvuissaan.

6.4.1 Jahkaileva – Mitä teen, pelottaa?

Tällaiset passiivisilta vaikuttavat jahkailijat, kuvasivat olevansa ajatusmaailmansa suhteen solmussa, eivätkä uskaltaneet tehdä toimenpiteitä asian edistämiseksi. Tässä kategoriassa tyypillisesti ei tiedetty millaista ajattelua tai toimintaa omasta tilanteesta eteenpäin meneminen vaatisi, sillä suunta tai mahdollisuudet eivät olleet heille selkeitä. Tässä kategoriassa koettiin olevan jokseenkin vahingossa ja jossain määrin jossiteltiin omaa nykytilaa, pyrkimällä muodostamaan selkeitä suuntia sille, mikä toimisi itselle parhaiten: *”Jumitan. Ja luoja olen jumittanut pitkään. Jääkö minulta nyt siis elämä elämättä jumittamisen takia? Tuijotanko ikuisesti sumuun uskaltamatta mennä sen sekaan? Siltä tämä kyllä ulkopuolisista ja jopa minusta itsestäni pahasti näyttää.”* (Kirjoittaja 17)

Ammatinvaihtoon liitettiin paljon pelkoja, joiden nähtiin vaikuttavan toimijuuteen. Pelko omien kasvojen menettämisestä ja epäonnistumisesta oli vahva este toimijuudelle. Kertojat pelkäsivät tekevänsä vääriä asioita suhteessa siihen, mitä he uskoivat muiden heiltä odottavan. Pelkotiloja selitettiin monissa tapauksissa oman iän kautta tai sen perusteella, mitä oli aiemmin tehnyt. Aineistossa nousi esiin vaikeus lähteä ”tietynlaisena” vaihtamaan ammattiaan: *”Pelottaa lähteä todistamaan itsensä puolesta uudelleen. Epäonnistumisen pelko on aivan eri luokkaa kuin nuorena. Se on lamauttavan voimakas ja välillä estää koko toimenpiteen.”* (Kirjoittaja 7)

Jahkaileva-alateemaan liittyi myös kuvaukset toivottomuudesta ja päämäärättömyydestä, kun oma itsensä nähtiin olevan muun maailman virran viettä-

vissä. Joissain tapauksissa myös luotiin uskoa tulevaan heittäytymällä passiivisesti kohtalon armoille toivoen parasta: *"Saa nähdä mihin elämä minut vielä vie työ-elämän suhteen"* (Kirjoittaja 12)

Jahkaileva-alateemassa, esiintyi myös etsivällä asenteella tapahtuvaa toimijuutta, jossa kertoja pyrki löytämään sellaisia asioita, jotka voisi todeta olevan joko mielekkäitä tai epämielikkäitä. Kertoja pyrki ikään kuin pitämään itsensä aktiivisena, kunnes jotain muuta mielenkiintoisempaa ilmestyy. Tämä toiminta ei kuitenkaan ollut itselleen aina mielekäästä, ja kirjoituksissa tuotiin esille, että tätä jotakin tehtiin ajanviettona, kunnes jotain uudenlaista tulee vastaan. Tällaisia ns. toissijaisen tekemisen kuvauksia tuli aineistossa esiin runsaasti. Se, mitä kohti oltiin menossa, ei ollut tiedossa, mutta itsensä haluttiin pitää aktiivisena odotellessa: *"Eli sellainen ns. tavallinen palkkatyö on niin kauan keino pitää yllä taloudellista vakautta siihen asti kunnes oman alani töitä löytyy. -Mitä ne ikinä ovatkaan. Olen sen verran laajentanut haaveitani, että pääsen hyödyntämään koulutustani tavalla tai toisella."* (Kirjoittaja 14)

Toissijaista tekemistä esitettiin myös tietyn ammatillisen pätevyyden hakemisenä pitääkseen itsensä toimeliaana, muiden iloksi. Tällaista tekemistä ei tehty itsensä takia, vaan siksi, että paineita tähän tekemiseen koettiin muualta:

Ekana vuonna ihan vaan kokeilin, sillä en suoraan sanottuna uskonut omiin mahdollisuuksiini. Olin aika epävarma omista taidoistani ja jotenkin aina ajatellut itseni kaikkialle muualle kuin yliopistoon. Tuo työn ohessa tehty pikku kokeilu jäi kuitenkin niin lähelle sisäänpääsyrajaa, että päätin siinä hetkessä, että seuraavana vuonna pääsisin sisään. Siitä tuli ehkä enemmän sellainen näyttämisenhalun kaltainen juttu, eikä siinä enää ollut kyse siitä, mitä minä haluan. En sitä silloin vielä ymmärtänyt, mutta nyt kymmenen vuotta myöhemmin tuo on aika selkeä. Nämä paineet asetin ihan itse itselleni. Oliko kyseessä nuoruuden epävarmuus vai mikä, mutta eipä sillä kyllä ole väliäkään. (Kirjoittaja 3)

Omaa suuntaa haettiin myös tekemällä aktiivisesti jotain aiemmin tutuksi tulleutta. Tätä kautta pyrittiin hakemaan omaa suuntaa ja tekemään samanaikaisesti jotain, joka veisi ajatuksia identiteettityössä eteenpäin: *"Show-luistelijan työ Kari-bialla oli unelmieni täyttymys, joka antoi minulle jonkin verran helpotusta identiteettikriisiini. Sain vielä jatkaa taitoluistelu-uraani muulla tavalla."* (Kirjoittaja 19)

Toisaalta toimijuuteen liittyen esiintyi myös sen puutetta, kun omaa suuntaa oli vielä etsinnässä. Vaikka erinäiset asiat vaikuttivat toimijuuteen sitä edistävästi

tai estävästi, on tuotava esille nosto aineistosta, jonka mukaan toimijuuden pyhähtymiseen vaikutti hämmennys tulevaisuuden suunnasta tai sen puutteesta:

Usva, sumu, suunta hukassa. Sellainen olo minulla on ollut työni suhteen jo yli 15 vuotta. Olen tunnollisesti tehnyt myyntityötä. Tarrautunut rahan paaleihin, taloudelliseen turvaan. Kokenut joka aamu vatsassa väännteitä, että taas tämä sama tekeminen toistuu. Tekeminen, joka ei sovi minulle. Mutta mitä tekisin? Miksi kouluttautuisin? Mistä saisin uuden työn, joka varmasti sopisi minulle varsinkin kun en yhtään tiedä, mikä sopisi minulle? Tiedän kyllä varsin hyvin kokemani työelämän kanssa ne asiat, jotka eivät sovi minulle. Pystyisinkö siis niitä listaamalla ja rajaamalla löytämään suuntaa? No helevetti en näköjään, sillä olen tuskaillut tämän saman asian kanssa jo niin pitkään ja hemmetti että niitä listoja, testejä, sparrauksia, blogeja ja kurseja on tehty ja käyty. Jumitan. Ja luoja olen jumittanut pitkään. Jääkö minulta nyt siis elämä elämättä jumittamisen takia? Tuijotanko ikuisesti sumuun uskaltamatta mennä sen sekaan? Siltä tämä kyllä ulkopuolisista ja jopa minusta itsestäni pahasti näyttää. (Kirjoittaja 17)

Jahkailevan-teemassa näkyi siis toimijuuden suhteen samanlaista jossittelua, kuin identiteetin kuvauksissa. Omaa toimintaa jahkailtiin siitä näkökulmasta, mikä olisi itselle mielekästä, mutta myös julkisesti perusteltavissa olevaan. Omaa toimintaa koettiin tarpeelliseksi pystyä selittämään muille: *”En oikein osaa tätä kaverikeskusteluissa perustella. Osaan vain sanoa, että tämä tehtävä houkuttaa tällä hetkellä enemmän kuin töistä pois jäänti. Itseäkin harmittaa. Helkkari, mitä kaksinaismoralismia ja ailahtelua. Toiminnassani ei ole näköjään johdonmukaisuuden hiventäkään.”* (Kirjoittaja 15)

Tässä alateemassa mukana oli myös niitä kuvauksia, joiden kautta kirjoittaja pohti menneisyyttään ja mikä oli johtanut hänet nykyiselle tielle. Kirjoittajan muu teksti saattoi siten olla nykyhetken kuvailuissa toimijuudeltaan tekevämpää, mutta aiempia valintojaan hän kuvaili vaihtoehtojen ja niihin liittyvien haasteiden kautta. Aiempaan toimijuuteen liittyvä kuvaus koski tuolloin tekemistä, joka ei ollut vienyt oman ammatillisen identiteetin kehittymistä eteenpäin, vaan tämän sijaan pitänyt yksilöä paikoillaan:

Työni oli ihan mukavaa. Hyvä työporukka, ihan hyvä firma. Olin hyvä työssäni, ja jopa innostuin siitä välillä. Silti olin aika usein väsynyt iltaisin. Tein töitä muille. Huolehdin, että työaikapankin tunnit ei mene miinukselle. Raportoin töistäni aina jollekin. Neuvottelin, painostin, kilpailutin. Työstä saamani merkitys kuihtui ja sitä tuli enää lähinnä pal-kasta ja hyvistä työkavereista. (Kirjoittaja 2)

Jahkaileva teemaan toimijuuden suhteen liittyi samanlaista jumissa olemista kuin ammatillisen identiteetin kuvauksiin liittyen. Myös toimijuuden kuvaukset liittyen ammatillisen identiteetin kuvauksiin ovat edellä esitetyn mukaisesti etäisiä,

kuten ammatillisen identiteetin teemassa. Tässä kohtaa toimijuuteen vaikutti nimenomaisesti se, ettei henkilö tunnistanut mihin suuntaan hänen tulisi lähteä, joten kirjoittajat kuvasivat melko vähän varsinaista ulospäin näkyvää tekemistä, vaikka pohdintaa omasta tilanteesta olisikin tehty. *Jahkaileva* on vasta tekemässä pohdintoja tulevaisuuttaan varten ja ammatillisen identiteetin työstämiseen omalla toimijuudellaan liittyy toissijaisten asioiden tekemiseen, joilla kokeillaan niitä asioita, jotka voisivat itselleen sopia tai joiden kautta voidaan todeta, ettei kyseinen asia hänelle sovi. Toissijaiseen tekemiseen voi liittyä myös tilanteen pysäyttäminen, jotta yksilö ei kokisi menevänsä ainakaan taaksepäin.

6.4.2 Tekevä - Suunnitelmallisuutta ja avointa keskustelua

Tähän *Tekevä*-teemaan liittyy puhetta unelmia kohti menemisestä ja siitä, miten yksilön tulee ottaa itse vastuu niiden tavoittelusta. Kirjoituksissa katse oli tulevaisuudessa ja siinä, miten yksilön tulisi tavoitella unelmaansa ammatillisesta identiteetistään. Esille nousi myös kuvauksia siitä, miten tärkeää ymmärrys oman ammatillisen identiteetin työstämisestä on:

Olen oivaltanut kuinka tärkeää on rakentaa omaa ammatti-identiteettiä. Se luo pohjan sille, millaiseksi haluan ammatissani kehittyä, mitä taitoja arvostan. Ymmärrän nyt, että identiteetin löytäminen on ehdoton edellytys sille, että minä voin kasvaa ja kehittyä ammatilliseksi opettajaksi. (Kirjoittaja 4)

Toimijuuteen liittyy tällä tasolla myös sinnikkyys jaksaa viedä itseään eteenpäin vastoinkäymisistä ja epäilyistä huolimatta: *"Silloin ensimmäisen kerran pohdin epäillen omia ominaisuuksiani ja piirteitäni sekä soveltuvuuttani alalle. Ymmärsin tarpeeni oman osaamiseni kehittämiseksi. Olin kuitenkin epäilyksistäni huolimatta halukas jatkamaan matkaa."* (Kirjoittaja 4)

Toimijuus tuli esille blogiteksteissä, kun kirjoittajat pohtivat sitä, millaista kuvaa haluavat aktiivisesti itsestään antaa ammattilaisena. Kuvan luominen itsestään liittyy sekä asiantuntemukseen, mutta myös siihen, millaisista syistä asioita tekee. Esimerkiksi mitkä asiat motivoivat yksilöä muutokseen tai millaisista asioista tälle itselleen tulee hyvä mieli:

Mutta jälleen kerran päädyin ajatuksissani edellä mainittuun identiteettikriisiin. En halua kaupallistaa blogiani (lue itseäni) liikaa, koska haluan säilyttää oman ääneni ja oman tavan olla. En halua ottaa stressiä sisällöntuotosta, tai mieltä jokaisen kampanjan kohdalla

sopiiko tämä minulle tai lukijoilleni, onko tämä sellainen tuote tai palvelu jonka takana pystyn seisomaan. Sillä olen tehnyt ja tulen tekemään vain sellaisia yhteistöitä, joiden takana pystyn seisomaan. En rahan tai muunkaan mammonan takia. (Kirjoittaja 18)

Toisaalta toimijuuden kuvauksissa mielenkiintoinen nosto oli se, miten ammatinvaihtaminen voi olla jotain, joka vain tapahtuu itselleen, mutta se on lopulta vain osa itse ammatilliseen identiteettiin liittyvää matkaa. *"Sellainenkin ihme tapahtui, että onnistuin saamaan työpaikan. Koko ammatinvaihtoprosessiin nähden tämä osuus oli helppo - en varsinaisesti hakenut työtä, satuin vain opiskellessa törmäämään oikeisiin ihmisiin."* (Kirjoittaja 9). Kirjoittaja viittasi siihen, kuinka tämä puhdas uuteen ammattiin pääseminen oli vain osa hänen matkaansa ja uudenlaisen ammatillisen identiteetin saaminen vaati vielä paljon varsinaisen tiedon omaksumista. Yksilö siten tunnisti ja hyväksyi sen työmäärän, joka hänellä oli edessään, ja ymmärsi ettei ollut vielä matkallaan valmis.

Tekevä-teemaan liittyi myös uskallus jättää jotain tekemättä ja luopua aktiivisesti aiemmista rutiineista, jotta yksilö pääsisi eteenpäin. Yksi kirjoittaja kertoi tavoitteellisen kilpailu-uran päättymisestä ja siihen liittyvästä identiteettityöstä, joka vaati uudenlaisen elämäntilanteen hyväksymistä:

Luistelun lopettamisen jälkeinen elämä oli kieltämättä henkisesti rankkaa. Ajauduin jonkinlaiseen tyhjiöön, kun arkeni muuttui aivan täysin ja ympäriltäni katosivat ne ihmiset, joita näin ennen joka päivä luistelun parissa. Olinhan viettänyt koko lapsuus- ja nuoruusikäni jäähallilla tavoitteellisen urheilun parissa, joten ei ihme, että elämänmuutos tuntui niin suurelta. Jälle aloin kaipaamaan jo melko pian. En kuitenkaan kaivannut enää niin tavoitteellista urheilua ja työntäyteistä ja kiireistä arkea. Olin tyytyväinen siihen, että nyt sain alkaa elämään rennommin. (Kirjoittaja 19)

Toinen kirjoittaja puolestaan kertoi siitä, miten on jättänyt tietoisesti jotain tekemättä edistääkseen omaa ammatillisen identiteetin pohdintaansa. Tällaisella jostain luopumisella on haluttu antaa tilaa omalle pohdinnalle ja etäisyyttä aiheeseen, jonka pariin joutuu kuitenkin myöhemmin palaamaan:

Olen kirjoittanut vain yhtä tai kahta kirjoitusta viikossa, ja tähän on ollut syynsä. Nämä syyt liittyvät koko identiteettiini, yrittäjyyteeni ja pitkään blogiuraani, sekä oikeastaan koko pakettiin. Pohdin näitä asioita jo vuoden vaihteessa, jolloin ratkaisuna tiputin hie-man kirjoitustahtiani. Mutta löydän itseni näiden asioiden ääreltä jälleen, joten nyt näistä on korkea aika puhua ja tehdä asiasta päätöksiä. (Kirjoittaja 18)

Tekevä-teemaan kuului myös aktiivinen hyväksyntä oman polkunsu kulkutahdista. Nostettiin esille se, kuinka omaa ammatillista identiteettiä on työstetty pit-

kän kaavan kautta. Ja vaikka ammatin vaihtaminen aikuisiällä on tuntunut haastavalta, on tuotu kirjoituksessa esille se, miten paljon kasvua ja kehittymistä tämän oman polun rakentuminen on itseltä vaatinut:

Aika nuorena tehdään päätöksiä työelämän ensi askeleista. Kuinka monella menee kerasta oikein? Vaikka ei kai sen onneksi tarvitse mennäkään. Kaikkihan me kasvetaan ja kehitytään ihmisinä vuosien varrella, joten mikä sopi meille kaksikymppisenä ei välttämättä ole enää oma juttu nelikymppisenä. Joku joskus sanonut, että ainut varma asia elämässä on muutos. Minun muutos työuralla kesti vain 16 vuotta tapahtuakseen. Mietin kyllä olenko se kuuluisa "hidas hämäläinen". (Kirjoittaja 20)

Tekevä-teemaan liittyy siten ammatillisen identiteetin työstämiseen liittyvää aktiivista tekemistä, joka näkyy ulospäin, muiden ihmisten havaitsemina tekoina. Tämän lisäksi tähän toimijuuteen kuvattiin kuuluvan aktiivista hyväksyntää oman polkunsu kulkemisesta sekä tietoista asioiden hylkäämistä, jotta aikaa ja tilaa itselle tärkeiden asioiden pohtimiseen tulisi enemmän. *Tekevä*-teeman toimijuus erosi siten *Jahkailevasta* siten, että *Tekevä*-teemassa toimijuus oli tavoitteellista toimintaa, jossa kertojan katse kohdistui tulevaisuuteen.

6.4.3 Refleктоiva - Löysin unelmani ja elän hetkessä

Toimijuuden *Refleктоiva*-alateemassa kertojalla oli tarkentunut suunnitelma siitä, mihin suuntaan lähtee, ja hän oli tehnyt aktiivisesti toimenpiteitä tätä tavoitetta kohti. Tässä teemassa katse omaan toimijuuteen suuntautui menneisyyteen ja kuvailuihin siitä, millaisilla toimenpiteillä henkilö on päässyt pisteeseen, jossa unelmien tavoittelusta on päästy itse toteuttamiseen: "*Uutta voi oppia ja muiden mielipiteitä ei tarvitse pelätä. Kaikki on kiinni itsestä. Päätin lähteä tavoittelemaan unelmani ammatillista tulevaisuutta. Kokkitakki vaihtuisi puusepän pöksyihin!*" (Kirjoittaja 1)

Oman polun tarkastelu kokonaisuutena, onnistumisineen ja epäonnistumisineen oli tyypillistä *Refleктоivassa* teemassa. Kirjoittaja kertoi tunteistaan, joita omaan polkuun liittyi ja kuvasi myös tunnetta siitä, että oli kulkenut polkuaan oikein, itselleen sopivalla tavalla:

Tästä kesästä jäi edellä mainitun haikeuden lisäksi käteen tunne siitä, että olen matkalla oikeaan suuntaan. Kesän aikana olen käynyt useita keskusteluja työkavereiden kanssa niin hoitajan työstä kuin elämästä yleensä. Näistä keskusteluista jokainen on vahvistanut tunnettani siitä, että olen tehnyt elämässäni oikeita valintoja. On ollut myös ilo seurata lääkäreiden erilaisia toimintamalleja, ja omien töiden ohessa pikkuisen mieltä, millainen lääkäri minusta mahtaa tulla. (Kirjoittaja 11)

Reflektoiva-teemaan sijoittui myös kirjoituksia henkilöiltä, jotka olivat samassa kirjoituksessa tarkastelleet omaa polkuaan asettaen itseään ensin *Jahkailevan* asemaan ja lopulta *Reflektoivaan*, mikäli oli nyt siinä pisteessä, että pystyi katsomaan taaksepäin tyytyväisenä. Esimerkiksi Kirjoittaja 3 tarkasteli aiempia valintojaan ensin *Jahkailevan* tyylin kautta, ja päätyi lopulta tarkastelemaan nykytilaansa tyytyväisenä tekemiinsä valintoihin ja kulkemaansa polkuun:

Alanvaihdos mulle on käynyt hitaasti ja ollut todella pitkä tie. Nyt kuitenkin tuntuu kivaltalta kun voin jatkaa tällä radalla ja tehdä kahta asiaa mitä rakastan. Luoda toisesta uraa ja pitää tämä blogipuoli sit työnä, josta tuskin uraa urkeaa. Tai no, on siitä ura urjennut, mutten näe, miten se sitä voisi minulle olla hamaan loppuun asti. On nimittäin jotenkin vähän vaikea kuvitella, että kirjoittelisin täällä joskus eläkeiässä. Onkohan silloin edes internetiä enää vai eletäänkö me jossain rinnakkaistodellisuudessa? (Kirjoittaja 3)

Tällainen kirjoituksissa näkyvä eri teemojen kautta kulkeminen kohti viimeistä teemaa, jonka voisi katsoa olevan ainakin väliaikainen päätepiste ammatillisen identiteetin tarkastelussa, peilaa hyvin elämänmatka-ajattelua. Tämä elämänmatka-ajattelu näkyy vahvasti siten, että yksilö saattoi kuvata samassa blogitekstissä ensin omaa identiteettiään ja toimijuuttaan *Jahkailevaan* tyyliin, sen jälkeen *Tekevään*-tyyliin ja lopulta *Reflektoivaan* tyyliin tuodakseen esille kulkemaansa matkaa. *Reflektoiva* teemaan sisältyi siten tyytyväinen tarkastelu omaan matkaan kokonaisuutena.

Tyytyväisyys nykyhetkeen ja kuljettuun polkuun näkyi myös positiiviseksi koettuna jännityksenä, kun omasta unelmasta oli tullut arkipäivää. Toimijuuden kuvailut liittyvät siihen, miten itselleen oli todistettu jotain ja toisaalta toimijuudesta on tullut tavoitetilän ylläpitämiseen tähtäävää toimintaa:

Kun muutama vuosi sitten päätin muuttaa työelämäni suunnan en oikeastaan uskaltanut ajatella tulevasta mitään. Nyt voin todeta, että niin se sitten meni. Ensin sain unelmieni sijaisuuden. Nyt minulla on virka ja työpaikka, jossa saan tehdä sitä mistä pidän aivan älyttömästi. Työmatka pitenee jonkin verran, mutta pääkaupunkiseudulla ollaan yhä. Vastuulleni tulee enemmän kuin nykyisessä, mutta ei pelota. Tässä viimeisten vuosien aikana olen nimittäin näyttänyt myös itselleni millaista työnteko voi olla, kun tekee työtään intohimolla ja sydämestään. Lisäksi epäilen, että työmääräni itse asiassa tästä vähän vähenee, vaikka vastuulla olevien luokka-asteiden määrä kasvaa, lasten kirjastotyössä siis pysytään yhä. Huomenna on ensimmäinen työpäivä. Jännittää hyvällä tavalla. (Kirjoittaja 16)

Toimijuuden kuvaus liittyi myös siihen, miten toimijuudesta on tullut tässä tavoitetilan saavuttamisessa ”oman työnsä hedelmistä nauttimista”. Toimijuudesta ei tullut niinkään passiivisempaan, vaan sen painopiste muuttui tavoittelevasta nykyhetkestä nauttivaksi ja tyytyväisyydeksi:

Päätin lähteä tuotannosuunnittelun hommista käsityöalalle ja vaihtaa ansiotyön yrittämiseen. Olen edelleen järkevä, huolellinen ja suunnitelmallinen Venla, mutta lisäksi saan olla luova Venla. Saan kaavoittaa ja tehdä käsin, ja nähdä lopputuotteen asiakkaan päällä. Saan kokeilla ja purkaa. Saan toteuttaa arvojeni, ja korjata vanhoja ja rakastettuja vaatteita ja antaa niille vielä vuosia. Saan tehdä asiakkaan mitoille juuri sopivia lempivaatteita riittävillä saumanvaroilla, että ne elää mukana elämän muutoksissa vielä pitkään. Saan nostaa vaateen arvostusta tässä bulkkivaatteiden ja pikamuodin ajassa. (Kirjoittaja 2)

Reflektioiva-teemassa kuvaukset toimijuudesta suuntautuivat menneisyyteen. Ja vaikka yksilöllä oli edelleen katse tulevaisuuden tavoitteissa, kuvasi yksilö toimijuuttaan sen kautta, miten oli päässyt siihen pisteeseen, jossa oli hyvä olla. *Jahkailevaan* teemaan verraten tässä teemassa katse siirtyi jossittelu sijaan tehtyihin päätöksiin ja *Tekevä*-teemaan verrattuna katse oli *menemisen* sijaan tässä hetkessä *olemisessa*.

6.5 Minä yhteiskunnassa

Aineisto vastasi monipuolisesti positiointiin liittyvään tutkimuskysymykseen. Kirjoittajat tarkastelivat runsaasti oman ammatillisen identiteettinsä selittämistä suhteessa ympäröivään yhteiskuntaan. Positioinnin yläteemaan oli tunnistettavissa kolme alateemaa, jotka nimettiin muotoon *Hyväksyjä*, *Skeptikko* ja *Aktivist* (taulukko 4). Nämä alateemat kuvastivat sitä, miten yksilö näki oman mahdollisuutensa vaikuttaa omaan ammatilliseen identiteettiinsä suhteessa yhteiskunnan rakenteisiin.

Ensimmäisen alateeman *Hyväksyjä* hiljaisesti hyväksyy yhteiskunnan normiston, vaikka huomaa sen estävän itseään olemasta sitä, mitä itse haluaisi. Toinen alateema, *Skeptikko* on huomannut omasta mielestään epäkohdan yhteiskunnassa ja haluaa puheessaan haastaa tämän perinteisen maailman. Kolmas alateema, *Aktivist* ei halua hyväksyä yhteiskunnan rajoituksia koskien hänen omaa ammatillista identiteettiään ja tunnistaa tarpeen muutoksen aikaansaamiseksi omalla toiminnallaan ja puheellaan.

Taulukko 4

Positioinnin teemojen rakentuminen

Aineistositaatti	Tekstin aiheet	Alateeman nimi
"Ensi marraskuussa tulee vuosia täyteen 34 vuotta. Tuossa iässähän pitäisi olla vaikka mitä: koulutus, ammatti, vakituinen työ, lapsi (mieluummin monikossa), kenties oma asunto, lemmikki, puutarha ja ties mitä kaikkea! Tähän mennessä minulla on vain koulutus. Puolen vuoden aikana noita kaikkia muita on haasteellista hankkia, joten parempi tyytyä nykytilanteeseen ja hyväksyä etteivät asiat etene ns. stereotyyppien mukaisen mallin mukaan" (Kirjoittaja 14)	Oma ikä, ikäluokkaan sopiminen	
"Unelmien kanssa on oltava varuillaan. Unelmasta kertominen antaa muille mahdollisuuden paitsi kannustaa ja tsemptata myös kyseenalaistaa. Siksi en itse kertonut alanvaihtounelmastani juuri kenellekään. Pelkäsin kuulevani seuraavaa: Mitä järkeä? Miksi nyt? Sullahan on jo ammatti ja työ! Miten aiot pystyä siihen?" (Kirjoittaja 11b)	Pelko muiden reaktioista	Hyväksyjä
"Minusta tuntuu että nelikymppiseltä alan vaihtajalta odotetaan virheettömyyttä heti kättelyssä. Voi olla että se on harhaa, mutta silti tuntuu välillä siltä, että nuorille annetaan enemmän anteeksi mokistaan kuin vanhemmalle ihmiselle, vaikka ammattitaito heillä olisi juuri samassa kehitysvaiheessa." (Kirjoittaja 7)	Tunne epäreiluidesta	
"Muistan työkaverini sanoneen: "Höpsis! Vaikka viisikymppisenäkin voi vielä opiskella." En uskonut. Toki tiesin, että aikuisopiskelu on mahdollista, mutta en pitänyt sitä realistisena vaihtoehtona itselleni. Etenkin perheellisenä uskoin opiskelun olevan taloudellisesti mahdotonta. Ajattelin, että minun aikamani meni jo ja nyt olen kokki lopun elämääni." (Kirjoittaja 1)	Itselle ei nähdä samoja mahdollisuuksia kuin muille	Skeptikko
"Ite tässä kukin yrittää elää elämänsä vaan parhaansa mukaan ja koittaa nauttia matkasta. Näitä lauseita oon aina muistutellut itselleni kun epäily ja yhteiskunnan normit alkaa kalvamaan mieltä." (Kirjoittaja 2)	Halu nauttia elämästä, normivastaisuus	
"Ei ole sitä oikeaa tai väärää ikää vaihtaa, on vain ole-massa se kiintiö, milloin mitta tulee täyteen, päätös ja uskallus lähteä kohti uutta ja tuntematonta." (Kirjoittaja 10)	Uskallus toteuttaa itseään	Aktivisti

Nämä kolme alateemaa saattoivat esiintyä myös saman henkilön puheessa, kuin yksilö kuvasi sitä, millainen oma maailmankuva oman ammatillisen identiteetin suhteen on ollut nuorempana ja sitä, millä tavoin hän katsoo maailmaa nyt.

Tällainen asemoinnin muutos iän myötä kuvastaa samalla ammatillisen identiteetin muovaantumista, kun yksilön asenne maailman rakenteita kohtaan on muuttunut iän ja kokemuksen kautta. Tällainen positioinnin näkökulman muutos peilaa myös aiemmin esitettyä elämänpolku-ajattelua, joka oli aineistolle ominaista.

6.5.1 Hyväksyjä - Kyseenalaistaja on petturi

Omaa identiteettiä tarkastellaan useissa blogiteksteissä sen kautta, millainen yksilön tulisi olla suhteessa muuhun yhteiskuntaan tai työelämään. *Hyväksyjä*-teemassa nousi vahvasti esille näkemykset siitä, että pettävät jollain tapaa yhteiskunnan, mikäli vaihtavat alaa, missä elämänvaiheessa tahansa. Ikään kuin olisivat tehneet yhteiskunnalle lupauksen valitessaan alan peruskoulun jälkeen ja tuossa lupauksessa tulisi pysyä keinolla millä hyvänsä - myös itsensä kustannuksella. Toisaalta vielä suuremmaksi pettymykseksi kuvauksissa nousi se, että henkilö pettäisi itsensä, mikäli ei seuraisi tahtotilaansa lähteä vaihtamaan ammattia itselleen sopivampaan suuntaan. Yksi kirjoittajista kuvasi asiaa osuvasti näin: *"Tässä kirjoituksessa jatkan vaikeiluani urapäätösten äärellä, sillä oloni on kuin pahimmalla petturilla."* (Kirjoittaja 15)

Ikä nähtiin selvästi yhteiskunnan rajoitteena ammatin vaihtamiselle ja itsensä etsimiselle. Se, että ammatinvaihtaja oli monissa tapauksissa keski-ikäinen tai sellaiseksi itsensä kuvaileva, nähtiin monessa tapauksessa kielteisenä vaikuttimena muutoksen tekemisessä. Itsensä asemointi ympäristöön ja oma olettamisen määrittämistä rajoista oli merkittävä tekijä toimijuuden suhteen. Itsensä etsiminen ammatillisesti hyväksyttiin kirjoituksissa vain nuorille ja omaa ikä nähtiin herkästi rajoitteena sekä sisäisesti että ulkoisesti. Paineita asetettiin siten itselleen ja nähtiin samalla, että yhteiskunta tulisi tuomitsemaan ammatinvaihtajan puhtaasti ikään liittyvien tekijöiden takia.

Omaa toimintaa ja identiteettiä pyrittiin selittämään useissa tapauksissa nimenomaan iän kautta ja sen kautta, mitä tiettyyn ikään mennessä tulisi olla saavutettuna. Ikä saatettiin tuoda esiin korostaakseen omaa asiaansa tai perustellakseen iän kautta omaa pohdintaansa tai kuolevaisuuttaan. Pohdintaa herätti se,

oliko esimerkiksi aika jo ajanut itsensä ohi ja oliko liian myöhäistä tehdä muutosta työelämäänsä. Omaan ikään saatettiin viitata keski-ikäisenä, jolla pyrittiin luomaan tietynlainen tunnereaktio tai ennakko-olettama. Toisaalta omaan ikään saatettiin viitata mainitsemalla luku suoraan, jolloin se antoi lukijalle itselleen enemmän pohtimisen varaa. Vastaavanlainen ikään liittyvä pohdinta nosti esiin riittämättömyyden tunnetta ja epäilyksiä yhteiskunnan normeja kohtaan:

Ensi marraskuussa tulee vuosia täyteen 34 vuotta. Tuossa iässähän pitäisi olla vaikka mitä: koulutus, ammatti, vakituinen työ, lapsi (mieluummin monikossa), kenties oma asunto, lemmikki, puutarha ja ties mitä kaikkea! Tähän mennessä minulla on vain koulutus. Puolen vuoden aikana noita kaikkia muita on haasteellista hankkia, joten parempi tyytyä nykytilanteeseen ja hyväksyä etteivät asiat etene ns. stereotyyppioiden mukaisen mallin mukaan. (Kirjoittaja 14)

Entä jos käy niin, että uusi ala ei olekaan sitä, mistä on unelmoinut? Nuorelle sellainen suunnasta toiseen ryntäys annetaan helposti anteeksi: hän etsii itseään. Mitä keski-ikäinen alanvaihtaja etsii? Eikö vielä löytänyt itseänsäkään? Minusta tuntuu, että kriittisyys tässä kohdassa on suurempi, jos uusi ala ei vielääkään istunut. Kritiikkiä saa sekä ulkoa että sisältä. (Kirjoittaja 7)

Kuitenkin kyseenalaistettiin, olisiko tarpeen sopeutua tähän muottiin: *”Mitä tehdä, jos se työ ei kuitenkaan ollutkaan sitä mitä oletit ja mistä haaveilit? Ajatus, että tätä pitäisi jaksaa tehdä 70-vuotiaaksi ennen kuin eläkeikä koittaa, tukahduttaa ja tuntuu järjettömältä, onko silloin aika vaihtaa?”* (Kirjoittaja 10)

Koulutus nähtiin vastaavalla tavalla nuoreen ikään liittyväksi ja vastaavasti annettiin kuvauksia, joissa kouluttautuminen on tapahtunut nuorempana yhteiskunnan tai läheisten ohjaamana. Tuolloin ei ole osattu kyseenalaistaa tätä polkua, jolle itseä ohjattiin, vaan hyväksyttiin ulkoapäin tuleva ohjaus osittain siksi, ettei osattu itse määritellä parempaa:

Ekana vuonna ihan vaan kokeilin, sillä en suoraan sanottuna uskonut omiin mahdollisuuksini. Olin aika epävarma omista taidoistani ja jotenkin aina ajatellut itseni kaikkialle muualle kuin yliopistoon. Tuo työn ohessa tehty pikku kokeilu jäi kuitenkin niin lähelle sisäänpääsyrajaa, että päätin siinä hetkessä, että seuraavana vuonna pääsisin sisään. Siitä tuli ehkä enemmän sellainen näyttämisenhalun kaltainen juttu, eikä siinä enää ollut kyse siitä, mitä minä haluan. En sitä silloin vielä ymmärtänyt, mutta nyt kymmenen vuotta myöhemmin tuo on aika selkeä. Nämä paineet asetin ihan itse itselleni. Oliko kyseessä nuoruuden epävarmuus vai mikä, mutta eipä sillä kyllä ole väliäkään. (Kirjoittaja 3)

Toisaalta muiden ohjaus saattoi olla myös itselleen lopulta mieleinen, joten ulkopuolinen ohjaus hyväksyttiin:

Miksi minusta tuli hoitaja? Tähän ei ole yksiselitteistä vastausta, joten kerron koko tarinan teille. Yläasteella kun piti valita mihin kouluihin haen, keskusteltiin opon ja vanhempien kanssa ammatin valinnoista. Itselläni oli lapsesta saakka ollut haaveina opiskella

kampaajaksi. Tänä päivänä olen onnellinen ettei minusta tullut kampaajaa. Hain ensimmäisinä hakuvaihtoehtoina kahteen eri kaupunkiin opiskelemaan kampaajaksi. Viidentenä eli viimeisenä vaihtoehtoina minulla oli hoitaja, koska opo (opinto-ohjaaja) ja äiti kehoitti minua hakemaan.

Kuten toimijuuden esteeksi oli esitetty pelkoja epäonnistumisesta, positioitiin itseään suhteessa yhteiskuntaan ja tuotiin esille runsaasti pohdintaa siitä, miltä oma toiminta näyttää muiden silmissä. Tästä syystä omista ammatinvaihtoon liittyvistä toiveistaan ei haluttu välttämättä kertoa:

Unelmien kanssa on oltava varuillaan. Unelmasta kertominen antaa muille mahdollisuuden paitsi kannustaa ja tsemjata myös kyseenalaistaa. Siksi en itse kertonut alanvaihtouunelmastani juuri kenellekään. Pelkäsin kuulevani seuraavaa: Mitä järkeä? Miksi nyt? Sullahan on jo ammatti ja työ! Miten aiot pystyä siihen? (Kirjoittaja 14)

Myös aikuisiällä opintoihin pyrkiminen uudelle alalle koettiin haastavana, sillä kuvattiin itseään nuorempien asenteita aikuisopiskelijoita kohtaan negatiivisiksi:

Ja kun lopulta pitkän pohdinnan jälkeen uskaltautui tekemään sitoumuksen ja aloittamaan toiveikkaan uuden mahdollisuuden, naureskelevat ne 20-vuotiaat ääneen ensimmäisenä koulupäivänä, etteivät halua olla myöhemmin 35-vuotiaina olla siinä tilassa että pitää vaihtaa ammattia, miten kamala ajatus. (Kirjoittaja 10)

Hyväksyjä-teemaan liittyi passiivisempaa kritiikkiä yhteiskunnan rakenteita kohtaan. Itseään positioitiin vastaanottavaisena yksilönä yhteiskunnan ohjausta ja rajoituksia kohtaan nimenomaan siitä näkökulmasta, että koettiin, että omat valinnat olisi tullut tehdä eri tavalla jo aiemmin. Se, että yhteiskunnan rajoitteet kohdistuivat omaan ammatin vaihtoon myöhemmällä iällä, luettiin siten herkästi omaksi syyksi. Eli yksilöt hyväksyivät osaltaan nämä rakenteen, koska ajattelivat, että olivat itse tehneet virheen nuorempana valitessaan alaa ja nyt joutuivat siitä jollain tapaa maksamaan. Ikä nähtiin siten herkästi selittävänä tekijänä sille, että koettiin suunnanmuutos liian myöhäisenä. Vaikka tunnistettiin itselleen tarve pyrkiä aktiivisesti pois sellaisesta kuplasta, johon koettiin yhteiskunnan itseään puristavan ja joka ei tuntunut itselle hyvältä.

6.5.2 Skeptikko - Halu haastaa yhteiskunnan normeja kasvaa

Tahtotila niin sanotusti normaalisuuteen esiintyi siten aiheistossa toistuvasti, kun yhteiskunnan normeihin haluttiin palavasti sopeutua, mutta samaan aikaan haluttiin tuoda esille omaa ainutlaatuisuuttaan yksilönä. Siinä missä *Hyväksyjä*-

teemaan liittyi vahvasti iän tuomat paineen normatiivisesta käyttäytymisestä, sukupuoli esiintyi tekijänä silloin, kun haluttiin oikeuttaa itselleen esimerkiksi tietynlaisia käytöstä. Esimerkiksi yhden kertojan mukaan naisilla on mahdollisuus muuttaa mieltään, milloin vain: *"Näin, nyt on paljastettu sekin urasuunnitelma => Mieli voi toki vielä vaihtua, naisilla on aina se mahdollisuus= vaihtaa mielipidettä, mutta nyt olen vakaasti tätä mieltä, olen ollut jo aika kauan."* (Kirjoittaja 6). Itsensä identifioiminen tietynlaiseen sukupuolittuneeseen stereotypiaan antoi siten yksilölle jonkinlaisen vallan itse määrittellä itseään tietynlaiseksi ja tehdä suunnan muutosta ammatillisesti.

Samalla, kun ikä nähtiin *Hyväksyjä*-teemassa rajoittavana tekijänä, nähtiin se uudestaan rajoittavana *Skeptikko*-teemassa, kun ikä rajoitti jälleen toisella tavalla. Siinä, missä nuoremmat ikäpolvet koettiin naureskelevan keski-ikäisille ammatinvaihtajille, koettiin samanaikaisesti, että itseä vanhemmat toimivat portinvartijoina, kun itse halusivat päästä etenemään. Kirjoittajat toivat siten esille ammatinvaihtamisen ja iän ristiriidan siten, että yksilötasolla koki aina olevansa jollain tapaa väärän ikäinen:

On ollut välillä järkytys huomata, miten vanhempi sukupolvi hallitsee ja nuoremmat tekee mitä käsketään, vaikka olisi paukkuja pystyä vetämään vanhuksia paremmin. Työskentely luovan ja perinteisen rajapinnassa on haastavaa. Vanhat sukupolvet ovat asemansa sekä kunnioituksensa ansainneet ja istuvat monen vuoden työnsä hedelmän kanssa johdossa, oletettavasti. (Kirjoittaja 10)

Ikään kohdistuvat rajoitteet ammatinvaihtamiseen koettiin siten epäreiluina ja tätä keskustelua haluttiin nostaa esille:

Minusta tuntuu että nelikymppiseltä alan vaihtajalta odotetaan virheettömyyttä heti käsitelyssä. Voi olla että se on harhaa, mutta silti tuntuu välillä siltä, että nuorille annetaan enemmän anteeksi mokistaan kuin vanhemmalle ihmiselle, vaikka ammattitaito heillä olisi juuri samassa kehitysvaiheessa. (Kirjoittaja 7)

Vaikka *skeptikko* ei suoraan hyväksynyt yhteiskunnan rajoitteita, hän ei ilman vaakuutteluja pystynyt uskomaan myöskään omiin mahdollisuuksiinsa vaikuttaa aikuisiällä ammatinvaihtamiseensa. Muutoksen nähtiin siten olevan jotain, joka oli mahdollista kaikille muille paitsi itselleen:

Muistan työkaverini sanoneen: *"Höpsis! Vaikka viisikymppisenäkin voi vielä opiskella."* En uskonut. Toki tiesin, että aikuisopiskelu on mahdollista, mutta en pitänyt sitä realistisena vaihtoehtona itselleni. Etenkin perheellisenä uskoin opiskelun olevan taloudellisesti

mahdotonta. Ajattelin, että minun aikamani meni jo ja nyt olen kokki lopun elämääni.
(Kirjoittaja 1)

Skeptikko oli siten jollain tapaa vielä epävarma siitä, onko yhteiskunnan rakenteita mahdollista taivuttaa oman ammatti-identiteettinsä kehittämiseksi. Rakenteet tunnistettiin selvästi ja niiden rajoitukset tunnettiin selvästi yksilön pyrkiessä vaihtamaan ammattiaan. Kuitenkin kirjoittajat olivat ryhtyneet tarkastelemaan kriittisesti sitä, oliko yksilön itsensä tarpeen noudattaa samoja kaavoja kuin perinteiden urapolku tai läheiset häneltä odottivat.

6.5.3 Aktivistit – Rikotaan perinteitä

Muutoksesta selviämisestä yksi kirjoittajista halusi tehdä näytön paikan sekä itselleen, että muulle maailmalle. Toisaalta halu näyttää muille oli omaa itsensä asemointia muuhun yhteiskuntaan. Vaikka muutosta tehtiin itseä varten, koettiin kuitenkin tärkeäksi pystyä todistamaan omaa itseään muille, jotta muutos tuntuisi myös itsestään paremmalta: *”Silloin itkettiin verta ja kyyneliä kun kaikki piti niin sanotusti aloittaa alusta -- -- mutta siitäkin selvittiin, ja vahvempana kuin koskaan! Päätin että näytän, ja niin näytin.”* (Kirjoittaja 18). Tällaisella muille näyttämällä yksilö päätti rikkoa perinteitä ja pyrki taistelemaan yhteiskunnan normeja vastaan kertomalla siitä omassa kirjoituksessaan.

Omaa ammatinvaihtamista koettiin tarpeelliseksi selittää sekä itselleen että muille arvioimalla kriittisesti yhteiskunnan nykytilaa ja omaa sopivuuttaan siihen. Toisaalta nostettiin esiin perusteluita sille, miksi työelämän ei tarvitsisi seurata perinteisiä polkujaan. Esiin haluttiin nostaa ihmisen erilaisuus sekä sukupolvien väliset erot odotuksissa työuraa kohtaan:

Meitä on sellaisia, jotka voivat olla elämänsä aikana kiinnostuneita moneen eri asiaan, alaan ja rooliin työhönsä liittyen. Minä taidan olla sellainen. Ja sekös ei sovi työnsankari-teemaiseen maahamme. Pitää olla opinnot, työ, ammattiliitto, ura, suunta, jota tahkotaan nuoruudesta vanhuuteen. No ei kuule pidä, se on höpöhöpöä. Meitä on monenlaisia ja nykyuoret onneksi omaavat erilaisen asenteen työhön ja omistamiseen, kuin meidän sukupolvemme. Ja se on kuulkaas hyvä asia se. (Kirjoittaja 17)

Aktivistit pyrki luomaan luottamusta lukijoihinkin siitä, että ammatinvaihtaminen on mahdollista, kun halu nauttia elämästä kasvaa suuremmaksi kuin koke-

muksen yhteiskunnan normeista: *"Ite tässä kukin yrittää elää elämänsä vaan parhaansa mukaan ja koittaa nauttia matkasta. Näitä lauseita oon aina muistutellut itselleni kun epäily ja yhteiskunnan normit alkaa kalvamaan mieltä."* (Kirjoittaja 2). Vastavasti myös toinen kirjoittajista peräänkuulutti yksilön itsenäisten päätösten tärkeyttä yli normatiivisten määritelmien: *"Ei ole sitä oikeaa tai väärää ikää vaihtaa, on vain olemassa se kiintiö, milloin mitta tulee täyteen, päätös ja uskallus lähteä kohti uutta ja tuntematonta."* (Kirjoittaja 10).

Aktivisti-teemassa oli tavoitteena aktiivinen vastuunottaminen oman ammatillisen tulevaisuutensa määrittelemisestä ja myös muiden valtuuttaminen siihen. *Aktivisti* halusi luoda uskoa sekä itselleen että lukijoilleen siitä, että ammatinvaihtaminen on mahdollista myös aikuisiällä, eikä yhteiskunnan rakenteita tulisi nähdä rajoitteena, vaan yksilö voisi löytää sen kautta mahdollisuuksia oman muutoksensa toteuttamiseen.

7 POHDINTA

Tässä tutkimuksessa mielenkiinto kohdistui siihen, millaisia ammatillisen identiteetin ja siihen liittyviä toimijuuden kuvauksia ammatinvaihtajat esittivät suomalaisissa blogikirjoituksissa viimeisen kuuden vuoden aikana. Lisäksi tarkastelun kohteena oli se, millä tavoin kirjoittajat asemoivat itseään suhteessa ympäröivään maailmaan pyrkiessään selittämään omaa identiteettiään. Tutkimuksessa käytettiin aineistona suomalaisia blogikirjoituksia, sillä tavoitteena oli lähestyä aihetta niin, että yksilö kertoi oma-aloitteisesti aiheesta. Aineistosta löydettiin tutkimuskysymysten ohjaamat pääteemat ammatillinen identiteetti, toimijuus ja positointi. Ammatillisen identiteetin ja toimijuuden kuvauksien alle tunnistettiin rakentuvan kolme yhteistä alateemaa, jotka nimettiin muotoon *Jahkaileva*, *Tekevä* ja *Refleктоiva*. Ammatillisen identiteetin alle tunnistettiin lisäksi yksi alateema, *Roolit*. Positointi eli se miten henkilö asemoi itseään suhteessa yhteiskuntaan, voitiin jakaa kolmeen alateemaan; *Hyväksyjä*, *Skeptikko* ja *Aktivist*. Lisäksi aineiston ominaispiirteenä oli se, miten kirjoittajat tarkastelivat oman ammatillisen identiteetin teemoja tarkastellen elämäänsä matkana tai polkuja, jota he olivat kulkemassa.

7.1 Tulosten tarkastelu

7.1.1 Ammatillinen identiteetti

Tutkimuksen tuloksissa nousi selvästi esille ammatillisen identiteetin ja toimijuuden suhde, kun yksilö positioi itseään suhteessa yhteiskuntaan ja sen rakenteisiin. Eteläpellon (2007, s. 139) kuvailema yksilön elämänkerrallinen identiteettityö näyttäytyi aineistossa, kun yksilöt pohtivat avoimesti sitä, millaiset prosessit ja polut olivat vieneet heitä eteenpäin ja sellaisiksi kuin he nyt itsensä kokivat. Vastaavasti aiemmin mainittua jossittelua vaihtoehtoisista elämänkuluista esiintyi, kun kirjoittajat pohtivat sitä, millaisia he voisivat olla nyt, jos asiat olisivat edenneet toisin. Näin ollen ammatillinen identiteetti tunnustetaan arkitasollakin

prosessina, jossa yksilö itse pohtii oman polkunsä tuloksia ja vaihtoehtoisia eteenmisiä. Ammatillisen identiteetin prosessimaisuudesta kielii myös se, että aineistosta oli tunnistettavissa kolmeen eri kategoriaan eriteltävät identiteetin ja toimijuuden teemat *Jahkailevasta* olemuksesta aktiivisiin *Tekijöihin* ja tyytyväisiin, oman polkunsä *Reflektoijiin*. Tulokset tukevat Ropon ja Gustafssonin (2006) näkemystä siitä, miten ammatillisten identiteettien asema tai identiteetti itsessään voi muuttua elämäntilanteen mukaan. Siten työelämän muuttuessa entistä nopeammin, on tunnistettava se, että myös yksilöiden identiteetit muuttuvat. Kun yksilön ammatillisen identiteetin voidaan katsoa muovautuvan työelämän aikana, ei jatkossa voida siten olettaa yksilöiden pysyvän samoissa työtehtävissä koulunpenkiltä eläkeikään saakka, jos se sekä yksilöihin että työelämään kohdistuu näin jatkuvasti muutoksia.

Aineisto vastasi osuvasti Eteläpellon (2007) kuvailuun identiteetistä avainkäsitteenä muuttuvassa työelämässä. Kirjoittajien oma, henkilökohtainen muutos nosti selvästi kirjoittajissa tunteita ja pohdintaa siitä, millaisia he ovat ihmisinä ja millaisia he haluavat tulevaisuudessa olla. Identiteettikriisiin viitattiin blogiteksteissä terminä sekä suoraan että epäsuorasti, kun yksilöt kokivat olevansa tienristeyksessä, jossa vanhat keinot ja toimintamallit eivät enää tuottaneet itselle mielekkään elämän rakennustarvikkeita. Muutospaine tuotiin esiin aineistossa viittaamalla siihen, miten nykyinen työ ei enää tarjonnut mielekkyyttä tai että yksilö oli huomannut, ettei työ ollut koskaan ollutkaan sitä, mitä olisi elämältä kaivannut. Kaipuu muutokseen oli aineistossa selvästi näkyvä elementti.

Identiteetin kuvauksia esiintyi kirjoittajien pohtiessa menneisyyttään, ja tulevaisuuden pohdinnat näkyivät toimijuuden kuvauksina. Omaa polkua tarkasteltiin siitä näkökulmasta, millä tavalla tähän hetkeen oli päädytty ja miten tästä päästään eteenpäin. Tällaisia narratiivisen identiteetin (ks. McAdams & McLean, 2013) kuvauksia esiintyi tekstissä yksilön pyrkiessä selittämään omaa tarkoitustaan ja katsoessaan elämäänsä askel askeleelta etenevänä tarinana. Pohdinnan kohteena olivat myös asiat, jotka ovat vielä kesken tai epämieluisia omaan ammatilliseen identiteettiinsä liittyen. Samoin kirjoittajat kertoivat siitä, millaisia

asioita itsessään tai ympäristössään heidän tulee omalla toiminnallaan muovata tai minkä muovaamiseen he eivät vielä tunnista keinoja.

7.1.2 Toimijuus

Eteläpellon (2007) mukaan identiteettiä tuotetaan käytännön toiminnan lisäksi kertomalla tarinoita itsestään. Juuri sitä kaikki kertojat näissä blogeissaan tekivätkin. Vaikka ammatilliseen identiteettiin ja toimijuuteen liittyvät kuvaukset oli mahdollista teemoitella omiin ryhmiinsä, kertoi ylipäätään se, että yksilöt olivat kirjanneet ajatuksiaan ylös muiden luettavaksi esimerkki siitä, että omaa ammatillista identiteettityötä tehtiin parhaillaan. Toimijuutta on siten identiteettityötä tehdessä haastava rajata siihen, mikä voidaan katsoa toimijuudeksi ulkoa käsin. Toimijuus on tuolloin ajatustyötä, siitä millaisten ominaisuuksien yksilö voi katsoa itselleen kuuluvaksi tai millaisten ei.

Tutkimusaineistossa toimijuus esiintyi aktiivisena argumentointina oman identiteetin positioinnista suhteessa ympäröivään työelämään, kun yksilö pohti sitä, kuka haluaa olla tulevaisuudessa. Muutoksen käynnistäjäksi näytti kuitenkin herkästi leimaantuvan oma ikä, jonka kautta perusteltiin sitä, miksi aiemmat toimintamallit eivät enää itseä palvelleet. Tämä näyttäytyi jatkuvasti "keski-ikä"-termin korostumisella, jonka kautta perusteltiin ja oikeutettiin omaa muutosmatkaa. Aineistossa näin ollen näyttäytyi vahvasti oma pohdinta siitä, mikä on omalle ikäluokalle sopivaa toimintaa ja se, miten muut näkevät tietyn ikäisen henkilön toiminnan. Aineistossa nousi esiin yksilöiden kamppailu oman itsensä kanssa siitä, millaisia rajoja on sopivaa pyrkiä ylittämään matkalla kohti itselle mielekkääksi koettua identiteettiä. Tätä aineiston havaintoa pystyi peilaamaan Alasuutarin (2007) näkemykseen siitä, miten yksilöt pohtivat omaa toimintaansa suhteessa yhteiskunnan hyväksymiin toimintatapoihin. Tällainen itsekin tuotettu ikäkriittisyys on siten yhteiskunnan tasolla haastava havainto, sillä muuttuvassa työelämässä tarvitaan kaikkien työelämässä olevien ikäluokkien monipuolista osaamisen kehittämistä. Tällainen kehittäminen voi estyä kokonaan, mikäli yksilöt itse kokevat olevansa väärän ikäisiä siihen osallistuakseen.

Toimijuuden *Jahkaileva*-alateemassa esiintyi kuvauksia siitä, kuinka yksilöt saattoivat tiedostaa itsekkin olevansa väärässä paikassa, sellaisessa paikassa, johon eivät kokeneet kuuluvansa, mutta silti edistivät tuon kyseisen tilanteen ylläpitämistä omalla toiminnallaan. Aineistossa kuvattiin esimerkiksi, kuinka tietynlaisen työn tekeminen ei tuottanut itselleen merkityksellisyyden tunnetta, mutta sitä tehtiin ikään kuin odotellessa. Tällaiseen kuvaukseen pystyi peilaamaan Kiran ja Balkinin (2014) esitystä siitä, kuinka yksilö itse rajoittaa oman identiteettinsä kehittymistä keskittämällä resursseja ns. vääränlaisen identiteetin rakentamiseen. Tähän viitaten blogiteksteissä esiintyvät kuvaukset toissijaisesta tekemisestä siten aiheutti yksilöille entistä suuremman identiteettityön kuopan käyttämällä aikaansa ja resurssejaan väärin. Siten esimerkiksi työelämässä olevilla tulisi olla mahdollisuuksia ammatillisen identiteetin aktiiviseen työstämiseen, jotta varmistettaisiin, että myös työnantajat hyötyisivät henkilöstöstä, jotka kokevat olevansa oikeassa paikassa.

Kuitenkin tuollainen *Jahkaileva*-teemaan kuuluva erilaisten asioiden pois-sulkeminen osana identiteettityötä näytti olevan luonnollisten askelien ottamista ennen *Tekevään* ja *Reflektivoaan* tilaan pääsemistä. Siinä missä identiteetin suhteen yksilöt kuvasivat omaa ammatillista identiteettiään elämänmatkana, pystyi näiden kolmen teeman kautta näkemään yksilön toiminnan ja ammatillisen identiteettityön kehityksen syklisyyden. *Reflektioiva* ei sinänsä ole tuon matkan päätepiste, vaan sitä voisi verrata välietapiksi, jossa yksilö on päässyt itselleen tyydyttävään paikkaan, jossa yksilö viipyy niin kauan, kuin se häntä palvelee. Tällaisen Ropoa ja Gustafssonin (2006) myötäilevän elämänpolku-näkemyksen mukaan tuosta *Reflektioiva*-tilasta yksilö voi siten päätyä myöhemmin taas *Jahkailevaksi*, mikäli huomaa, ettei oma ammatillinen identiteetti ja siihen liittyvät toiminnot enää palvele hänen kehittyntä arvomaailmaansa. Tuolloin hän saattaa taas lähteä kokeilemaan erilaisia asioita löytääkseen itsensä uudelleen.

Samoin kuin perheellisyyden tai iän perusteella selitettiin herkästi omaa toimintaa ohjaavaa arvomaailmaa, tuo arvomaailma kertoi kirjoittajille, mikä on heidän mielestään heille mahdollista. Tuon arvomaailman kautta kirjoittajat tar-

kastelivat sitä, millaisin resurssein he voivat lähteä omaa muutostaan rakentamaan. Vastaavasti Mahlakaarto (2010) oli tuonut esiin ammatillisen identiteettityön työhyvinvoinnin näkökulman, joka myös esiintyi tässä aineistossa. Siinä missä Mahlakaarto (2010) oli esittänyt, kuinka yksilön on tästä näkökulmasta oleellista tietää, kuka hän on ja mihin on matkalla, tuli aineistossa esiin huoli siitä, ettei osalla kirjoittajista ollut tähän vastausta. Aineistossa tuli esiin pohdintaa siitä, mihin suuntaan kannattaa lähteä, jos ei tiedä kuka on. Tämä tulos itsessään on omiaan tukemaan näkemystä siitä, että työikäisten identiteettityötä tulisi tukea pitkän työuraa, sillä työn muuttuessa ihmisetkin muuttuvat ja toisinpäin.

Tässä tutkimuksessa nousi huomionarvoiseksi havainto siitä, kuinka yksilön toimijuuteen ammatillisen identiteettinsä työstämisessä liittyy pelko siitä, millaisen kuvan he omasta toiminnastaan antavat. Tämä tutkimus mukailee Hanhimäen ja kumppaneiden (2021) tutkimusta, jossa nostettiin esiin huoli siitä, kuinka yksilön kyvykkyys vastata uusiutuvan työelämän tarpeisiin riippuu yksilön omasta kyvystä vastustaa paineita mukautua perinteisiin uramalleihin. Juuri tällaisten havaintojen esiin nostamisen ja niihin liittyvien rakenteiden kyseenalaistaminen edistäisivät osaltaan ammatillisen identiteettityön merkityksen nostamista muuttuvassa työelämässä. Tällaiseen yksilön pelkoon tulee tutkijan oman näkemyksen mukaan suhtautua vakavasti, mikäli työpaikoille halutaan moniammatillista osaamista ammatinvaihtajien muodossa.

7.1.3 Positointi

Aineistossa nousi esiin normatiivisuuteen pyrkiminen seuraamalla ”yhteiskunnan sääntöjä”, vaikka niitä ei olisi kukaan ulkopuolinen ainakaan tarinoiden mukaan varsinaisesti esittänyt. Tämä tuli esiin vetoamalla siihen, ettei tietyn ikäisenä voinut lähteä tekemään muutoksia, sillä pelättiin muiden reaktioita tai naurunalaiseksi joutumista. Tämä myötäili Harré ja Gilletin (2010) esittämää väittämää siitä, että yksilöt tietyllä tavalla itse sensuroivat itseään ajatellen, mitä muut heistä voisivat ajatella. Tähän normatiivisuuteen henkilöt itse siis vetivät itsensä, sillä eivät mahdollisesti halunneet kohdata häpeää tai kommentointia ulkopuolisilta tai läheisiltään. Varsin vähän blogiteksteissä nousi esiin suoria kuvauksia

siitä, miten omaa toimijuutta uudenlaisen ammatillisen identiteetin etsimisessä olisi rajoitettu. Henkilöt itse kuvailivat kokevansa vastustusta muilta liittyen omaan muutosprosessiinsa lähinnä siten, että he *odottivat* saavansa kommentteja itseään nuoremmilta. Kuitenkaan kirjoittajat eivät itse esittäneet esimerkkejä siitä, miten näitä vastaväitteitä olisi aidosti saatu.

Erityisen vähän teksteissä esiintyi vertaistuen hakemista tai sen saamista vastaavassa tilanteessa oman ammatillisen identiteettityönsä kanssa olevilta. Voidaanko tästä vetää johtopäätöstä, että ammatillisesta identiteetistä puhutaan varsin vähän, tai se jää muun keskustelun alle, ellei siihen kiinnitetä erityistä huomiota? Tällöin myös ammatillista identiteettiään pohtivien voi olla haastavaa saada tukea omaan ajatustyöhönsä. Voidaanko toisaalta katsoa, ettei yksilöillä ole kyvykkyyksiä tai uskallusta kyseenalaistaa niitä ammatillisia identiteettejä, joita he uskovat yhteiskunnan heiltä odottavan?

Aineistossa nousi vahvasti esille Toivasen (2021) nostama pelko ammatillisten kasvojen menetyksestä, sillä kirjoittajista suurin osa peilasi jollain tapaa omaa tilannettaan suhteessa perinteiseen urapolkuun ja yhteiskunnan normistoon. Uuden aloittaminen keski-iässä koettiin suorastaan häpeällisenä tekona ja omaa toimintaa koettiin tarpeelliseksi selittää hyvinkin paljon. Kirjoittajilla tuntui olevan jopa tarve pyytää anteeksi omaa mielenmuutostaan tai sitä, että ovat tehneet omasta mielestään vääriä valintoja esimerkiksi peruskoulun jälkeen opintoihin päätyessä. Työelämän kannalta tämä nosto aineistosta on siten merkittävä, että työelämässä olevia alanvaihtajia tulisi ammatillisen osaamisen lisäksi tukea myös tällaisessa ajatusmaailmaansa kohtaavassa muutoksessa.

Aineistossa nousi esiin hyvin vähän itse työelämän muutokseen kohdistuvaa pohdintaa. Varsin vähäiselle huomiolle aineistossa jäi siten se, miten muuttuva työelämä ja ympäristö ylipäätään tulee vaikuttamaan omaan ammatilliseen identiteettiin. Ne ulkopuoliset tekijät, joihin kirjoittajat ottivat kantaa, liittyivät enemmänkin omien läheisten odotuksiin tai siihen, miten yksilöt itse luulivat ympäristön suhtautuvan omaan toimintaansa. Kuten Pölönen (2020) mainitsi, työelämän muutoksen ennennäkemätön nopeus tulee yhteiskunnalle yllätyksenä, ja vaikka muutos itsessään ei ole tuntematon aiheena, eivät yksilöt osaa

nähdä muutoksen vaikutusta omaan identiteettityöhön. Tämä Pölösen (2020) havainto oli myös todistettavissa tästä tutkimusaineistosta, sillä viittauksia muuttuvaan työelämään oli hyvin vähän.

Mielenkiintoisena ilmiönä aineistossa nousi vahva muille näyttämisen halu osana omaa identiteettityötä. Sen lisäksi, että koettiin tarvetta todistaa itselle, että omalla toimijuudellaan on saanut saavutettua jonkin itselleen merkityksellisen asian, haettiin tällaisella näyttämisen halulla vahvistusta omaan tekemiseen muilta. Vahvistusta omalle onnistumiselle haluttiin herkästi hakea, vaikka asia itsessään ei olisi sitä, mitä itse haluaisi tehdä. Näyttämisen halussa oli siten kyse jonkinlaisen hyväksynnän saaminen yhteiskunnalta tai läheisiltä. Kuten Sitran (2022) julkaisussa huomautettiin suomalaisen yhteiskunnan rakenteiden olevan liiallisesti perinteiseen koulutuspolkuun nojaava, näkyy samainen kokemus tämän tutkimuksen aineistossa. Aineistossa nousi esiin, kuinka ulkoiset motivaatiotekijät suuntasivat selvästi yksilöiden toimijuutta.

Kuitenkin mielenkiintoista oli löytää näistä positioinnin kolmesta alateemasta suora yhteys ammatillisen identiteetin ja toimijuuden alateemoihin. Pitkälti silloin, kun henkilö oli *Jahkaileva* oman identiteettinsä tai toimijuutensa suhteen, hän saattoi hyväksyä puhtaammin yhteiskunnan rakenteet tai muut ulkopuolelta tulevat paineet liittyen omaan ammatilliseen identiteettiinsä. Toisaalta silloin, kun henkilö tuotti *Tekevä*-alateemaan kuuluvia kuvauksia ensimmäiseen kahteen pääteemaan, hän tyypillisemmin ryhtyi myös kyseenalaistamaan perinteisiä urapolkuja tai huomasi epäreiluutta ympärillään. Tuolloin kun yksilö tuotti *Reflektoivaan* teemaan sisältyvä kuvauksia omasta identiteetistään tai toimijuudesta, oli henkilö myös tyypillisemmin positioinnin suhteen *Aktivisti*-teemaan kuuluvien kuvausten tuottaja liittyen siihen, miten hän näki itsensä suhteessa yhteiskuntaan.

7.2 Tutkimuksen arviointi ja luotettavuuskysymykset

Heikkinen (2018, s. 170) esittää, että kun halutaan ymmärtää ihmisiä ja heidän toimintaansa, on kertomusten tutkiminen varsin luonnollinen tapa tehdä tutkimusta, sillä kertomuksissa sekä muodostetaan uutta tietoa, että välitetään sitä lukijoille. Kuten aiemmin kuvattiin identiteetin muodostuvan sekä yksilön elämän aikana prosesseissa että hänen kertoessaan elämästään, on perusteltua, että ammatilliseen identiteettiin liittyviä kysymyksiä on lähestytty tutkimalla yksilöiden itsensä kirjoittamia tarinoita itsestään. Laadullinen tutkimus ei ole täysin kiistaton tarkastellessa sen luotettavuutta.

Heikkinen (2018) täsmentää luotettavuuden tarkoittavan mittauksen tulosten riippumattomuutta satunnaisista tekijöistä kuten mittauksen olosuhteista tai itse mittaajasta. Lisäksi mittausta voidaan pitää luotettavana, jos samaisesta aineistosta tehdyt mittaukset antavat eri mittaajien toimesta eri ajankohtina samat tulokset. Kuitenkin laadullisen tutkimuksen luonteen takia mittaamisen toistettavuudesta ei voida puhua, sillä näiden kohteena olevien kertomusten tutkimiseen liittyy vahvasti tutkijan oma tulkinta, joka voi muuttua itse tutkijan ja ajan muuttumisen myötä. Toisaalta tässä tutkimuksen kohteena on yksilöiden kuvaukset identiteetistään, joka aiemmin annetun kuvauksen mukaan on muutosprosessi. Sitä vastoin identiteettiä koskevaan kuvaukseen jälkikäteen kohdistettava tarkastelu ei olisi tarkoituksenmukaista, sillä identiteetti on muuttuvaa ja aikaan sidonnaista. Näin ollen identiteetti itsessään ei olisi pysyvä ominaisuus, jonka luonnetta tai niin ikään paikkansapitävyyttä pystyisi jälkikäteen todentamaan.

Roos ja Peltonen (1994, s. 8) pohtivat toimittamansa elämäkerrallisia artikkeleita tarkastelevan kokoomateoksen aineistojen suhteen sitä, ajautuuko elämäkerrallisia julkaisuja tuottamaan sellaiset henkilöt, joilla on muutoinkin paljon draamaa tai muutoin refleksiivistä pohdintaa synnyttäviä tapahtumia elämässään. Lisäksi he pohtivat sitä, onko alttius ryhtyä kirjoittamaan omaelämäkerrallista tekstiä suurimmillaan juuri elämän kriisi- ja murroskausina. Samainen pohdinta on oleellinen myös tämän tutkimuksen kannalta, sillä ilman tällaista kir-

joittajien kohtaamaa ammatillista identiteettikriisiä ei olisi itse blogikirjoituksiin syntynyt tutkittavaksi. Itse aineistojen olemassaolo siten selittää ilmiön - ammatinvaihtajien identiteettityön - olemassaoloa ja näiden aineistojen kautta on voitu tarkastella sitä, mitä aiheesta sanotaan.

Omaelämäkerrallisen tekstin tulkitseminen perustuu ainakin jonkin vahvaiseen olettamaan siitä, että kertoja pyrkii tekstissä välittämään itsestään totuuden (Lehtimäki, 2009, s. 20). Kuitenkin tällaiseen blogeihin kohdistuvaan tutkimukseen liittyy kysymys siitä, missä määrin voidaan katsoa tällaisen tutkimuksen kohteena olevan materiaalin olevan rehellistä, sillä yksilöt pohtivat omaa identiteettityötään, joka voi toisaalta haastaa yksilöä myös henkisesti ja aiheuttaa tunnekuohussa kirjoitettua tekstiä. Alasuutari (2011, s. 109) esittää, että kun tutkimuksessa käytetään aineistona kirjoitettua omaelämäkertoja, ei ole mahdollista luoda "läheistä" ja luottamuksellista suhdetta tutkijan ja tutkimuskohteen välillä, joten on haastavaa tietää, ovatko tarinat "oikeita" saati sitten "rehellisiä". Tällainen etäiseksi tarkkailijaksi jääminen siten haastaa kirjoitusten luotettavuuden tarkastelua.

Rydenfelt (2016, s. 218) pohtii sitä, missä määrin blogien tulisi noudattaa tiedollisia arvoja, sillä niiden lukijat tuskin odottavat, että kirjoittaja kertoisi omista kokemuksistaan täydellisen totuudenmukaisesti tai että kirjoittaja perustelisi tarkasti jokaista näkemystään. Hän kuitenkin täsmentää, kuinka kenen tahansa julkaisijan uskottavuus kärsii, mikäli tämä julkaisee ilmiselvästi virheellisiä väitteitä. Lisäksi täydellisen rehellisyyden odottaminen blogikirjoituksista voi olla liioiteltua, sillä yleisö tuskin odottaa saavansa asioista täysin tasapuolista ja täydellistä kuvaa, jota ammattimaisesta journalismista odotetaan. Tähän peilaten blogikirjoitusten voisi katsoa olevan aitoja yksilön kertomuksia hänen kokemaansa todellisuudesta.

Hänninen (2018, s. 191) kuvaa tarinan perusominaisuudeksi sen, että esitettävät tapahtumat eivät ole neutraaleja, vaan niihin liittyy tunne- ja arvolatauksia ja kertominen on siten toimintaa, jolla on jokin tarkoitus. Omaelämäkerralliset tekstit voivat neutraaliuden puutteessa olla siten hyvinkin tavoitehakuksia, joko pyrkien saavuttamaan lukijassa jonkin reaktion tai mahdollisesti selkeyttämään

kertojalle itselleenkin tapahtumien kulkua. Yhtä lailla omaelämäkerrallinen teksti voi olla tarina, joka pyrkii kuvaamaan tapahtumia sellaisenaan, tai herättämään tunteita. Kuitenkin Rydenfeltiä (2016) ja Hännistä (2018) peilaten voitaneen olettaa kirjoittajan suorittaneen jonkinlaista itsesääntelyä julkista materiaalia tuottaessaan.

Tutkimuksen rajoituksena on luotettavuuden suhteen se, että aineisto on kerätty julkisista lähteistä ja sillä tavoin, ettei kirjoittajilta itseltään ole aiheesta kysytty. Rajoitus liittyy siihen, että kirjoittajilla on ollut mahdollisesti voinut olla erilaisia tarkoituksia kirjoittamiseen ja kirjoituksensa julkaisuun, kuten kaupallinen yhteistyö tai oman ammatillisen uran edistäminen. Toisaalta kirjoittajat voivat harjoittaa jossain määrin itsesensuuria tietäessään, että kirjatut ajatukset ovat julkisesti saatavilla olevaa materiaalia. Toisaalta hyvin merkittävää tämän tutkimuksen tekemisessä on ollutkin se, että henkilöt tuovat kertomuksissaan esille ammatillisen identiteetin ja toimijuuden kuvauksia niistä vapaasti kertoen. Kirjoittajan tarkoituksien tarkastelu on silloin jäänyt tutkijan arvioitavaksi itse blogitekstejä valittaessa ja tekstiä lukiessa. Tutkija on blogitekstejä valitessaan pohjennut sitä, vastaako aineiston sisältö tutkimuskysymykseen, vai onko käsillä oleessa blogikirjoituksessa ollut esimerkiksi silminnähden kaupallista sisältöä, joka ei toimisi tutkimustarkoitukseen. Tutkimuksen luotettavuuden arvioinnin suhteen erityisen huomionarvoista on se, miten päiväkirjamaisena ”todellisten tunteiden tulkkina” blogikirjoitusta voidaan yleisesti ottaen pitää. Heikkinen (2018, s. 184) kyseenalaistaa, voiko tutkijaa koskaan pitää tutkimuskohteestaan täysin erillisenä tekijänä, sillä tutkija tarkastelee kohdettaan myös oman todellisuutensa läpi.

Lehtimäki (2009, s. 20) näkee omaelämäkerrallisten aineistojen käsittelyssä tutkijan oman aseman nousevan keskeiseksi reflektion kohteeksi, sillä tutkijan oma elämäkertaa limittyy tutkimuksen kohteena olevaan omaelämäkertaan. Tutkijan on näin ollen tarkasteltava myös omaa puolueettomuuttaan analysoidessaan tekstiä ja pohtiessaan, millaisia asioita aineistosta tunnistaa ja tuo esille keskusteluun. Luotettavuuteen liittyviä kysymyksiä on siis erityisen haastavaa,

mutta erityisen tarpeellista tarkastella. Blogitekstien julkisuus on osaltaan tutkimuksen luotettavuutta lisäävä tekijä, sillä tutkimuksessa käytettyyn aineistoon on mahdollista palata erikseen ja tutkijan tulkintaa on mahdollista tarkastella alkuperäiseen aineistoon peilaten. Kuitenkin blogikirjoitukset voivat poistua erinäisistä syistä verkosta, jolloin niihin ei olisi enää mahdollista palata jälkikäteen. Joten tietyllä tapaa tämä blogiaineisto on verrattavissa haastatteluaineistoihin, mutta sen tutkimusaineiston tuottamiseen tutkija ei ole itse omalla toiminnallaan vaikuttanut. Lehtimäen (2009) olettamaa mukailleen kyse on lopulta siitä, mitä henkilö itse haluaa kertoa ja siitä, miten hyvin tutkijan asemassa pystyy tunnistamaan kirjoituksen tyylin ja tavoitteen, sillä Hännisen (2018) mukaan kertominen on aina toimintaa, jolla on jokin tarkoitus.

Laine (2018, s. 37–38) huomauttaa, ettei tutkimusaineistoa tulisi nähdä tietovarastona, vaan vuoropuheluna, jossa tutkija pyrkii ymmärtämään tutkittavan henkilön toiseutta ja jossa tutkijan on tarkoitus vapautua oman perspektiivinsä minäkeskeisyydestä tavoitellessaan avointa asennetta toista kohtaan. Siten aineistoa tarkastellessa tutkija on joutunut pohtimaan aktiivisesti mitä kirjoittaja on pyrkinyt sanomaan ja miksi. Tällaista pohdintaa on siten jouduttu tekemään jo silloin, kun blogitekstejä on haettu ja valittu otettavaksi mukaan tutkimusaineistoon sekä silloin, kun itse valittua aineistoa on lähdetty tulkitsemaan. Laineen (2018) mukaan tutkijan tulee siis ajoittain harjoittaa itsekriittisyyttä asettamalla tutkimuksensa tulkinnat koetukselle ollakseen mahdollisimman tietoinen tutkimukseen liittyvistä lähtökohdistaan.

Laadullista tutkimusta perustellaan kuitenkin usein sen eettisellä laadulla, sillä tutkimus kunnioittaa ihmisen ominaislaatuisuutta antamalla tutkimuskohteille mahdollisuuden ilmaista itseään oman äänensä kautta (Hänninen, 2018, s. 204). Keskiössä aineistojä lähestyessä on ajatus siitä, että yksilöt ovat ainutlaatuisia oman elämänsä tarinan kertojia, jotka kertovat siitä omalla tyylillään. Oleellista olisi tuolloin löytää se, millaisia asioita ja millaisin tavoin aihetta lähestytään. Moilanen ja Rähkä (2018) kuvaavat keskustelua laadullisessa tutkimuksessa esiin tulevien havaintojen yleistämisestä. Vaikka jokaisen ihmisen elämä on ainutlaatuinen, ei se kuitenkaan tarkoita sitä, että kaikki merkityksenannot olisivat

täysin yksilöllisiä. Lisäksi, koska laadullisessa tutkimuksessa tutkittavien määrä jää yleensä varsin vähäiseksi, on paikallaan kysyä, mitä yleistä yksilöiden kokemukset saavuttavat, kun niitä tarkastellaan kokonaisuutena. Moilanen ja Rähä (2018) summaavat, kuinka tutkijan on osoitettava lukijalle sitä, missä määrin voidaan tehdä oletettavia ensisijaisen analysoinnin kohteena olevan yksittäisen tapauksen mahdollisuudesta valottaa toistakin ilmiötä. Tutkimuksen tuloksissa oli huomattavissa saturaatiota erilaisten aihepiirien esiin tuomisessa, kuten kolmenlaisen toimijuuden asteen löytäminen aineistossa. Osa tuloksista toistui tällä tavoin kautta tutkimusaineiston ja tukee näin tutkimuksen luotettavuutta.

Tutkimus itsessään vahvasti merkittävästi aiemmin esitettyjä havaintoja ja teorioita ammatillisesta identiteetistä (ks. Ropo & Gustafsson, 2006; Eteläpelto, 2007; Alasuutari, 2007; Hanhimäki ym., 2021) ja toimijuudesta (ks. Harré & Gillet, 2010; Eteläpelto ym., 2011; Eteläpelto, 2014). Erityisen mielenkiinnon kohteena ollut oma-aloitteinen kertominen aiheesta näin ollen myös vahvasti aiempia tutkimustuloksia aiheesta. Oma-aloitteisen kertomisen suhteen rajoitteena on omalta osaltaan se, ettei aiheesta ole erikseen kysytty tutkimusta varten, joten jokin näkökulma on voinut jäädä kirjoittajilta ilmaisematta, kun kirjoittajan mielenkiinto on kohdistunut itsenäiseen tarinan kerrontaan.

Tämän tutkimuksen puitteissa yksittäinen blogijulkaisu voidaan nähdä itsenäisenä aineiston osana, johon pystyy kohdistamaan tarkastelua ilman, että yksittäisen kirjoittajan koko blogituotantoa kaikkine julkaisuineen on tarpeen käydä läpi. Toisaalta kirjoittaja voi pitää yksittäistä blogijulkaisua päiväkirjan sivuun rinnastettavana tarinana, jossa tämä pyrkii tekemään omasta blogikirjoituksestaan ajallista jatkumoa. Tuolloin voisi olla tarpeen tarkastella myös kyseisen kirjoittajan aiempia kirjoituksia. Tässä tutkimuksessa tarkasteltiin vain niitä kirjoituksia, joihin oli kirjoittaja itse merkinnyt ammatinvaihtamiseen liittyviä aiheksanoja. Näistä aiemmista kirjoituksista saattaisi tuolloin henkilön omaan kokemukseen liittyen nousta tutkittavan aiheen kannalta mielekäästä tarkasteltavaa, vaikka se ei tulisi tällaisessa aiheksanoilla etsiessä esiin. Kuitenkaan tällainen syvällinen aikajatkumon tarkastelu ei ollut merkityksellistä tutkimuskysymyksen

kannalta. Tuolloin tutkimusaineisto olisi muodostunut yksittäisten ihmisten syvällisempään tarkasteluun sen sijaan, että olisi voitu syventyä tutkimaan laajalaisemmin erilaisten yksilöiden kuvauksia ammatillisesta identiteetistä.

Tutkimuksen tavoitteen voidaan katsoa toteutuneeksi, sillä ammatinvaihtajien blogikirjoituksista saatiin esille monipuolisesti ammatilliseen identiteettiin, siihen liittyvään toimijuuteen ja positointiin liittyviä kuvauksia. Tutkimuksen tulokset olivat selvästi teemoiteltavissa ja tulokset osittain toistuivat ja näin tukivat toisiaan läpi aineiston. Tutkimuksen tulokset ovat sovellettavissa käytäntöön esimerkiksi yritysten rekrytoinnin kehittämiseen, jotta ammatinvaihtajien erinäisiä motivaattoreita vaihtaa alaa aikuisiällä pystyttäisiin tunnistamaan ja tukemaan paremmin. Toisaalta tulokset voivat myös tukea johtamistyötä antamalla esihenkilöille paremmin kuvaa siitä, miten erilaisten näkemysten kautta yksilö tarkastelee omaa itseään nykyisessä ammatissaan ja miten hän pohtii tulevaisuuden mahdollisuuksiaan. Kolmas näkökulma tutkimuksen tulosten hyödynnettävyydestä liittyy aikuiskasvatukseen ja siellä moninaisten koulutuspolkujen ja työtaustojen nostamiseen myös opetuskeskusteluun. Erinäisten alojen opinnoissa tulisi mahdollistaa entistä enemmän identiteettityö ja erityisesti toisenlaisesta ammatillisesta identiteetistä uudenlaiseen työstävä keskustelu.

7.3 Jatkotutkimusaiheet

Tulevaisuuden sovelluskohteita silmällä pitäen tutkimus tukee ammatillisen identiteettityön tärkeyden korostamista ammatillisessa koulutuksessa ja työssä olevien ammatillisessa kehittämisessä. Ammatillinen identiteettityö tulisi nähdä työhyvinvoinnin tekijänä ja pitkien työurien mahdollistajana, kun työikäiset voidaan nähdä alati kehittyvinä yksilöinä. Samalla, kun työurat monipuolistuvat joidenkin työtehtävien kokonaan kadotessa digitalisaation alta ja uusien työtehtävien ilmestyessä, on kriittistä ymmärtää, etteivät yksilötkään pysy samanlaisina. Vastaavasti yksilöiden ei voida olettaa seuraavan enää perinteisiä urapolkuja, sillä työelämä sellaisenaan on myös muuttunut ja jatkaa muuttumistaan. Työelämän muutoksessa ja kasvussa pysyminen vaatii, että

tunnistetaan erinäisissä organisaatioissa muutoksen tarve vallitsevia, perinteisiä malleja kohtaan. Siinä missä työelämällä on dominoiva asema elämäämme (Kasvio, 2014) ja tuo työelämä sanelee arvomaailmaamme (Pölönen, 2020), asettaa se päivitystarpeen arvojamme kohtaan. Nopeasti muuttuvassa maailmassa huomion tulisi kohdistua entistä enemmän yksilöihin ja heidän tarpeeseensa tarkastella omaa ammatillista identiteettiään.

Vastaavasti aikuiskasvatuksen merkitys korostuu työssä olevien ammatillisen identiteettityön mahdollistajana. Aikuiskasvatus voi toimia ympäristönä, jossa yksilöt voivat saada vertaistukea selvästi aineiston perusteella kaipaamaansa ”yhteiskunnan normeja vastaan” kulkevaan kehitykseensä. Siinä, missä muutos on nopeaa, jää yhteiskunnan odotukset ja keskustelu siitä jälkeen ja tuo esiin aineistossa nousseita kuvauksia yksilöiden riittämättömyyden tunteesta ja siitä, miten oman kehittymisen esteeksi nähdään ”petturuus” omaa ikäluokkaansa vastaavaa toimintaa tai muuta statusta kohtaan. Aiemmissa keskusteluissa työelämän muutoksesta on korostettu vahvasti sukupolvien välisiä eroja työelämäodotuksissa ja sitä, miten sukupolvien väliset kuilut ovat vaatineet tarkastelemaan työelämää uusilla tavoilla. Tätä keskustelua ei toki sovi sivuuttaa, mutta muuttuva työelämä tuo esille täysin uudenlaisia mahdollisuuksia myös jo pidempään työssä olleille sukupolville, jotka edelleen muokkaavat omia odotuksiaan työelämästä ja asemastaan siinä. Kyse on silloin pitkälti siitä, millaisin keinoin yksilöiden on mahdollista mennä vastavirtaan perinteisten odotusten tehdessä selväksi sen, miten tiettyjä urapolkuja tulisi rakentaa. Siten myös jatkotutkimusaiheena muuttuvat urapolut vaativat huomiota: miten perinteiset urapolut ovat muuttuneet ja mitkä ovat yksilötasolla niiden suurimpia muutosajureita.

Kun työuran moninaistuvat, kasvaa samalla vertaistuen saamisen tarve toisilta alanvaihtajilta tai myöhemmällä iällä ammattiin hakeutuvilta. Toisaalta vertaistuki voi olla kuitenkin vain tekohengitystä tähän haasteeseen ja siksi ammatillisen identiteetin työstämiseen vaaditaan rakenteiden tarjoamaa tukea esimerkiksi työpaikoilla tai koulutuksessa. Vastaavasti yritysten rekrytointipolitiikassa tällaiseen murrokseen tulisi kiinnittää erityistä huomiota

ja myös yrityksissä tulisi tunnistaa ammatinvaihtajien motivaatio siirtyä uudennlaisiin työtehtäviin. Jatkotutkimusta vaatisikin se, voitaisiinko alanvaihtajille mahdollistettavalla vertaistuellalla tukea aikuisten mielenkiintoa ja kyvykkyyttä hakeutua uudennlaisille aloille työelämän muuttuessa.

Tutkimusaineistossa esiintyi vahvimmin naisääni, kun blogikirjoituksissa näytti olevan vähemmän miesten kuin naisten julkaisemia tuloksia. Toisaalta identiteettiin liittyvässä tutkimuksessa on keskitytty tutkijan oman näkemyksen mukaan enemmän tiettyyn ammattikuntaan liittyvän ammatillisen identiteetin luomiseen kuin ammatillisen identiteetin muutostyöhön tai sukupuoleen liittyvään tarkasteluun. Jatkotutkimusaiheeksi tutkija itse esittääkin nimenomaisesti toisesta ammatista toiseen siirtyvien ammatillisen identiteetin tutkimuksen sekä sen, miten sukupuoleen liittyvät tekijät voivat vaikuttaa ammatillisen identiteetin muutostyöhön. Ammatillisen identiteetin tarkastelusta tulisi siten tulla entistä poikkitieteellisempää ja suuntautuvan reippaammin yli ammattialojen, aivan kuten tulevaisuuden työelämänkin. Koska työelämän on tunnistettu muuttuvan entistä kiivaammin, on siten siihen kohdistuvan tutkimuksen löydettävä uudennlaisia tarkastelukulmia. Edellä tarkastellun perusteella tutkija itse esittää erityisesti ammatinvaihtajiin suuntautuvan tutkimuksen nousevan entistä merkityksellisemmäksi, jotta suomalaisen työelämän hyvinvointi ja kilpailukyky saadaan pysymään muutoksessa mukana.

LÄHTEET

- Alasuutari, P. (2007). *Yhteiskuntateoria ja inhimillinen todellisuus*. Gaudeamus.
- Alasuutari, P. (2011). *Laadullinen tutkimus 2.0*. (4. uudistettu painos)
Vastapaino.
- Berzonsky, M. (2004). Identity processing style, self-construction and personal epistemic assumption: A social-cognitive perspective. *Journal of Development Psychological*, 4, 303–375. <https://doi-org.ezproxy.jyu.fi/10.1080/17405620444000120>
- Blogit. (30.11.2022). Tietoa Blogit.fi-sivustosta. <https://www.blogit.fi/info>
- Collin, K. & Billett, S. (2010). Luovuus ja oppiminen työssä. Teoksessa K. Collin, S. Paloniemi, H. Rasku-Puttonen & P. Tynjälä (toim.), *Luovuus, oppiminen ja asiantuntijuus* (s. 211–224). WSOY.
- De Fina, A. & Georgakopoulou, A. (2015). Introduction. Teoksessa A. De Fina & A. Georgakopoulou (toim.), *Handbook of narrative analysis*. (s. 1–15). Wiley Blackwell.
- Dufva, M., Wartiovaara, A. & Vataja, K. (2021). *Työn tulevaisuudet megatrendien valossa*. <https://www.sitra.fi/artikkelit/tyon-tulevaisuudet-megatrendien-valossa/>
- Eteläpelto, A. (2007). Työidentiteetti ja subjektiiviset rakenteiden ja toimijuuden ristiallokossa. Teoksessa A. Eteläpelto, K. Collin & J. Saarinen (toim.), *Työ, identiteetti ja oppiminen* (s. 90–142). WSOY Oppimateriaalit Oy.
- Eteläpelto, A., Heiskanen, T. & Collin, K. (2011). Vallan ja toimijuuden monisäikeisyys. Teoksessa A. Eteläpelto, T. Heiskanen & K. Collin (toim.), *Valta ja toimijuus aikuiskasvatuksessa* (s. 9–31). Kansanvalistusseura.
- Eteläpelto, A. & Vähäsantanen, K. (2006). Ammatillinen identiteetti persoonallisena ja sosiaalisena konstruktiona. Teoksessa A. Eteläpelto & J. Onnismaa (toim.), *Ammatillisuus ja ammatillinen kasvu* (s. 26–49). Kansanvalistusseura ja Aikuiskasvatuksen tutkimusseura.

- Eteläpelto, A., Vähäsantanen, K., Hökkä, P., & Paloniemi, S. (2014). Miten käsitteellistä ammatillista toimijuutta työssä?. *Aikuiskasvatus*, 34(3), 202–214. <https://doi.org/10.33336/aik.94100>
- Evans, K. (2017). Bounded agency in professional lives. Teoksessa M. Goller & S. Paloniemi (toim.), *Agency at work* (s. 17–36). Springer.
- Goller, M. & Harteis, C. (2017). Human agency at work: towards a clarification and operationalisation of the concept. Teoksessa M. Goller & S. Paloniemi (toim.), *Agency at work* (s. 85–104). Springer.
- Goller, M. & Paloniemi, S. (2017). Agency at work, learning and professional development: An introduction. Teoksessa M. Goller & S. Paloniemi (toim.), *Agency at work* (s. 1–14). Springer.
- Hanhimäki, E., Vähäsantanen, K., & Rantanen, J. (2021). Toimijuuden ja identiteetin yksilölliset ja sosiaaliset painotukset korkeakoulutettujen urapoluilla. *Aikuiskasvatus*, 41(4), 319–332. <https://doi.org/10.33336/aik.112753>
- Harré, R. & Gillet, G. (2010). Agency and personality. Teoksessa L. Van Langenhove (toim.), *People and societies: Rom Harré and designing the social science* (S. 172–192). Routledge.
- Heikkinen, H. L. T. (2018). Kerronnallinen tutkimus. Teoksessa R. Valli (toim.), *Ikkunoita tutkimusmetodeihin 2. Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin* (s. 170–187). PS-Kustannus.
- Hopwood, N. (2017). Agency, learning and knowledge work: epistemic dilemmas in professional practises. Teoksessa M. Goller & S. Paloniemi (toim.), *Agency at work* (s. 121–140). Springer.
- Hänninen, S. (2006). Voimaantumisen kehitysohjelma persoonallisen ja ammatillisen identiteetin tukijana. Teoksessa A. Eteläpelto & J. Onnismaa (toim.), *Ammatillisuus ja ammatillinen kasvu* (s. 191–217). Kansanvalistusseura ja Aikuiskasvatuksen tutkimusseura.
- Hänninen, V. (2018). Narratiivisen tutkimuksen käytäntöjä. Teoksessa R. Valli (toim.), *Ikkunoita tutkimusmetodeihin 2. Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle*

- tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin* (s. 188–208). PS-Kustannus.
- Hökkä, P. K., Vähäsantanen, K., Paloniemi, S. & Eteläpelto, A. (2017). The reciprocal relationship between emotions and agency in the workplace. Teoksessa M. Goller & S. Paloniemi (toim.), *Agency at work* (s. 161–182). Springer.
- Juuti, S. & Littleton, K. (2010). Luovuus identiteettityössä – muusikoiden identiteetit muutoksessa. Teoksessa K. Collin, S. Paloniemi, H. Rasku-Puttonen & P. Tynjälä (toim.), *Luovuus, oppiminen ja asiantuntijuus* (s. 243–253). WSOY.
- Juuti, P. & Puusa, A. (2020). Johdanto - Mitä laadullisella tutkimuksella tarkoitetaan? Teoksessa Puusa, A. & Juuti, P. (toim.) *Laadullisen tutkimuksen näkökulmat ja menetelmät* (s. 9–19). Gaudeamus.
- Kasvatustieteen käsitteistö. (1983). Teoksessa S. Kirsijärvi (toim.) *Kasvatustieteen käsitteistö*. Otava.
- Kasvio, A. (2014). *Kestävä työ ja hyvä elämä*. Gaudeamus.
- Kaasila, R. (2008). Eri lähestymistapojen integroituminen narratiivisessa analyysissa. Teoksessa R. Kaasila, R. Rajala & E. Nurmi (toim.), *Narratiivikirja: Menetelmiä ja esimerkkejä* (s. 41–66). Lapin yliopistokustannus.
- Kira, M. & Balkin, D. B. (2014). Interactions between work and identities: thriving, withering, or redefining the self? *Human Resource Management Review* 24(2), 131–143. <https://doi.org/10.1016/j.hrmr.2013.10.001>
- Kosonen, P. (2009). Moderni omaelämäkerta kertomuksena. Teoksessa S. Hägg, M. Lehtimäki & L. Steinby (toim.), *Näkökulmia kertomuksen tutkimukseen* (s. 282–293). Suomalaisen kirjallisuuden seura.
- Kuzior, A., Kettler, K., & Rağ, L. (2022). Great resignation – Ethical, cultural, relational and personal dimensions of generation Y and Z employees' engagement. *Sustainability*, 14(11), 6764. <https://doi.org/10.3390/su14116764>

- Laine, T. (2018). Miten kokemusta voidaan tutkia? Fenomenologinen näkökulma? Teoksessa R. Valli (toim.). *Ikkunoita tutkimusmetodeihin: 2, Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin* (5., uudistettu ja täydennetty painos.). (s. 29–50). PS-Kustannus.
- Lehtimäki, M. (2009). Esipuhe. Kertomuksen tutkimuksen moninaiset näkökulmat. Teoksessa S. Hägg, M. Lehtimäki & L. Steinby. (toim.), *Näkökulmia kertomuksen tutkimukseen* (s. 7–25). Suomalaisen kirjallisuuden seura.
- Mahlakaarto, S. (2010). Voimaantuminen identiteettityönä – vahvaksi työssä? Teoksessa K. Collin, S. Paloniemi, H. Rasku-Puttonen & P. Tynjälä (toim.), *Luovuus, oppiminen ja asiantuntijuus* (s. 175–190). WSOY.
- Manka, M. L., & Manka, M. (2016). *Työhyvinvointi*. Talentum Pro.
- McAdams, D. P., & McLean, K. C. (2013). Narrative identity. *Current Directions in Psychological Science*, 22(3), 233–238. <https://doi-org.ezproxy.jyu.fi/10.1177/0963721413475622>
- Moilanen, P. & Räihä, P. (2018). Merkitysrakenteiden tulkinta. Teoksessa R. Valli (toim.), *Ikkunoita tutkimusmetodeihin: 2, Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin* (5., uudistettu ja täydennetty painos.). (s. 51–72). PS-Kustannus.
- One.com (2022). *Mikä on blogi?*
<https://www.one.com/fi/verkkomarkkinointi/mika-on-blogi>
- Onnismaa, J. (2006). Johdanto. Teoksessa A. Eteläpelto & J. Onnismaa (toim.), *Ammatillisuus ja ammatillinen kasvu* (s. 11–23). Kansanvalistusseura ja Aikuiskasvatuksen tutkimusseura.
- Paananen, S. (2008). Saksalainen elämäkertametodologia oppimisen tutkimuksessa. Teoksessa R. Kaasila, R. Rajala & E. Nurmi (toim.), *Narratiivikirja: Menetelmiä ja esimerkkejä* (s. 19–39). Lapin yliopistokustannus.
- Paloniemi, S., Rasku-Puttonen, H. & Tynjälä, P. (2010). Asiantuntijuudesta identiteettiin – Anneli Eteläpellon tutkimuspolkuja. Teoksessa K. Collin, S.

- Paloniemi, H. Rasku-Puttonen & P. Tynjälä (toim.), *Luovuus, oppiminen ja asiantuntijuus* (s. 13–37). WSOY Pro.
- Puusa, A., Hänninen, V. & Mönkkönen, K. (2020). Narratiivinen lähestymistapa organisaatiotutkimuksessa. Teoksessa A. Puusa & P. Juuti (toim.), *Laadullisen tutkimuksen näkökulmat ja menetelmät* (s. 216–227). Gaudeamus.
- Puusa, A. & Juuti, P. (2020). Laadullisen tutkimuksen tieteenfilosofinen tausta. Teoksessa A. Puusa & P. Juuti (toim.) *Laadullisen tutkimuksen näkökulmat ja menetelmät* (s. 25–40). Gaudeamus.
- Pölonen, P. (2020) *Tulevaisuuden lukujärjestys*. Otava.
- Roos, J.P. & Peltonen, E. (1994). Esipuhe. Teoksessa J.P. Roos & E. Peltonen (toim.), *Miehen elämää*. (s. 7–11). Suomalaisen kirjallisuuden seura.
- Ropo, E. & Gustafsson, A-M. (2006). Elämäkerrallinen näkökulma ammatilliseen ja persoonalliseen identiteettiin. Teoksessa A. Eteläpelto & J. Onnismaa (toim.), *Ammatillisuus ja ammatillinen kasvu* (s. 50–76). Kansanvalistusseura ja Aikuiskasvatuksen tutkimusseura.
- Rydenfelt, H. (2016). Blogimedit ja bloggamisen etiikka. *Media & Viestintä*, 39(3), 209–224.
- Salo, U-K. (2008). Keskustelu, kertomukset ja performatiivisuus. Teoksessa R. Kaasila, R. Rajala & E. Nurmi (toim.), *Narratiivikirja: Menetelmiä ja esimerkkejä* (s. 68–104). Lapin yliopistokustannus.
- Smith, R. (2017). Three aspects of epistemological agency: The socio-personal construction of work-learning. Teoksessa M. Goller & S. Paloniemi (toim.), *Agency at work* (s. 67–84). Springer.
- Sitra. (15.12.2022). Millainen on uusi elinvoimainen työelämä? <https://www.sitra.fi/aiheet/uusi-tyo/#ajankohtaista>
- Sramova, B. & Fichnova, K. (2008). Identity and creative personality. *Studia Psychologica*, 50(4), 357–369.
- Steinby, L. (2009). Kertomuksen tiedollinen ulottuvuus. Teoksessa S. Hägg, Lehtimäki, M. & Steinby, L. (toim.) *Näkökulmia kertomuksen tutkimukseen* (s. 238–280). Suomalaisen kirjallisuuden seura.

- STTK. (15.12.2022). Muuttuva työelämä. <https://www.sttk.fi/kehittyva-tyoelama>
- Syrjälä, L. (2018). Elämäkerrat ja tarinat tutkimuksessa. Teoksessa R.Valli (toim.) *Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1. Metodien valinta ja aineistonkeruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle*. (5.uudistettu painos) (s. 267–280). PS-Kustannus.
- Tenk. (2021). *Ihmistieteiden eettisen ennakoarvioinnin ohje*.
<https://tenk.fi/fi/ohjeet-ja-aineistot/ihmistieteiden-eettisen-ennakoarvioinnin-ohje>
- Toivanen, K-M. (2021). Nuorten liike-elämän ammattilaisten työidentiteetit rakentuvat vuorovaikutuksessa. *Prologi – Viestinnän ja vuorovaikutuksen tieteellinen aikakauslehti*, 17(1). <https://doi.org/10.33352/prlg.103235>
- Tynjälä, P. (2013). Toward a 3-P model of workplace learning: a literature review. *Vocations and Learning* 6(1), 11–36. <https://doi-org.ezproxy.jyu.fi/10.1007/s12186-012-9091-z>
- Viitala, R. (2014). *Henkilöstöjohtamisen. Strateginen kilpailutekijä*. Edita.
- Virtanen, A., Tynjälä, P. & Stenström, M-L. (2010). Koulutusalojen työelämäpedagogiset käytännöt opiskelijoiden ammatillisen identiteetin rakentumisen perustana. Teoksessa K. Collin, S. Paloniemi, H. Rasku-Puttonen & P. Tynjälä, (toim.), *Luovuus, oppiminen ja asiantuntijuus* (s. 97–117). WSOY.
- Vuori, J. (2023). Laadullinen sisällönanalyysi. Teoksessa Jaana Vuori (toim.) *Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja*. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto
<https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/>
- Yle. (2017). Muuttuva työelämä mietityttää nuoria – Asiantuntija: "Uskaltakaa unelmoida!" <https://yle.fi/a/3-9901294>

LIITE 1 – AINEISTO

Aineisto lähteittäin	
Kirjoittaja 1	Asmola, A. (2021). Tavallisen äidin alanvaihto. <i>Seppä-Äiti</i> . https://seppa-aiti.com/tavallisen-aidin-alanvaihto/
Kirjoittaja 2	Hyytinen, V. (3.3.2022). Alanvaihto, huhhuh. <i>Venlankaa</i> . https://venlankaa.com/alanvaihto-huhhuh/
Kirjoittaja 3	Andersson, X. (26.2.2019). Mitä, miksi, milloin? Alanvaihdosta asiaa. <i>Xenia's day</i> . https://www.blogit.fi/postaukset/alan%20vaihto/4
Kirjoittaja 4	Hautala, M. (20.2.2019). Matkani ohjaavaan opettajuuteen. <i>Ohjaava opettajuus</i> . https://ohjaavaopettajuus.blogspot.com/2019/02/ammatti-identiteettia-etsimassa.html
Kirjoittaja 5	"Laura" (12.2.2021). Työelämä-tuumailuja, osa 1: Ammatinvalinnan palikoita. <i>Lelutornin tähyttäjät</i> . https://lelutornintahystajat.blogspot.com/2021/02/tyoelama-tuumailuja-osa-1.html
Kirjoittaja 6	Nimetön. (4.10.2020). Ammatin vaihto aikuisiällä. <i>Lasten ja hellan välissä</i> . https://lastenjahellanvalissablogi.blogspot.com/2020/10/ammatin-vaihto-aikuisialla.html
Kirjoittaja 7	G. N. (7.3.2021). Ammatin vaihto – ojasta allikkoon. <i>Via per aspera ad astra</i> . https://viaperasperaadastra.com/2021/03/07/ammatin-vaihto-ojasta-allikkoon/
Kirjoittaja 8	Nimetön (9.9.2020).5 Lähitulevaisuuden unelmaa osa 2. <i>Irkumutsi</i> . https://irkumutsi.blogspot.com/2020/09/5-lahitulevaisuuden-unelmaa-osa-2.html
Kirjoittaja 9	Nimetön. (14.6.2022). Työpaikka! <i>Rouva Niskanen</i> . http://rouvaniskanen.blogspot.com/2022/06/tyopaikka.html
Kirjoittaja 10	Kaksi kirjoittajaa (8.1.2021). Ajatuksia alanvaihdosta. <i>Pettymyspäiväkirja</i> . https://pettymyspaivakirja.blogspot.com/2021/01/ajatuk-sia-alanvaihdosta.html
Kirjoittaja 11a	Nimetön (13.8.2017) Miksi edes vaihdan alaa. <i>Tasapainoilua</i> . https://arjenunelmientasapaino.blogspot.com/2017/08/miksi-edes-vaihdan-alaa.html
Kirjoittaja 11b	Nimetön (6.3.2018) Kenen unelmia toteutat. <i>Tasapainoilua</i> . https://arjenunelmientasapaino.blogspot.com/2018/03/kenen-unelmia-toteutat.html
Kirjoittaja 12	"Laura". (13.4.2017). Miksi minusta tuli hoitaja? <i>Lauran elämää</i> . http://heilautaelamaa.blogspot.com/2017/04/miksi-minusta-tuli-hoitaja.html
Kirjoittaja 13	Jouhkimo, J. (11.3.2019). Aikuisena koulunpenkille. <i>Ra(s)kas keski-ikä</i> . https://neljankymppinpesu.blogspot.com/2019/03/aikuisena-koulunpenkille.html

Kirjoittaja 14a	Nimetön (4.5.2019). Tulevaisuus ja urasuunnitelmat: laajennusta haaveisiin. <i>Aliisa ihmemaassa</i> . http://aliisantarinakirja.blogspot.com/2019/05/tulevaisuus-ja-urasuunnitelmat.html
Kirjoittaja 14b	Nimetön (10.10.2022). Unelmatyö: mielekkyys vai korkea palkka? <i>Aliisa ihmemaassa</i> . http://aliisantarinakirja.blogspot.com/2022/10/unelmatyo-mielekkyys-vai-korkea-palkka.html
Kirjoittaja 15	Nimetön. (21.2.2022). Työhaastattelu ja tulevaisuusjähkailuja. <i>Lepoistajan lokikirja</i> . https://leppoistaja.fi/2022/02/21/tyohaastattelu-ja-tulevaisuusjähkailua/
Kirjoittaja 16	Eriksson, P. (2.6.2019). Uuden edessä, eli työpaikkaa vaihtamassa. <i>Mrs. Erikssons´s room</i> . https://rouvaeriksson.blogspot.com/2019/06/uuden-edessa-eli-tyopaikkaa-vaihtamassa.html
Kirjoittaja 17	Nimetön. (5.5.2019) Työnhaku ja erityisherkkyyys. <i>Arctic sensitivity</i> . https://www.arcticsensitivity.fi/tyonhaku-ja-erityisherkkyyys/
Kirjoittaja 18	Heikkilä, N. (25.8.2018). Blogi- ja identiteettikriisin keskellä. <i>Superfitme</i> . https://www.superfitme.fi/blogi-ja-identiteettikriisin-aa-rella/
Kirjoittaja 19	Kallela, J. (9.4.2020). Kaksi vuotta kilpauran lopettamisesta - Mitä mulle kuuluu nyt? <i>Joanna Kallela</i> . https://nouw.com/joannakallela/kaksi-vuotta-kilpauran-lopettamisesta---37106455
Kirjoittaja 20	Arminen, T. (6.4.2022). Alanvaihto nelikymppisenä - matkailuala jäi taakse, vaikka siitä pidinkin. <i>Tyylimuru</i> . https://tyylimuru.fi/alanvaihto-nelikymppisena-matkailuala-jai-nyt-taakse-vaikka-siita-pidinkin/